

په الله تعالى ايمان

معنى،

دلائل

او غوښتنې ئې

حکمتیار

Ketabton.com

فهرست

صفحه	عنوان
۱	د ناشر مقدمه
۳	سريزه
۷	په الله تعالى ايمان
۲۷	الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي
۳۶	د اوبو د تصفيې الهي نظام
۳۹	طبيعي لارښوونې
۴۳	د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه
۴۹	د پيغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوينه
۵۰	د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېښه
۵۴	الله د دې ملک مالک دی
۵۹	ستا د مرگ پر پکړه څوک کوي؟
۵۹	دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟
۸۳	په الله جل شأنه د ايمان مقتضيات

- ۸۹..... يوازي له الله نه استعانت
- ۱۰۹..... له الله جل شأنه سره کلکه مينه
- ۱۱۶..... يوازي له الله نه وېره
- ۱۳۲..... ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وېرېزو؟
- ۱۴۰..... په خپل رزق يوازي له الله نه وېره
- ۱۴۷..... عزت او ذلت د الله په اختيار کي دي
- ۱۵۳..... پر الله توکل
- ۱۶۰..... ډاډه او مطمئن زړه
- ۱۷۷..... اطاعت
- ۱۸۳..... دوستي او دښمني د الله لپاره

بسم الله الرحمن الرحيم

د ناشر مقدمه

د الله تعالى د پېرزوينو ممنون يو چي موږ ته ئې د يوه بل ښكلي كتاب د خپرولو توفيق راکړ، دا کتاب د هغو درسونو د لړۍ يوه برخه ده چي ورور حکمتيار د اردوی سپاهيان رضاکار اسلام (اسرا) په تربيتي غونډو کي رضاکارانو ته درلودل او په ۱۳۶۹ هـ ش کال کي د کتاب په بڼه کي ترتيب او چاپ شوی، د ځينو عربو ورونو په غوښتنه؛ په عربي ترجمه او په کافي شمېر کي خپور شوی، دا کتاب په الله تعالى باندي د ايمان معنی، غوښتني او هغه دلايل وړاندي کوي چي د الله تعالى د شته والي د اثبات لپاره په قرآن کي راغلي، د دې درسونو دا لړۍ د لاندي پنځو کتابونو په بني کي خپره شوې:

۱. په الله تعالى ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۲. په آخرت ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۳. په پيغمبرانو ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۴. په کتابونو ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۵. په ملائکو او قضا او قدر ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.

د دغو اساسي مسايلو اهميت ته په پام سره مو دا غوره وگڼله چې يو ځل بيا ئې خپل خدای پال او په دين مين ولس ته وړاندي کړو، هغو بايمان خوانانو ته چې د غربي استعمار د فکري يرغل په ضد ئې د مبارزې سنگر تود ساتلی او غواړي د ايمان په حقيقت پوه شي، نورو ته ئې وښيي، خپل فردي او اجتماعي ژوند د ايمان په رڼا کي او د خپل رب د لارښوونو مطابق تنظيم کړي، او په آزاد او خپلواک افغانستان کي د اسلام پرتمين بيرغ رپانده وگوري، د دې کتابونو د ژوري او دقيقې مطالعې بلنه ورکوو، دعاء کوو چې الله تعالی موږ په دنيا او آخرت کي د هغو تورياليو مبارزينو په صف کي محسوب کړي چې له الله تعالی پرته بل چا ته سر نه ټيټوي، له بل چا طمعه او وېره نه لري، د خپل رب رضا لټوي او دې سپېڅلي هدف ته د رسېدو په لار کي هري قربانۍ ته چمتو دي.

اللهم اهدنا الصراط المستقيم

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

ايمان هغه جازم او راسخ اعتقاد ته وايي چي له علم او معرفت نه پيل
كېږي او په كلك او پوخ باور بدلېږي. يعنې علم د ايمان پيل او ايمان د
پوهي او معرفت پاى دى.

د ايمان خاوندان مكلف دي چي د مؤمن به شيانو په اړه هومره علم او
معرفت ولري چي همدا پوهه او معرفت ئې په يقين او ايمان بدل شي. موږ
مكلف يو ټول هغه شيان وپېژنو چي د ايمان دعوى پرې كوو. د دغو مؤمن
به شيانو په اړه بايد زموږ علم او بيا ايمان داسي كامل او راسخ وي چي هيڅ
شى او هيڅ حالت ونشي توانېدى زموږ په زړونو كې د شك باعث شي. لكه
چي ويل شوي:

ليس الايمان بالتمنى ولا بالتحلى ولكن هو ما وقر فى القلب و صدقه العمل
ايمان نه په هيلي او تمنا سره دى او نه په تحلى "سينگار او خپله بڼه
بدلولو" سره؛ بلكي "ايمان" هغه څه دى چي په زړه كې تقرر مومي او عمل
ورباندي شهادت وركوي.

قرآن عظيم الشأن د اهل كتابو د هغو كسانو په اړه چي امي او بې

سواده ول، په لیک لوست نه پوهېدل، گمان ئې کولو چي په الله او د ده په کتاب ایمان لري، خو الله ته د دوی دا ایمان د منلو وړ نه وو، فرمایي:

bqZǎf žŵj ñè bĵr ɸŵB& wĵ = »Gžšc qß=ēŵ ŵ bq•BēŵĵBr

البقرة: ٧٨

ÇDNÈ

او له دوی نه ځیني امیان دي "لیک لوست نشي کولی" په کتاب نه پوهېږي مگر "څه" هيلي او نه دي دوی مگر دا چي گمانونه کوي

گورئ چي هيلي او گمانونه کفايت نه کوي، دلته علم او يقين ته ضرورت دئ، داسي علم چي په باور او يقين بدل شي او د زړه په تل او د دماغ په سلول، سلول کي داسي ځای ونيسي چي د شک او شېبې لپاره هيڅ مجال پاته نشي.

زموږ د ايمان څو مهمي او ستري برخي دي چي په کار ده لومړی د هري برخي په مفهوم او معنی پوه شو، بيا د هغې په اړه هومره ژور او جامع دلائل ولرو چي دا پوهه او علم په کامل يقين او باور بدل شي او بيا د دې ايمان په غوښتنو او مقتضياتو پوه شو.

په الله جل شأنه، د قیامت په ورځې، د الله په کتابونو، د ده په پیغمبرانو، په ملائکو او په قضا او قدر ایمان زموږ د عقیدې تر ټولو ستړي او مهمې برخې دي، په کار ده تر هر څه د مخه د ایمان په دغو اساساتو او ارکانو ځان پوه کړو. که زده کړه کوو او د علم په تحصیل کې لگیا کېږو، باید له دې ځایه کار پیل کړو، که نورو ته څه ښیو او د دعوت په کار کې

ځان مصروفوو بايد په همدغو اساساتو تركيز وكړو. متأسفانه ځيني داسي دي چي دغو اساساتو ته د اعتناء او توجه په ځاى، په ضمني او ثانوي مسائلو كي هومره مصروف شوي چي دغو مسائلو ته ئې د توجه او پاملرني وخت نه دى موندلى، هغوى په دې اړه بحث نشي كولى، چاته قناعت نشي وركولى، سوالونو ته ځواب نشي ويلى او اساساً پدې اړه د ويلو لپاره څه نه لري. د قرآن د الفاظو او كلماتو په اړه صرفي او نحوي تحقيق كولى شي، د بلاغت په دقايقو او لطائفو پوهېږي، د يونان د فلسفې او منطق په اړه بحث او مجادله كولى شي. خو كه ترې وغواړو چي دا ثابته كړي چي له مرگ نه بعد ژوندون حق دى، حساب او كتاب مكافات او مجازات حق دي، هيڅ نشي ويلى، په دې اړه د قرآن له سلگونو دلائلو څخه يو هم نشي تشرېح كولى. كه د قضا او قدر په اړه ترې وپوښتو وايي: "په دې باب له بحث او څېړني څخه ممانعت شوى!!" حال دا چي موږ مكلف يو په قضا او قدر ايمان ولرو، ايمان د معرفت نه پرته نشي كېدى، بايد د قضا او قدر په مفهوم پوه شو، دا بېله خبره ده چي په دې اړه بحث خاص حد لري چي له هغه نه تېرېدل پدې خاطر منع شوي چي هلته انسان ته مخكي تگ ممكن نه دى، په خپل حد بايد اكتفاء وكړي، لكه چي د الله جل شأنه په اړه بحث معين حد لري، د صفاتو او افعالو په اړه بحث او د ثبوت لپاره ئې دلايل لټول او وړاندي كول، نه يوازي مجاز بلكي ضروري دي او قرآن پدې اړه په سلگونو دقيق بحثونه كړي او ژور او مقنع دلائل ئې وړاندي كړي، خو د الله جل شأنه د ذات په اړه بحث او څېړنه، د انسان له توان او فهم نه

اوچته ده، دې ساحې ته له ننوتلو نه منع شوی.

ځینې نور بیا داسې دې چې د امریکا او روس په ارتباط او د بین المللي سیاسي پېښو په اړه خو په غټو غټو الفاظو بحثونه کولی شي، له غرور نه د ډکي ناستې پاستې نه ئې داسې معلومېږي چې ته به وایې لوی لوی کتابونه به ئې په سینه کې ذخیره شوی وي، خو چې لږ ئې ولټوې او د ایمان د اساساتو او مبادیو په اړه ئې د پوهې د اندازې معلومولو هڅه وکړې، نو ډېر ژر او په آسانی سره به درته معلومه شي چې هسې د غوښې پر پرې پر پرې مجسمې دي.

المنافقون: ۴۰

.... ۰%Z i B 0 à ä Nā (...)

داسې دي لکه تکیه کړی شوی لرگي

د دغو اعتقادي اساساتو د اهمیت په خاطر به موږ هره برخه بېله بېله د قرآن د آیتونو په رڼا کې خپرو او ان شاء الله پر هغه به تفصیلي بحث کوو، امید دی الله جل شأنه موږ د حق په لوري هدایت کړي او په حق د پوهېدو او په هغه د عمل توفیق راکړي.

الهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه

و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

حکمتیار

بسم الله الرحمن الرحيم

په الله تعالى ايمان

په الله تعالى باندي د ايمان موضوع به تر دريو عنوانو لاندي څېړو:

- په الله د ايمان معنى.
 - د دې ايمان او باور د اثبات لپاره دلائل.
 - او په الله جل شأنه باندي د ايمان غوښتنې او مقتضيات.
- په الله جل شأنه ايمان:

په الله باندي د ايمان معنى دا ده چي دا زمكه، آسمانونه او په هغه كي هر څه داسي پيدا كوونكى، پالونكى او ساتونكى لري چي هر څه ئې پيدا كړي، د هر څه پالنه او ساتنه كوي، دا عالم د هغه ملك او هغه ئې خالق او رب دئ، پدې عالم كي د هغه اراده نافذه ده او هر څه د ده په اراده تر سره كېږي، په خپل ذات، صفاتو او افعالو كي د ټولو ښېگڼو او محامدو خاوند او د ټولو ستاېنو وړ دئ او له هر عيب او نقص نه منزه او اوچت. نه د دې عالم په پيداېښت كي د چا مرستي ته اړ شوى او نه ئې په پالنه او ساتنه كي چا ته محتاج دئ، هر څه په خپل پيداېښت كي، په خپلي پالني او روزني كي او په خپلي بقاء او دوام كي ده ته اړ او محتاج دي.

داسي نه ده چي دنيا ئې پيدا كړې او بيا ئې خپلي مخي ته مهمل پرېښي وي او دلته حوادث او پېښي په خپل سر او تصادفي رامنځ ته كېږي، بلكي د دې عالم پيدا كوونكی ذات په خپل دې ملك كي، د ملك الملك په حيث تصرف كوي، هر څه اداره كوي، د عالم هر جزء ته جهت ورکوي، هر څه د ده په اراده تر سره كېږي، پېښي او حوادث د ده له ارادې سره سم او د هغو سننو او ضوابطو مطابق تحقق مومي چي الله وضع كړي او هر څه طوعاً او كرهاً د دغو الهي سننو په وړاندي مقهور او منقاد دي.

نفع او ضرر د ده په اختيار كي او عملونو ته په دنيا او آخرت كي دی بدله ورکوي، هر څه د ده په اراده او د ده له مشيت سره سم، د خاص مقصد لپاره پيدا كېږي، په خپل معين مسير او مدار كي خوځېږي او په پيدايښت او حرکت ئې خاص نتائج مرتب كېږي او د پېښو او حوادثو عواقب او نتائج هغه ټاكي.

• دا الله به چېري لټوو؟

• او د دې عقيدې لپاره څه دلائل لرو؟

قرآن عظيم الشأن چي په كوم څه موږ ته د ايمان راوړلو او باور ساتلو امر كوي، د هغه د اثبات لپاره هومره ژور او جامع دلائل وړاندي كوي چي د هر ډول شك او شېبې مجال ختم كړي او د انسان د زړه سلول، سلول د هغه په حقانيت شهادت ورکړي، خو د دې په حای چي مبهم او غامض فلسفي دلائل وړاندي او له دې لارې د يوې اعتقادې مسئلې د اثبات

هغه وشي، برعکس، قرآن عظیم الشان داسي څرگند، واضح، محسوس او مشهود دلائل وړاندي کوي چې په دې عالم کي خواره دي او هر چا ته د درک وړ.

قرآن عظیم الشان چې په الله تعالی باندې د ایمان په ارتباط کوم دلائل وړاندي کړي، په دریو برخو کي را خلاصه کېږي:

الف: په عالم کي د ربوبیت هغه آثار او مظاهر چې د دې عالم په پیداوونکي، پالونکي او ساتونکي رب شهادت ورکوي او هر لیدونکی ورباندې متقاعد کوي.

ب: د رحمت او پېرزویني هغه خوږې نښې چې په څرگنده توګه د رحمان رب په لور د انسان لارښوونه کوي.

ج: هغه سنن او ضوابط چې د دې عالم هر څه د هغه په وړاندې مطیع او منقاد دي او له هغه نه د سر غږاوي توان نه لري او په واضحه توګه دا په ګوته کوي چې دا عالم یو داسي مالک الملک الله اداره کوي چې دلته د ده اراده حاکمه او نافذه ده او د دې عالم د ادارې واګي ئې په اختیار کي دي.

دا هر څه په دې عالم کي چا پیدا کړي؟ د هغه ساتنه او پالنه څوک کوي؟ او هغه څوک دی چې د دې عالم په هر ګوټ او هر جزء کي د رب په حیث تصرف کوي؟

آیا په دې عالم کي د ښایست، نظم او ښېګڼو خوږې نښې، په دې شهادت نه ورکوي چې د دې کائناتو پیدا کوونکی، پالونکی او ساتونکی ذات هغه الله جل شأنه دی چې د ټولو ستاېنو وړ او د ټولو ښېګڼو خاوند

دئ؟ د دې عالم بې انتهاء اجزاء چي هر يو ئې په خپل حد کي کامل دی او په جوړښت کي ئې له بشپړ دقت نه کار اخيستل شوی او هر يو د يوه خاص هدف د تحقق لپاره په کار گمارل شوی چي په منظمه او مستمره توگه او په ټول انهماک سره د هماغه معين هدف د تحقق لپاره په کار لگيا دئ، د هر جزء وجود په خپله هم په دې عالم کي يو خالي حای ډکوي او يوه ضرورت ته حواب وايي او په هغو نتايجو سره هم چي د دوی په مسلسل او منظم حرکت مرتب کېږي، خالي حایونه ډکېږي او اړتياوو ته حواب ويل کېږي.

په دې عالم کي څوک کوم بې هدفه، عبث، خوشی، له ضرورت نه کم او يا له ضروري مقدار نه زيات شی نشي په گوته کولی.

هغه څوک دئ چي دا خور عالم ئې له دې ښايست، کمال او ښېگڼو سره پيدا کېږي او په هغه کي ئې دا دقيق نظم وضع کېږي، د عالم د ټولو اجزاوو ترمنځ ئې دا موزون او متناسب ارتباطات او اړيکي ټينگي کېږي، د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، او د هري ذرې روزنه ئې کوي، رشد ورکوي کمال ته ئې رسوي، په مستمر او منظم ډول ئې مخ په وړاندي خوځوي او پر خوځېدو او حرکت ئې له مخکي نه ټاکل شوي نتايج مرتب کوي؟

موږ د دې عالم د پرله پسې، منظم او دقيق بدلون او تحول تر شا چي ټول له ثابتو سننو او ضوابطو سره سم تر سره کېږي، د يوه داسي پالونکي ذات نامرئي لاس په خپل عقل او شعور سره لمس کوو چي په پوره غور او دقت سره ټول امور سمبالوي، د هر څه پيدايښت له هيڅ نه پيلوي، له يوه

حالت نه ئې بل ته بدلوي، له مخکي نه ټاکل شوي مراحل ورباندي پلي کوي، ورو ورو او د ثابتو سننو او ضوابطو سره سم، د کمال طرف ته وده ورکوي، خاص نتایج ورباندي مرتب کوي، یوه اړتیا او ضرورت ورباندي پوره کوي، یوه خلا او تش ځای ورباندي ډکوي او په پای کې ئې په زوال محکوموي، دور ئې پای ته رسوي او ځای ئې بل ته خوشي کوي.

د هر با شعوره او با ضمیره خبرونکي د بصیرت سترگي په آسانی سره کولی شي دا حقیقت درک کړي چي په دې خور او پراخ عالم کي دا دقیق، تنظیم شوي او با هدفه بدلونونه او تحولات حتماً د یوه داسي حکیم او علیم رب د تصرف آثار او نښي دي چي د کمال خاوند دی او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي.

د خیال په دنیا کي بې ځایه هڅه پرېږده، لرې مه ځه، ستا په خپل نفس او ستا په ملموس ماحول کي او په هغه څه کي چي ته ئې عادي جریان گڼي او د هغه په اړه ستا حساسیت په دې دلیل ختم شوی چي ورسره عادي شوی یې، په هر قدم کي، هري خواته او په هر څه کي په سلهاوو نښي، د الله جل شأنه په لوري ستا د لارښووني لپاره خوږې دي او په الله باندي ایمان ته بلنه درکوي. لکه چي قرآن فرمایي:

‘, to\$R& N99 ūU7Kf 40n N1A& p1r É\$ùF\$’Î\$Zf»f#â ôg/1â™

فصلت: ۵۳

ÇiîÈ %o<Í - 86« 6ä4?ã ¼R& 7 hî É 6f N9r&

ډېر ژر به خپل آيتونه په آفاق او د دوی په نفسونو کي وروښيو، تر څو

ورته څرگنده شي چي هغه حق دئ.

همدا راز فرمايي:

الفاتحه: ۱

Ç:È ŠÚ ÜÜ=èñĖĖĖ ‘ + ÑòsñĖ

ستاېني ټولي د عالمونو رب الله لره دي

يعنئ هغه ذات چي په دې عالم کي د رب په توگه تصرف کوي او د هر څه پالنه او روزنه کوي، همدا الله هغه ذات دئ چي ستايني ټولې ده لره دي. يعني په دې عالم کي د پالني او روزني مظاهر، په خپله د الله جل شأنه لوري ته زموږ لارښوونه کوي او موږ ته دا ثابتوي چي الله جل شأنه د کمال خاوند، د ستاينو وږ او له هر عيب او نقص نه منزه دئ.

الله جل شأنه به په خپلو ذهني او خيالي تصوراتو کي نه، بلکي د عالم په غېږ کي، د ربوبيت په مظاهرو او نښو کي لټوو، بايد د الله د اثبات لپاره او له هره عيبه د هغه تنزيه او په هري ستايني سره ئې د ستاېني لپاره د دې عالم په ملموس، محسوس او مشهود ربوبيت استناد وکړو، نه دا چي د خارق العاده او فوق العاده پېښو په لټه کي وو او اعجازونو ته انتظار وکړو. قرآن عظيم الشان د دې خبرې مدعي دئ چي هيڅوک نشي توانېدلی په دې پراخ عالم کي، کومه خلا او قصور په گوته کړې، نشي توانېدی کوم اضافي شی، کم شی، کوم نقص، عدم توازن، عدم تعادل، او د يووالي او تنسيق نشتوالی ومومي، هر څومره چي انسان په دې عالم کي د نقص، فطور او قصور د موندلو لپاره څېړنه او هڅه وکړي او له ډېري پلټني او ځير کېدو نه ئې سترگي سترې او ستومانه شي، هيڅکله به ونه توانېږي چي

د الله په مخلوقاتو کي کوم نقص، خطا، خلا او بې نظمې وښيي، په دې اړه قرآن فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءً مُّشَابِهَاتٍ لَهُمْ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءً مُّشَابِهَاتٍ لَهُمْ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

الملك: ۳۴ ﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءً مُّشَابِهَاتٍ لَهُمْ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

هغه ذات چې اوه پور پور آسمانونه ئې پيدا کړل، آيا د رحمان الله په پيدايښت "مخلوق" کي څه تفاوت او بېلوالي گوري؟ نو سترگي وغړوه او وگوره آيا کوم فطور "سوري، خلا او چاود" وينې؟ بيا سترگي په وار وار وغړوه "هومره چي" ستومانه او نامراده بېرته درته راوگرځي، حال دا چي ارمانجنې وي.

يعني که هر څومره په دې عالم کي د نقص، قصور او فطور په طمع څېړنه وکړې، مراد ته به و نه رسېږې، دا آرمان به دې پوره نشي او حاصل به دې د سترگو له ستړيا او نامرادي نه پرته بل څه نه وي.

د الانفطار په سورې کي له هغه انسان نه چي د خپل رب په پېژندلو او موندلو کي ئې لار ورکه کړې او غولېدلی په حيرانتيا سره پوښتي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ أَلَمْ يَعْلَمُ بِخَلْقِكُمْ أَثَرًا﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ أَلَمْ يَعْلَمُ بِخَلْقِكُمْ أَثَرًا﴾

اې انسانه! د خپل كريم پالونكي رب په اړه څه شي غولولى يې، هغه چي
پيدا ئې كړې، بيا ئې سم او برابر كړې، بيا ئې متعادل او متوازن جوړ كړې،
چي په كوم صورت كي ئې غوښتل تركيب ئې كړې.

آيا ستا پيدايښت، سم او سالم وجود، موزون او متعادل جوړښت او غوره
څېره او صورت د دې لپاره كافي دليل نه دئ چي ته په خپل كريم پالونكي او
پيدا كوونكي رب ايمان ولرې؟
په بل ځاى كي فرمايي:

‘% “ Ĩ ÇÈ 3 \$i ù , = { “ Ĩ ÇÈ ’ ? a f \$ 7 h 0 ū \$ ĩ m

ÇÈ 3 q ō n & a \$ W a % a è U ù ÇÈ 4 ç o \$ I • z & ũ Ĩ ÇÈ 3 % g ù

الاعلى: ۱- ۵

د خپل اعلى رب نوم په پاكي سره ياد كړه، هغه چي پيدا ئې كړل، بيا ئې
سم كړل، او هغه چي اندازه او هدايت ئې كړل. او هغه چي دا بوټي ئې
راوايستل. بيا ئې زرغونه او توربخن كړل.

د اشياوو د پيدايښت لړۍ د هغوى تعادل او توازن په خپل ذات كي
او يووالى ئې له نورو سره، د هر يوه مقدار او اندازه ټاكل او په معين مسير
كي د مشخص هدف په لوري د هغوى لارښوونه او تر مشخصي نقطې
پوري د هغوى وده او روزنه، هر با ضميره او با انصافه انسان دې ته اړ كوي
چي په هغه پيدا كوونكي او پالونكي رب ايمان راوړي چي هر څه له هيڅ نه
راپيدا كوي، له غوره جوړښت او تقويم سره، په سم اټكل او تقدير او د

لږوم او ضرورت په اندزه ئې راپيدا کوي او خپل مخلوق مهمل او بې اسرې نه پرېږدي، هر يو په يوه خاص جهت کي د معيني نتيجې او غايې د تحقق لپاره گماري، وده ورکوي او کمال ته ئې رسوي، له سپېرې زمکي نه تازه گياه راشنه کوي، چي د پخې دانې او مېوې د ورکړې نه وروسته ئې وچوي او وروستوي او خپل لومړني حالت ته ئې بېرته گرځوي.

همدا راز قرآن عظيم الشآن د انسان د پيدايښت او د هغو مختلفو مراحلو په اړه چي په ده باندې راځي فرمايي:

﴿فَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ سَمِعُوا مَا أُتِيَ قَالَ بَلْ يَسْمَعُونَ فَاذْكُرُوا مَا كُنْتُمْ عَلَّمُونَ﴾

﴿وَلَقَدْ عَلَّمْنَاهُ الْإِسْمَ الْكَبِيرَ ثُمَّ نَزَّلْنَاهُ بِالْأَسْنَنِ وَأَوَّلَتْ أَعْيُنُنَا عَنْ سَرِّهِمْ وَثَبَّتْنَا الْجَبَلَ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَنبَتْنَا فِي خَلْفِهِمْ أَعْنَابًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمُ الْوَادِيَّ الْيَمَّةَ﴾

﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ رُسُلًا وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمُ الْفُجْرَةَ﴾

غافر: ۶۷

﴿فَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ سَمِعُوا مَا أُتِيَ قَالَ بَلْ يَسْمَعُونَ فَاذْكُرُوا مَا كُنْتُمْ عَلَّمُونَ﴾

دی هغه ذات دی چي تاسو ئې له خاوري پيدا کړئ، بيا ئې له نطفې نه، بيا ئې له علقې نه "چي ژوري ته ورته وي"، بيا تاسو د ماشوم په توگه راباسي، بيا "ستاسو روزنه کوي" تر څو خپل ټينگوالي او قوت ته ورسئ، "بيا تر څو زاړه شئ"، له تاسو ځيني مخکي له دې وفات کړی شي "ومري" او تر څو ټاکلي اجل ته ورسئ او بيايي تعقل وکړئ.

څوک له مړې خاوري دانه او مېوه راشنه کوي او له هغه نه انسان ته داسي غذا جوړوي چي له مزاج سره ئې مطابقه او طبيعي اړتياوو ته ئې

خواب ويونکې؟ بيا د انسان په خوراک کي د زمکي له همدې مړو اجزاوو نه د انسان نطفه جوړوي او همدا وړه نطفه چي ليدی نشي " مگر د هغو سترو، سترو میکروسکوپونو په ذريعه چي هر شی له خپل اصلي حجم نه په سلهاوو ځله سترېښي" له مختلفو مرحالو نه له تېرېدو وروسته ئې د ماشوم په توگه دنيا ته راولي، روزنه ئې کوي، ټولي اړتياوي ئې، لومړی د مور په تي کي او بيا د دې عالم په غېږ کي ورته تهيه کړي، وده ورکړي، د خپل قوت، ځوانۍ او کمال آخري حد ته ئې ورسوي، له هغه ځايه ئې زوال پيل شي، زړښت ته ورسېږي او په مرگ محکوم شي.

د چا په اراده دا ټول تحولات، تغيرات او بدلونونه ترسره کېږي؟ په داسي حال کي چي انسان دا د ټولو مخلوقاتو اشرف، اکرم او اعلم په خپله په خپل پيدايښت، مرگ او ژوند، د کمال په لوري خوځښت، د زوال په لوري نزول او پرېوتو کي، د داسي مقدراتو او ضوابطو په وړاندي مقهور او محکوم دی چي له مخکي څخه وضعه شوي او د ده په طبيعت او پر ټول عالم حاکم او مسلط دي، د دغو حاکمو او قاهر و مقدراتو او مسلطو سننو تر شا د چا اراده حکومت کوي؟ قرآن فرمايي:

﴿بَلِّغْهُنَّ أَهْلَهُنَّ﴾
﴿وَلَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ سِرَّهُنَّ﴾
﴿وَلَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ سِرَّهُنَّ﴾
﴿وَلَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ سِرَّهُنَّ﴾

! \$ÈÈ Nlõã Bùes m6» ±Fù ¾hFÜ. (q) = z äI.žä + (qè _

الرعد ١٦

ÇIÈ ãg) mBh'qBqèr äö « ÈäßI z

ورته ووايه: د آسمانونو رب او پالونکی څوک دی؟ ووايه: الله "ووايه: نو بيا له ده نه پرته مو داسي اولياء نيولی چي نه ځان ته د گټي "رسولو" خاوند دي او نه د ضرر؟ ورته ووايه: آيا پوند او سترگور سره برابر دي؟ آيا تياره او رڼا سره برابره ده؟ آيا الله لره ئې داسي شريکان (په خپل ذهن کي) جوړ کړی چي "څه ئې" پيدا کړی وي لکه الله چي پيدا کړي؟ نو " په دې ترتيب " پيداينست په دوی مشتبه او شکمن شوی؟ ووايه: الله د هر څه خالق دی او دی واحد قهار رب دی.

آيا له الله جل شأنه نه پرته داسي څوک موندلی شی چي د زمکي او آسمانونو په پيداينست او پالنې کي څه برخه او ونډه ولري؟ هغه څوک چي له الله جل شأنه نه پرته بل څه يا بل څوک مرستي ته رابلي او د گټي طمعي يا د زيان او ضرر وېري د دروغجنو معبودانو او اولياوو درگاه ته ودرولی؛ په حقيقت کي هغه ړانده ته ورته دی چي د خپل ماحول له پېژندو عاجز دی، چي هر قدم اخلي پنبه ئې له مانع او خنډ سره لگېږي او يا هغه چا ته چي په سختو تيارو کي وي، نه خپل موقعيت او تم ځای پېژني او نه د بل، هر څه ورته نا آشنا وي، مسلماً داسي څوک له هغه بصير او پوه انسان سره برابر نه دی چي په رڼا کي وي او قضاوت ئې د هر څه په اړه او معامله ئې له هغه سره د پوهي په رڼا کي او له پېژندو نه وروسته وي، مشرک

پوند ته ورته دئ چي شرک د هر څه حقيقت ورته مغشوش کړی، په داسي حال کي چي په څرگنده گوري په دې خور او پراخ عالم کي داسي يوه وړه بېلگه هم نشته چي له رب العالمين نه پرته بل چا پيدا کړې وي او بل څوک د هغې ساتنه او پالنه کوي، خو سره لدې له الله سره بل څه په الوهيت او ربوبيت کي شريکوي!!

همدا راز قرآن فرمايي:

žc Ĵ #•Āā ‘\$gY9\$ ĥ<ī {qāāó Kī ūññāā9 ūè _ “ ĩ\$! \$

šc rāā „ ŵ Ä \$Y9\$ZŸò2 & £ā9r Ä \$Z9\$’?ă @òù ra! ©\$

4Tù qđ ŵĴ m»9Ĵ W āó« Èà2 ßî z NāK ‘! \$Nā6 ĩ°C ÇİÈ

غافر: ۶۱-۶۲

ÇİÈ bqāùsē

الله هغه ذات دئ چي شپه ئې ستاسو لپاره داسي گرځولې چي په هغې کي هوسا شئ او ورځ ئې د ليدو وسيله، بېشکه چي الله په خلکو باندي د پېرزويني خاوند دئ خو ډېری ئې شکر نه کوي، همدا ستاسو رب دئ "چي شپه او ورځ ئې پيدا کړی او په دې توگه ئې خپل ستر فضل ستاسو په برخه کړی" د هر څه خالق، نشته بل اله مگر دی، نو څنگه دوکه کېږئ؟

يعنې د شپې او ورځي هدفمندي او هغه نتايج چي په دوی مرتب کېږي، داسي چي شپه ستاسو د هوساينې او سکون لپاره ده، تر څو د ورځي له خوا د مسلسل کار په نتيجه کي ضايع شوې انرژي جبران او خپل

قوت تجديد او اكمال كړئ او د سبا ورځې لپاره مستعد او تيار شئ او ورځ
 ئې ستاسو د معاش د تأمين وسيله گرځولې، داسي چي هر څه د هغې په رڼا
 كي پېژندلې او كارولې شئ، په دې ترتيب، رحمان رب، خپل ستر فضل
 ستاسو په حال شامل كړي، چي ستاسو اړتياوو ته د دې طبيعت په غېږ كي
 او د هغه په تحولاتو او بدلونوو كي ځواب وايي، شپه او ورځ په دې
 برسېره چي د الله د فضل او پېرزويني نښي او مظاهر دي د هغوی تگ
 راتگ د دې عالم له گڼ شمېر موجوداتو لكه لمر، سپوږمۍ، زمكه، حتی
 ستوري، ستور ليكو، او هر څه چي په آسمانونو او زمكه كي دي، عميق
 ربط او تړاو لري، د دغو ټولو خاص تنظيم او په خپلو منځونو كي خاص
 تعلق، په دې منتج شي چي شپه او ورځ په خپل موجوده شكل كي په يوه بل
 پسې راپيدا شي، د دې ټول عالم د بېلو بېلو اجرامو ترمنځ تناسق، يووالی
 او هم غږي او بيا د دوی او د انسان د طبيعت ترمنځ دا موزون او متناسب
 پيوند او تعلق په خپله ثابتوي چي د ټول عالم پيدا كوونكی او پالونكی رب
 يو دی، هغه دا عالم اداره كوي، هر څه ته ئې د خوځېدو خاص لوري او
 جهت ټاكي او د ټولو ترمنځ دا توافق او يووالی راپيدا كوي.

په بل ځای كي فرمايي:

ل\$B ã\$J 9\$Œ/E Ñ Nà6 9 A“R&r Ú öŒ \$ Ñ°q»J 9\$,-{ ôB&

{qô^e b& ôa9 šc %ÿ2 \$B 7f ô/ šv #E , í%°n ¾hî \$ZF;K'ù

Ùè_ `B& ÇİÈ bqèf Rq Nè 0/ « \$ ìB m9h \$d•f©

Ùè_r † Å'r' \$I; Ùè_r #»gr \$g=» Å Ùè_r #Y•% Ú 0f \$

Ŵ Nèç02 & 0/ « \$ ìB m9h #Å% Ç•67h \$ú H

äp 9\$B È0fr çæŠ #Ç] 9Ü0B\$Ü <» `B& ÇİÈ šc qB=0f

\$B Wſi% « \$ ìB m9h Ç 0f \$ äy=ä Nà6 è0fr

`Br ì67h 19hM»Jæ 'Î Nà6 fŷ0f `B& ÇİÈ šc ræ2 <?

« \$'?»è? « \$ ìB m9h yñH« ō %f šú H #Mçx»fhs0A0

`Br ¼çæ0e , 00\$ (0%0f `B& ÇİÈ šc qà2 Î0ç\$Bã

Nazd0ç(q0d 0è « \$ ìB m9h Ç 0f \$ hJ 9\$`B /a00f

النمل: ٦٠-٦٤ ÇİÈ šú ūŷ00»¹ 0fzabJ

هغه څوک دئ چې آسمانونه او زمکه ئې پيدا کړل؟ او له آسمانه ئې تاسو ته اوبه راکوزي کړې؟ بيا ئې په هغه سره سمسور باغونه را شنه کړل "هغه چې" تاسو لره "ممکن" نه وه چې ونه ئې را شنه کړئ، آيا له الله سره بل اله شته؟ بلکي دوی هغه خلک دي چې "له حق نه" انحراف کوي، هغه څوک

دئ چي زمكه ئې تم حای وگرځوله او د هغې په منځ كې ئې نهرونه جوړ كړل، او هغې ته ئې لنگرونه ""غرونه" پيدا كړل، او د دوو سيندونو (تريو او خوږ) ترمنځ ئې حجاب او پرده راپيدا كړه، آيا له الله سره بل اله شته؟ بلكي د دوی اكثر نه پوهېږي. هغه څوك دئ چي د مضطر او بې وزلي (دعاء) مني كله چي ئې (مرستي ته) راوبلي، او ستونزي ختموي او تاسو د زمكي خليفه گرځوي، آيا له الله سره بل اله شته؟ لږ پند اخلئ. هغه څوك دئ چي د وچي او لمدې (بيديا او سيند) په تيارو كې تاسو ته لارښيي او هغه چي بادونه د خپل رحمت "باران" نه د مخه د زېري په توگه رالېږلي. آيا له الله سره بل اله شته؟ لوړ دئ له هغه څه نه چي "له ده سره" ئې شريكوي، هغه څوك دئ چي پيداينست شروع كوي بيا ئې اعاده كوي او هغه چي تاسو ته له آسمان او زمكي نه روزي دركوي، آيا له الله سره بل اله شته؟ ورته ووايه: خپل برهان او دليل راوړئ كه رښتوني ياست.

لكه چي په دغو آيتونو كې مو وليدل، د قرآن عظيم الشان ټول دلائل همداسي مشهود او محسوس دلائل دي، د خپلي مدعا د اثبات لپاره په عالم كې په خورو نښو او شواهدو باندي استناد كوي.

د الله جل شأنه په اړه د بحث په ارتباط قرآن عظيم الشان نه د الله د ذات په اړه څه وايي، ځكه چي دا د انسان له فهم نه پورته او لوړه خبره ده او نه هم د الله جل شأنه د وجود د اثبات په اړه بحث كوي، ځكه چي دا له بديهياتو څخه ده، بلكي د الله د يووالي او د ده د صفاتو په اړه څېړنه كوي او دلائل وړاندي كوي، مثلاً كه غواړي دا ثابته كړي چي د دې زمكي او

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او
سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

Ä æñÉ ‘ « \$ ` » s öý ù \$? % i ý 9 ¢ \$ ŵ) p l î # ä \$ J Ì ï b %. ø

الانبياء: ۲۲

Ç Ì È b q ð Å f \$ B ã

که چېرې په دې دواړو (آسمانونو او زمکې) کې له الله نه پرته (نور) آلهه
(معبودان) وى، حتماً به دواړه تباه شوي وو، نو د عرش رب الله له هغه څه
پاک دئ چې دوى ئې بيانوي.

يعنې په آسمانونو او زمکې کې د يوه الله حکم نافذ دئ او له يوې
مرجع نه د ټولو ساتنه او پالنه کېږي، په همدې خاطر د عالم د دې بې
حسابه اجسامو او اجرامو ترمنځ ټکر او تصادم نه راځي او هر څه په خپل
مدار او مسير کې اداره کېږي، که چېرې د دې خور او پراخ عالم اداره،
حفاظت او ساتنه په مختلفو لاسونو کې وى، هر ورو به د ارادو اختلاف په
ټکر او تصادم منتج کېدو او د دنيا نظم به متلاشي کېدو. د زمکې او آسمان
ترمنځ يووالى او هم جهتي دا ثابتوي چې د دواړو الله يو دئ، لکه چې قرآن
فرمايي:

N à 2 ‘ 6 ¹ r [s Y Í ä \$ J ï 9 ¢ # Y # % Ú Ö Ç \$ ñ à 6 9 @ è _ “ Y % ¢ \$

N à 6 5 ¢ ¢ \$ ñ à 7 ° E Ì M » 6 k ö 9 \$ ` B L a % - ‘ r N à 2 ‘ q ß ` i ö ï ù

الله هغه ذات دئ چې زمکه ئې تاسو ته تم حای وگرځوله او آسمان یې چت او تاسو ته ئې صورت درکړ، بیا ئې ستاسو صورت غوره او ښایسته کړ او له پاکیزه "رزق" نه ئې تاسو ته روزي درکړه، دا ستاسو پالونکی رب دئ، نو با برکته دئ د عالمونو رب الله.

یعنی هغه ذات چې زمکه او آسمانونه ئې پیدا کړل، د دوی ترمنځ ئې داسې وحدت، تنسيق او یووالی راپیدا کړ چې یو ستا د اوسېدو لپاره تم حای او مستقر وي او بل ئې چت او پدغه کور کې چې زمکه ئې فرش او آسمان ئې چت دئ، ته ئې له داسې جوړښت سره راپیدا کړې چې په دې کور کې اوسېدی شې، هغه ستا له طبیعت سره متوازن او متناسب دئ، فشار ئې، حرارت ئې، یخني ئې، سختوالی او نرم والی ئې او هر څه ئې ستا لپاره مناسب دي.

ستا د دې کور چت او فرش، یو بل ته لاس ورکوي او په ګډه کار کوي، یو اوبه راوړوي، بل دانه او مېوه راشنه کوي او په دې ترتیب ستا لپاره د داسې پاک رزق انتظام کوي چې ته ئې هم له رنگه، هم له خونده او هم له بویه لذت اخلې، ستا اړتیاوو ته ځواب وایي او ستا د ژوند او بقا عوامل برابرېږي.

هغه ذات چې د آسمان، زمکې او ستا ترمنځ ئې دا یووالی او تناسق راپیدا کړی هماغه ستاسو رب او د عالمونو رب دئ.

همدا راز که غواړي ثابته کړي چې الله جل شأنه بصیر دئ او ستا د

عملونو څارونکي او بيا قضاوت کوونکي دئ نو فرمايي:

§ j ÿ Ç È Ì Ñ Ò Ó ¼ ½ ¾ @ è ù 0 9 & Ç È % n & ÿ / N O b & Ü ; ð &

البلد: ۷ - ۱۰

Ç È Ì Ñ Ò Ó ¼ ½ ¾ @ è ù 0 9 & Ç È % n & ÿ / N O b & Ü ; ð &

آيا گمان کوي چي هيڅوک ئې نه ويني، آيا ده لره مو دوه سترگي نه دي
گرځولې، ژبه او دوی شونډې او نه مو دي وربښودلې "د خير او شر" دوې
لاري؟

آيا انسان دا گمان کوي چي الله جل شأنه د ده د عملونو څارنه نه
کوي؟ او د کړو وړو او ښه او بد په اړه به ئې قضاوت نه کوي؟ پداسي حال
کي چي دی مخلوق دئ، سترگي لري، د ښو او بدو څارنه کوي، قضاوت
کوي، ښه غوره گڼي او له بدو کرکه لري، مگر د ده رب چي دی ئې پيدا
کړی، ده ته ئې دا صفات ورکړي، په ده کي ئې دا استعدادونه ايښي، ده ته
ئې سترگي ورکړې، د ما فی الضمير د اظهار لپاره ئې د تکلم وسائل، ژبه او
شونډي ورکړې، په ده کي ئې د ښو او بدو د تفکيک استعداد ايښی، ده ته
ئې ښه، ښايسته کړي او بد کرغېړن کړی، آيا کېدی شي د دې انسان خالق
او صانع د دغو صفاتو خاوند نه وي؟ دا خبره کوم عقل منلی شي چي په
مخلوق او مصنوع کي دي داسي يو کمال وي چي د هغه په صانع او خالق
کي دي همدا صفت او کمال په اتمه او اکمله بڼه کي نه وي؟!

د دې لپاره چي ثابته کړي، الله جل شأنه نه يوازي له هر عيب او نقص
نه منزّه دئ بلکي عزيز او حکيم دئ نو فرمايي:

Ç:È DŠAtošfènsqèr Çj of \$'Î\$BrN°qJj 9\$'Î\$B + x7™

الحشر: ۱

خه چي په آسمانونو کي دي او خه چي په زمکه کي دي الله ته تسبيح کوي او هغه باحکمه عزتمن دی.

په دې مبارک آيت کي، قرآن عظيم الشان، د آسمانونو او زمکي هر خه د دې مطلب د اثبات لپاره د گواه او شاهد په توگه وړاندي کوي چي الله له هر عيب او نقص نه منزه، عزيز او حکيم دی.

د تسبيح لفظ په قرآن کي په څو معنیو وړاغلی:

۱ - په پاکي، اعتراف کول، له عيب او نقص نه منزه گڼل او دا اعتراف او تنزيه او تزکيه د مخصوصو الفاظو په ذريعه څرگندول.

۲ - د حال په ژبه د خپل صانع او پالونکي په پاکي، شهادت ورکول او ليدونکي ته دا انتباه ورکول چي د دې توکي پيدا کوونکی له عيب او نقص نه اوچت او لوړ دی.

۳ - لامبو وهل او په سرعت او عجلې سره د يوه کار د سرته رسولو هڅه کول.

د تسبيح دغو درې گونو معانيو ته په پام سره لومړی آيت دا مطالب افاده کوي:

۱ - د آسمانونو او زمکي هر خه الله په پاکي، يادوي، هغه له هر عيب او نقص نه منزه گڼي او ذکر ئې کوي.

۲ د دې کائناتو هر خه په کامل انقياد سره د الله جل شأنه په عبادت او

بندگی کی لگیا دی، پہ ہماغہ مسیر کی خوَجَہِزی چي الله ورته ٲاکلی او ہماغہ خہ کوي چي الله جل شأنه ورباندي گمارلي او هر يو د خپلي مشخصي دندي په سرته رسولو کي مصروف دئ.

۳ د زمکي او آسمانونو هر خہ په دې شهادت ورکوي چي الله له هر عيب او نقص نه منزہ دئ.

دا چي د الله تعالیٰ په زمکي او آسمانونو کي بېهوده او بې هدفه شی نشي موندلی، هر خہ سم سالم او په خپل حد کي کامل پیدا شوی، هر خہ د یوه معین هدف د تحقق لپاره پیدا شوی، د عالم ٲول موجودات له خاصو ضوابطو او سننو سره سم د ٲاکلي منهج مطابق د معین هدف په لوري په منظم او مستمر حرکت سره هغه تر سره کوي او خاص نتائج وړاندي کوي.

دا نظم، تعادل، بنایست او هدفمندی په خپله ثابتوي چي د دې عالم صانع، مدبر، ٲالونکی او ساتونکی له عيب او نقص نه منزہ دئ، علیم او حکیم دئ او په هر کار کي ئي مصلحت او حکمت مضمّر دئ.

د دې خور، ستر او ٲراخ عالم اداره او د هر جزء حرکت سمبالول او د بې انتهاء اجزاوو د ٲکر او تصادم مخنیوی په خپله ثابتوي چي د دې عالم ٲالونکی رب، عزیز او غالب دئ او په هر کار قادر او توانا.

الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي

پرون مو واورېدل چي يو له هغو دلائلو نه چي قرآن عظيم الشان ئې د الله جل شأنه او د هغه د ټولو صفاتو د اثبات لپاره وړاندي کوي هغه په دې عالم کي د ربوبيت آثار او مظاهر دي، دا موجود حاکم نظم، د عالم د ټولو اجزاوو هدفمندي او دا چي په ټول عالم کي څوک بېهوده او عبث شي نشي په گوته کولی او نه هم کوم اضافي شي، يا کم شي، هر څه د يوه هدف لپاره پيدا شوی، او موږ يو غيبي لاس گورو چي د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، دا د ربوبيت آثار او مظاهر موږ دې لوري ته هدايتوي چي کوم چا دا عالم پيدا کړی او په هغه کي د رب او پالونکي په توگه تصرف کوي هغه الله دی.

دويم دليل چي موږ ئې په دې باب لرو هغه په دې عالم کي د رحمت، پېرزوېني او عاطفې مظاهر او آثار دي، که دا دنيا بې روح او بې شعوره اشياء او توکي وی او د هغوی ترمنځ ماشيني تعلقات وی، نو نه به يوه د بل په نسبت عاطفه او پېرزوینه درلوده او نه هم زړه سوی او ترحم؛ خو

برعکس موږ دلته ترحم، عاطفه، رحمت او پېرزوېنه او د دې ترحم او عاطفې آثار او مظاهر گورو، گورو چې موږ د خپل اولاد په نسبت مخصوصاً په هغه وخت کې چې اړ او محتاج وي، د چا پالنې او روزنې ته ضرورت لري، په همدومره پېمانه چې هغه دې ته اړ وي د موږ په زړه کې ورته ترحم او عاطفه وي، ايتار او د قربانۍ جذبه وي، هومره چې د هغه لپاره هر راز ستونزې کړاوونه، زحمتونه او بې خوبې گالي، هر څومره چې دا ماشوم بې نيازې کېږي، په خپل ځان متکي کېږي، له بل چا نه مستغني کېږي او په خپلو پنبو ودرېږي همدومره دا رابطه هم تضعيف کېږي، شلېږي او قطع کېږي. تاسو مرغان گورئ چې کله د هغه بچونې واړه وي او يوه مدافع، حامي، پالونکي او ساتونکي ته اړ وي، گورو چې موږ پلار ئې، په همغه اندازه د هغه په نسبت عاطفه لري، مينه لري، ترحم او زړه سوې لري، د هغه ساتنه کوي، د هغه د پالنې او ساتنې لپاره حتی ځان هم په خطر کې اچوي، کله چې د هغه ځالي ته څوک لاس وروړي گورو چې ځان ورباندې وژني، چيغاري وهي، له يوې ځانگې بلي ته الوځي، داسې لالهانده چې نه پوهېږي څه وکړي تر څو خپل بچيان له خطرې وژغوري، حيوانات هم همداسې دي، حال دا چې څه موده وروسته او هغه مهال چې بچي ئې په خپلو پنبو ودرېږي، خپل ضرورت خپله رفع کولی شي، له موږ او پلار نه بې نيازې او مستغني شي، بيا هغه پخوانی تعلق ختم شي، بيا هغه د ترحم او عاطفې تعلق نه وي او ورو ورو تغيير مومي او له منځه ځي. دغه عاطفه او ترحم چا راپيدا کړې؟ ولي د ضرورت په وخت کې وي او د اړتيا له

ختمېدو سره سم پای ته ورسېږي؟ حال دا چې نه مور او نه پلار هغه ته اړتیا لري، او کوم ضرورت ئې رفعه کوي، برعکس هر څومره چې اولاد د مورپلار پالنې ته اړ وي، نو دا مینه هم وي، او څومره چې هغوی د بل له مرستې بې نیازه کېږي دا رابطه هم تضعیف کېږي، یو وخت داسې راشي چې انسان گمان نه کوي دا به همغه مور وي او دا به ئې همغه بچی چې د هغه په اړه ئې پرون، د مور په زړه کې دومره کلکه مینه او داسې ژوره عاطفه او ترحم وو، ځینې خو مینه او عاطفه داسې توجیه کوي چې گواکې مېنا او بنسټ ئې احتیاج او اړتیا ده، خو دا په دې دلیل غلطه خبره ده چې دا احتیاج او اړتیا خو هغه مهال هم وي چې ماشوم ستر شي، خو هغه د پرون ورځې ترحم او عاطفه نن وي، د ماشوم له سترېدو سره خو دا رابطه باید تقویه کېدلی، هر څومره چې هغه د دې جوگه کېږي چې د مور پلار مرسته وکړي او احتیاج ته ئې د ځواب ویلو شي باید دا رابطه د مور او پلار له خوا تقویه کېدی، څومره چې بچی او ماشوم لویېږي او په خپلو پښو ودرېږي او د دې جوگه کېږي چې د مور پلار احتیاج رفع کړي، د همدې په تناسب باید دا تعلق او رابطه مزید ټینګېدلی، خو برعکس گورو چې هغه تضعیف کېږي او یو وخت دې حد ته راوړسېږي چې دا رابطه قطع شي.

موږ دا د مینې، پېرزوېنې، رحمت او محبت آثار او مظاهر گورو او دا نتیجه ترلاسه کوو چې د دې عالم پالونکی خدای رحمان دی. لکه چې پیغمبر علیه السلام فرمایي:

په دنیا کي دا ټول رحمت او پېرزوینه چي د ټولو مخلوقاتو ترمنځ لیدل کېږي، یو له بل سره مینه کوي، یو د بل په نسبت پېرزوینه او عاطفه لري، څاروي او ځناور له خپلو بچیانو سره مینه کوي، دا ټول د الله د رحمت د سلو برخو یوه برخه ده چي الله تعالی د خپل رحمت دغه وړه برخه د عالم پر ټولو مخلوقاتو وېشلې ده .

عن سلمان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله خلق يوم خلق السماوات والأرض مائة رحمة كل رحمة طباق ما بين السماء والأرض فجعل منها في الأرض رحمة فبها تعطف الوالدة على ولدها والوحش والطير بعضها على بعض فإذا كان يوم القيامة أكملها بهذه الرحمة.

له سلمان رضي الله عنه نه روایت دی چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: په کومه ورځ چي الله آسمانونه او زمکه پیدا کړل، سل داسي رحمتونه ئې پیدا کړل چي هر یو ئې داسي طبقه لکه د آسمان او زمکي ترمنځ واټن، له دې نه ئې یو په زمکي کي کېښود چي په همدې مور له خپل اولاد سره، ځناور او مرغان یو له بل سره مینه او عطوفت کوي، کله چي د قیامت ورځ شي نو په همدې سره به خپل رحمت بشپړ کړي.

د رحمت دا آثار او مظاهر چي موږ ئې دلته گورو، دا په دې باندې شهادت ورکوي چي دا دنیا، یوه مهربان خالق پیدا کړې او هغه دا د پېرزویني، عاطفې او رحمت علاقه په خپلو مخلوقاتو کي ایښې، موږ په دې عالم کي هري خوا ته د رحمت آثار گورو، په ټولو تعلقاتو کي، په طبیعي حوادثو او پېښو کي، د خلقو ترمنځ، د حیواناتو ترمنځ او د مرغانو ترمنځ.

دا مينه، محبت، پېرزوينه او عاطفه چي آثار او مظاهر ئې هر لوري ته گورو، دا موږ ته لارښوونه کوي چي دا عالم يوه ماشيني نړۍ نه ده، چي د توکو تر منځ ئې تعلقات د يوه بې احساسه ماشين د بېلو بېلو برخو ترمنځ وي، چي هلته نه عاطفه وي او نه ترحم، بلکي دا د رحمان خداي له لوري پيدا شوې دنيا ده او هغه دا د پېرزويني احساس او د رحمت او ميني علايق د مخلوقاتو تر منځ پيدا کړي. په رواياتو کي راځي چي: يوه ورځ يوه مور چي په تناره ئې ډوډۍ پخوله ناڅاپه ئې خپل ماشوم وليد چي د اور خوا ته نږدې کېږي، ورټوپ ئې کړل او هغه ئې په خپلي غېږ کي ونيولو، له همدې سره ئې دا فکر ذهن ته ورغی چي زما زړه نه غواړي زوی مي اور ته ولوېږي، الله تعالی څنگه په دې راضي کېږي چي خپل بنده په اور کي واچوي؟ ډوډۍ او تنور همداسي پرېږدي، ماشوم په غېږ کي اخلي، پيغمبر عليه السلام ته ورځي او پوښتنه کوي چي: آيا ته د الله رسول يې؟ وئې فرمايل: هو، هغې وويل: آيا الله تر ټولو زيات مهربان نه دئ، وئې فرمايل: هو! هغې وويل: مور پلار مي تر تا جار؛ آيا الله پر خپلو بندگانو تر مور پر خپل اولاد زيات مهربان نه دئ؟ وئې فرمايل: هو؛ هغې وويل: مور خو نه غواړي چي ماشوم ئې اور ته ولوېږي، الله تعالی څنگه غواړي چي خپل بنده اور ته واچوي؟ د دې خبرې په اورېدو سره د رسول الله صلی الله عليه وسلم له سترگو دومره اوبښکي بهېږي چي مخ ئې په اوبښکو لمدېږي او بيا سر رااوچتوي او فرمايي: يقيناً چي الله نه غواړي خپل بنده اور ته واچوي مگر هغه ډېر متمرّد چي د لاله الا الله له ويلو انکار کوي.

عن ابن عمر قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في بعض غزواته، فمر بقوم، فقال من القوم؟ فقالوا نحن المسلمون، وامرأة تحصب تنورها و معها ابن لها، فإذا ارتفع وهج التنور تنحت به، فأنت النبي صلى الله عليه وسلم فقالت أنت رسول الله؟ قال نعم، قالت بأبي أنت وأمي أليس الله بأرحم الراحمين؟ قال بلى، قالت أو ليس الله بأرحم عباده من الأم بولدها؟ قال بلى، قالت فإن الأم لا تلقي ولدها في النار، فأكذب رسول الله صلى الله عليه وسلم يبكي، ثم رفع رأسه إليها فقال إن الله لا يعذب من عباده إلا المارد المتمرد الذي يتمرد على الله وأبأ أن يقول لا إله إلا الله

که څه هم د دې روايت په اسنادو کي څه ملاحظات شته؛ خو د ميني او پېرزويني په اړه دا مطلب په بل حديث کي په دې توگه راغلی چي رسول الله صلى الله عليه وسلم يوې بڼې ته چي ماشوم ئې کلک په غېږ کي نيولی او تی ورکوي، اشاره کوي او صحابه وو ته فرمايي: آيا دا مېرمن به خپل ماشوم په اور کي واچوي؟ صحابه وو وويل: نه په خدای قسم چي ترڅو توانېږي اور ته به ئې وانه چوي، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: يقيناً چي الله پر خپلو بندگانو تر دې مور پر خپل زوی ډېر مهربان دئ.

عن عمر بن الخطاب أنه قال: قدم على رسول الله صلى الله عليه وسلم بسبي فإذا امرأة من السبي تبتغي إذا وجدت صبياً في السبي أخذته فألصقته ببطنها وأرضعته فقال لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أترون هذه المرأة طارحة ولدها في النار؟ قلنا لا والله وهي تقدر على أن تطرحه

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لله أرحم بعباده من هذه بولدها.

قرآن عظيم الشأن همدا د رحمت آثار او مظاهر د رحمن خدای د اثبات لپاره د دلیل په توگه وړاندي کوي، لکه چي فرمايي:

بِإِذْنِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ يُنْزِلُ أَتُفَكِّرُونَ

الروم: ٥٠

د الله د رحمت آثارو ته وگوره چي څنگه زمکه له مرگه ئې وروسته بيا ژوندۍ کوي؟ يقيناً همدغه الله دئ چي مري به بياراژوندۍ کوي او هغه په هر کار قدير او توانا دئ.

زمکي ته وگورئ چي هر څه په هغې کي په مرگ محکوم شي، په سپېره ډاگ بدله شي، داسي چي څوک په هغې کي د ژوند آثار نه گوري، خو الله جل شأنه په همغه زمکه باران ووروي او دا مړه زمکه را ژوندې کړي. دا د الله د رحمت د آثارو يو مظهر دئ، په مرگ محکومه شوې، انسان د هغې دانې او مېوې ته اړ او محتاج دئ، له دې پرته د هغه ژوند امکان نه لري، د دې لپاره چي انسان او حيوان ژوندي پاته شي، د زمکي دانې، مېوې او وېشو ته اړ او محتاج دي، د دې نه پرته ئې د زمکي په سر ژوند امکان نه لري، گورئ چي الله تعالی خپل وسيع رحمت د هغه په حال شامل کړي، دا مړه زمکه ژوندۍ کړي او د هغه لپاره د ژوند د اړتياوو او د رزق او روزي انتظام وکړي.

همدا راز فرمايي:

!E] 6Lm ¾ññq ‘ ō %f šú # #ñçx»fñs@Aç ” ïçqèr
\$Yô •z 'ù ä\$Jññî \$ZñR'ù MñB \$#6ï ðYñS Zñ\$)ö \$Ys s™ M=÷&
ñä²9 4ñJññ Bññ š• ï< . Ñ•JV9\$ ðä `B ¾ññ

الاعراف: ٥٧ ÇîÈ šc rēz2 <?

او دی هغه ذات دئ چي باد تر خپل رحمت (يعنې باران) مخکي، د زېري
په توگه لېږي، تر څو چي درنې ورېځي اوچتي کړي، بيا ئې د مړې زمکي
لوري ته خوځوو او بيا په همدې سره اوبه وروو، بيا په همدې (باران او
اوبو) سره، له زمکي هر نوعه مېوې راشنې کوو. همدا راز به مړي راباسو
تر څو پند واخلي.

يعنی مخکي له دينه چي باران وورېږي سوړ او خوندور باد لگېږي او د
دې زېري ورکوي چي پدې پسې باران راځي، دا باران د رحمان خدای
رحمت دئ، هغه ئې د رحمت په نامه ياد کړی، د دې رحمت د راتلو نه د
مخه گورئ چي الله جل شأنه بادونه راولېږي او هغه تاسو ته د باران د
راتلو زېري درکوي، او دا په داسي حال کي چي انسان، نبات، حيوان ټول
اوبو ته اړ او محتاج وي، د باران ورېدو ته منتظر او سترگي په لاره، الله جل
شأنه د خپل رحمت په وجه د دوی د دې احتياج، اړتيا او نيازمندي د رفع
کولو انتظام کوي، گورئ بادونه رالېږي، هغه د باران زېري ورکوي، او بيا
همدا بادونه دي چي هغه ورېځي چي د بحرونو د پاسه جوړې شوي په سر

اخلي، په زرهاوو ميله لري ئې خوځوي، له ځان سره ئې وړي، بيا همدغه ورځې دي چي له هغه نه باران راورېږي او د همدې باران په ذريعه انسان ته د رزق او د روزي انتظام کېږي او د زمکي نه دانه او مېوه را شنه کوي، دا د رحمان خداى هغه انتظام دى چي د خپلو بندگانو په نسبت د پېرزويني او رحمت په وجه ئې تر سره کوي او د دوى لپاره مړه زمکه ژوندۍ کوي او د رزق او روزي چاره ئې کوي.

که رښتيا په طبيعت کي همدا نظم نه وى، د بادونو په ذريعه د دې ورځو خوځول نه وى او چېرې چي څوک ورته محتاج دى، کومه زمکه چي ورته محتاجه ده، چېرې چي انسان حيوان او نبات اوبو ته اړ او نیازمند دى او منتظر دى چي په سر ئې باران وورېږي، هلته ئې نه رسولی، انسان ته به څومره گرانه وه چي د دومره اوبو انتظام وکړي چي هره ورځ د دې زمکي ټول ژوي ورته اړ او محتاج دي، خو الله جل شأنه ئې مفت، ارزانه پرته لدې چي انسان پرې څه تکليف ايستلى وي ورته ئې مهيا کوي.

کله چي د اوبو نه بخارات راپورته شي، د لمر وړانگې له اوبو نه د بخاراتو د راپورته کېدو باعث شي، هغه تبخير کړي او دا بخارات اوچت شي، په ورځو بدل شي او بيا لرو لرو ځايونو ته د باد په ذريعه انتقال شي، زما او ستا په سر د باران په شکل ورېږي، د غرونو په غېږ کي ئې الله جل شأنه د واورو په شکل کي ذخيره کړي، غرونو واورو لپاره خپله غېږ پرانستې نيولې وي، او د دې لپاره مستعد او آماده وي چي کافي مقدار، ښه ډېره اندازه ئې په په خپلي غېږ کي ذخيره کړي او بيا چي کله انسان ورته

محتاج او اړ شي، كله چي په گرمۍ كي انسان اوبو ته محتاج شي، ورو ورو دا واوړه ويلي كېږي او په ويالو او نهرونو كي خوځېږي، زما او ستا د كور مخي ته بهېږي او د زمكي لاندي په كارېزو كي خوځېږي، كه دا انتظام نه وي نو د زمكي پر سر ژوند ممكن نه وو، كه همدغه د اوبو تبخير، بيا په ورېځو بدلېدل، بيا د باد په ذريعه تر لرو لرو منطقو پورې انتقالېدل او بيا د غرونو په غېږ كي د واوړو په شكل ذخيره كېدل، بيا په دوبي كي هملته ورو ورو ويلي كېدل او رابهېدل؛ كه دا نظام نه وي نو د زمكي پر سر ژوند ممكن نه وو.

په دې كي شك نشته هغه ذات چي دا ټول امور اداره كوي، دا نظم ئې په دې عالم كي ايښی او د عالم د مختلفو اجزاوو ترمنځ ئې دا هم غږي او يووالی پيدا كړی، داسي چي هر څه ئې يو بل ته لاس وركوي، په گډه كار كوي او د خپل گډ كار په نتيجه كي د خلكو اړتياوي رفعه كوي، د الله د مخلوقاتو د احتياج او نيازمندي د رفعه كولو لپاره په مسلسل او منظمه توگه په كار لگيا دي، كه دا نه وي د زمكي پر سر به هيڅ ژوندي مخلوق نه وو پاته شوی. دا ټول د هغه الله تعالی د اثبات لپاره واضح او صريح دلايل دي چي د انسان په نسبت پېرزوېنه او رحمت لري.

د اوبو د تصفيې الهي نظام:

\$Z0R&r 3/4hJôn' ô %f šú # #lôcx»h\$@™ ō ū ï&sqèr

ÇİÈ #Zÿ2 ÓÅ\$R&r \$Y»èR& \$Yç z

او دی هغه ذات دئ چي له خپل رحمت نه د مخه ئې بادونه د زېري په توگه ولېږل (تر خو د باران د راتلو زېري خلکو ته ورکړي) او له آسمانه مو پاكي اوبه رانازلې کړې، تر خو د همدې اوبو په ذريعه مړ ښار (مړه زمکه) را ژوندۍ کړو او له همدې څخه ډېر هغه حيوانات او خلک خړوبه کړو چي مور پيدا کړي.

بادونه د باران د مخه رالېږي تر څو زېړۍ ورکړي او بيا له آسمان نه پاکي اوبه نازلوي، راشي دغي موضوع ته چي له آسمانه پاکي اوبه "ماء طهورا" نازلوي، لږ دقيق شو، گورو چي اوبه له هغه وروسته چي دلته استعمال شي او بيا د بحرونو لوري ته وخوځېږي، تروې او ترخې او تيزابي شي، نور نو له استفادې ولوېږي، له تصفيې پرته ترې استفاده نشو کولی، که د دغو اوبو د بېرته تصفيې انتظام نه وی نو د دې طبيعت په غېږ کي او د دې زمکي پر سر ژوند ممکن نه وو، خو الله جل شأنه بېرته همدغه کثيفي او ناولې اوبه، تېزابي اوبه، تروې او ترخې اوبه، چي له کاره لوېدلې، د استفادې وړ نه دي، د همدې اوبو د تصفيې انتظام ئې کړی، په هغه د لمر وړانگې لگېږي، په دې سره تبخير شي، تصفيه شي، په ورېځو بدلې شي، بېرته موږ ته پاکي، صافې اوبه د باران په شکل راورېږي، د چينو په شکل، د ځاگانو په شکل، په کارېزونو او ويالو کي. دا د اوبو د تصفيې الهي انتظام

دئ، که دا هستي له طبيعي حوادثو څخه عبارت وی او د لته یوه حکیم ذات په هغه کي تصرف نه کولی نو د زمکي په سر ژوند، په دې دلیل هم امکان نه درلود چې یو ځل دا اوبه کثيفي شوې او له استفادې لوېدلې وی، نو انسان به د تل لپاره د څښاک له صافو اوبو محروم وو، خو الله جل شانہ رحمان دئ او د خپلو بندگانو په نسبت د وسیع رحمت خاوند دئ، د همدې رحمت په وجه ده چې د باران د وړولو انتظام ئې کړی، همدا قضیه د رحمن خدای په وجود دلالت کوي، همدا تدارک او انتظام چې اوبه تصفيه کېږي، د هغه مړ ښار (چې هلته هر څه اوبو ته محتاج او نیازمند وي) د هغه په سر ئې وروي، په همدې حقیقت گواهي ورکوي، کله کله حالت دې حد ته ورسېږي چې د بارانونو د نشتوالي په وجه، گڼ شمېر ناروغۍ خورې شي، فضا او هوا ټوله کثيفه او ناپاکه شي، گرمي له یوې خوا، د اوبو نشتوالی له بلې خوا، په فضا کي د مکروبونو خورېدل له بله طرفه، خو الله جل شانہ نه یوازي هغه کثيفي تېزابي اوبه تصفيه کړي، په ورېځو ئې بدلي کړي، تبخیر شي، ورېځي ترې جوړې شي، بادونو ته ئې د انتقال امر وکړي، خوځوي ئې، په زرهاوو میله لري ئې همغه ښار ته چې خلک ئې اوبو ته محتاج دي، مرضونه خواره شوي او هر څه دې ته منتظر چې سړه هوا ولگېږي او باران وورېږي، الله جل شانہ ئې همغه منطقي ته رسوي، گورو چې هلته باران وورېږي، هلته هوا تصفيه شي، مکروبونه ومري، د هوا کثافت ختم شي، حرارت له منځه لاړ شي او د همغي سيمي د خلکو احتیاج ته ځواب وویلی شي، مړه زمکه بېرته را ژوندۍ شي او ډېرو محتاجو انسانانو او حیواناتو

ته چي ژوند ئې په خطر کي لويدلی وو، اوبه ورسوي.

هغه ملکونه چي د اوبو له ناحيې مشکلات لري، بحرونو ته خېرمه په ساحل کي پراته دي او غرونه نه لري، زيات بارانونه ورباندي نه ورېږي، په غرونو کي هغوی ته واورې نه ذخيره کېږي، چي ورو ورو ويلي شي او نهرونه او ويالې وبهوي، د هغو تر ټولو لويه ستونزه دا ده چي د خېنلو صافي اوبه نه لري او چي د يوه واړه ښار لپاره اوبه تصفيه کوي بې حسابته مصارف ترې غواړي، د دې ملکونو خلک د نفتو په ځاگانو دومره نه خوشحاله کېږي لکه د اوبو په يوې چينې.

د عربو د ملکونو يوه حاکم ته چا يو په بل پسې خبر ورکړ چي په فلان فلان ځای کي د نفتو ځاگان وموندل شول، هغه وويل کور مو ودان شه، خو يو ځل مو هم خبر را نه کړ چي د خوږو او صافو اوبو څا وموندل شو!!، دا ځکه چي د هغوی لوی مشکل د صافو اوبو نشتوالی دی.

د همدې الهي نظم په وجه چي زموږ مهربان رب ئې بندو بست کړی په دې عالم کي او د دې زمکي په سر انسان ته د ژوند امکانات برابر شوی.

طبيعي لارښووني:

#10çx»fñ\$@Aç`Br`ì670#`Iñ\$M»J#`'ÎNà6`f`00f`B&

šc qà2 Îôç\$ã`!\$`?»è?«`\$`ìB`m9h&`yñHq`ô`%f`šú`H`

هغه څوک دى چې د وچي او لمدې په تيارو کي ستاسو لارښوونه کوي او څوک دى چې بادونه له رحمت "بارانه" مخکي د زېري په توگه ليرې؟ آيا له الله سره بل اله شته؟ "چي په دى کارونو کي څه برخه ولري او له الله تعالى سره په دې چارو کي شريک وي" لوړ او اوچت دى الله له هغه څه چي دوى يې ور سره شريکوى "هغه له شريک نه مستغني او بې نياز دى" يعنى ستاسو لپاره ئې د هدايت او لارښووني انتظام کړى، په بحر کي هم، هلته چي د لوري د تشخيص لپاره هيڅ ډول علايم نشته، خو الله تعالى ستاسي لپاره د دې چاره کړې چي هلته لار بيا مومئ، يا د ستورو په ذريعه لار پيدا کوئ، يا د افق له رڼا نه او د لمر له طلوع او غروب نه پوهېږئ چي سمت مو کوم طرف ته دى، او يا د داسي قطب نما او پرمخ تللو وسائلو بندو بست ئې کړى او داسي سنن ئې په طبيعت کي ايښي چي له هغوى نه په استفادې سره تاسو په دقيقه توگه خپله لار موندلې شئ. نو دا په وچه او لمده کي چي ستاسي د هدايت او لارښووني لپاره انتظامات شوي، دا چا کړي؟

همدا راز تاسو ته ئې سترگي درکړې، د دغسي وسائلو انتظام ئې په دې عالم کي کړى چي په هغه سره تاسي په سيند، صحرا، فضا، په ورځ او شپه کي خپله لاره ومومئ، په دې طبيعت کي ئې د دې انتظام کړى، په تياره کي د افق له رڼا نه خپله لار موندلې شئ، په ستورو سره لار پيدا کولى شئ، د دې انتظام چا کړى؟ که په وچه او لمده کي، هغه مهال چي تياره وي، هيڅ څه نه ترسترگو کېږي، ستاسو د لارښووني او هدايت انتظام شوى، دا په خپله انسان ته

نښي چي دا عالم يوه رحمان ذات پيدا کړی.

آيا په رحمان خدای د باور او ايمان لپاره دا کافي نه ده چي هغه مهال په تاباندي باران وروي چي ته ئې ورېدو ته سترگي په لار او منتظر يې، تر بارانه مخکي سور باد ته د زېري په توگه گورې، آيا له الله سره بل اله شته؟ په ټول عالم کي داسي څوک مومئ چي له الله تعالى سره په دې کارونو کي شريک وي؟ دا چي د وچي او لمدې په تيارو کي ستاسو د لارښووني او هدايت انتظامات شوي آيا له الله تعالى پرته داسي څوک په نظر درځي چي په دې انتظام کي هغه څه ونډه او اغېز ولري، د څه کولو واک او اختيار ورسره وي؟ آيا د باران په ورېدو، د بادونو په ذريعه د ورېځو په خوځېدو، او د سور او ملایم باد په لاس د دې زېري او پيغام په لېږلو کي چي باران راروان دئ، په دې کي له الله سره څوک شريک شته؟ همداراز الله فرمايي:

qèr ¼GJôn ' ǎ Yfr (qüz% \$B %e/ . B] on\$A\ǎ " %qèr

الشورى: ۲۸

ÇÈÈ R<Ü s sP íqB

او دی هغه ذات دئ چي باران وروي له هغه وروسته چي (خلک) مایوس او ناهيلي شوي وي او خپل رحمت خوروي او هغه ستايل شوی مولا دئ. هغه ذات چي باران نازلوي او دا هم هغه مهال چي خلک مایوس شوي وي، داسي څه نه مومي چي د باران د وړولو هیله ترې ولري، په ټول عالم کي له الله تعالى پرته داسي کوم شی نه گوري چي خپل امید ورپوري

وتري، هغه ته انتظار ولري او پر هغه اعتماد او تكيه وكړي، داسي څوك نه گوري چي د ده احتياج ته ځواب ووايي، مشكل ئې رفع كړي، مأيوس او نااميده دئ، خو ناڅاپه د همدې مأيوس او نااميده انسان غوښتنه منل كېږي، دعاء ئې اورېدل كېږي او هيله ئې ترسره كېږي، دا څوك كوي؟ انسان خو په ټول عالم كي داسي څه نه گوري چي په دې اړه له هغه نه څه طمعه ولري، په هغه پورې خپل اميد وتري او له هغه نه د مرستي انتظار ولري، مأيوس دئ، په عالم كي داسي څه نه گوري چي د ده احتياج او اړتيا تر سره كړي، ناڅاپه ئې دا يأس او نا اميدي ختمېږي، اړتيا او احتياج ته ئې ځواب ويل كېږي، دا كار څوك كوي؟ دا څوك دئ چي انسان ته له هغه وروسته چي مأيوس شوى، له قحطۍ سره مخامخ دئ، سختي تودوخي وارخطا كړى، هري خوا ته مرضونه خواره شوي، نباتات ئې، حيوانات ئې او په خپله دى اوبو ته محتاج او اړ دئ، تر دې حده چي د يأس مرحلې ته رسېدلى، خو ناڅاپه د همدغه مأيوس انسان غوښتنې ته ځواب ويل كېږي، دا ځواب څوك وايي؟ او د هغه دا احتياج څوك رفع كوي؟ څوك ئې ضرورت منتفي كوي؟

آيا له دې پرته بل ځواب لرو چي ووايو: دا د هغه ستايل شوي ذات كار دئ چي پر خپلو بندگانو مهربان، د دوى د اړتياوو او ستونزو د رفعه كولو ذمه وار او د دوى مولا دئ.

ĵJ»ŠĖsDöf 4Ĵ #‰Bž ŮdŠlæ æ! \$Ůè _ bĴ Ōçä ‘ & Ōè

ÇĐÈ šc qǎJq@ Xù& ä<ĐĬ Nà6 <İŮ † Šđŭ ĩ»9ĭ ôB

ووايه: آيا پوهېږي چي كه الله پر تاسو باندي شپه د قيامت تر ورځي تلپاتې
گرځولې وي، نو له الله پرته څوك داسي اله وو چي تاسو ته ئې رڼا راوړې
وي؟ آيا نه اورئ.

که چږي الله جل شأنه وغواړي چي دا شپه دي دائمي شي، هومره دي اوږده شي چي د قيامت تر ورځي پوري دوام وکړي، او پدې ترتيب دا د شپې او ورځي د تلو راتلو موجوده نظام چي الله تعالی ايجاد کړی ختم شي، هغه څوک دی چي بيا تاسو ته رڼا راولي؟ په دې ټول عالم کي داسي څوک گورئ چي د ورځي او رڼا په راوستو قادر وي؟ آیا په ټول عالم کي داسي څوک گورئ چي د شپې د پای ته رسولو توان ولري او هغه ورځ درته راولی چی تاسو ورته اړ او محتاج یاست؟

þJ»ŠÉaDöf 4J†#%Bö™ ‘\$kJ9\$šla6 øæ? \$Ůè__ bĴ Öyā‘ & Öè

Ÿ ù& ĩšĭ šc qǣó@ ǫǫí Nà6 <ŷ ŧ \$ žōī ņ»9Ĵ ôB

القصص: ٧٢

ÇĖÈ šc rĖĖ ė

"ورته" ووايه! آيا پوهېږئ چې كه الله پر تاسو باندي ورځ تل پاتې كړي، د قيامت تر ورځې پوري، آيا له الله پرته به كوم اله وي چې تاسو ته شپه راولي چې په هغې كې آرام وكړئ، آيا له بصيرته كار نه اخلي؟

{qæcöir hšü {qæcöir 'sgY99 @æcöir @è _ ¾hšJônS `Br

القصص: ٧٣

ÇDÈ brææ @ æ-è9r ¾hšJônS `B

او دا د ده له پېرزوينو څخه دى چې تاسو ته ئې شپه او ورځ گرځولې تر څو په هغې كې هوسا شئ او د دې لپاره چې د الله فضل ولټوئ او د دې لپاره چې ښايي شكر وكړئ.

الله تعالى شپه او ورځ په متوازن او متناسب شكل پيدا كړې چې يوه په بلي پسې راځي، تر هغو پاتې كېږي چې تاسو ورته اړ او محتاج يئ، نه لنډه او نه اوږده، بلکي هومره چې ورته ضرورت شته، تاسو شپې ته اړ او محتاج يئ تر څو په هغې كې هوسا او آرامه شئ، په ورځ كې تاسو كار كوئ، خپل معاش تامينوئ او د الله جل شأنه فضل لټوئ او پدې ترتيب گورئ چې الله جل شأنه د دې انتظام هم كړى چې تاسو آرام وكولى شئ، په شپه كې چې هري خواته تياره او چوپتيا وي، د خوب لپاره مناسب شرائط برابر شي، دا ځكه چې ته د خوب لپاره هم تيارې ته ضرورت لرې او هم چوپتيا ته، گورئ چې شپه خپله تياره پرده په ټول عالم خوره كړي، هر څه چوپ شي، هر څه په خوب لاړ شي او ستا د خوب لپاره آرامه او مناسبه فضا جوړه شي، په رڼا كې سم خوب نشې كولى، په شور او ځوږ كې

سم خوب نشې کولی، گورئ چي الله جل شأنه هر څه په خوب بیده کړي او تیاره شي، په دې ترتیب ستا د آرام لپاره مناسبه فضا جوړه شي او بیا ته رڼا او ورځي ته ضرورت لرې چي په هغې کي هر څه وپېژنې، کار وکړې، خپل معاش تأمین کړې، د الله فضل ولټوې، تاته ئې د دې انتظام هم کړی. یو معمولي تغیر د شپې او ورځي په دې موجوده تناسب کي، د زمکي په سر د ژوند امکانات ختموي، نو پدې متوازن شکل کي د شپې او ورځي انتظام چا کړی؟ تاسو گورئ چي قرآن کریم په دې هم استدلال کوي، دا په متوازن شکل، د شپې او ورځي یو په بل پسې راتگ، همغسې چي ته ورته اړ او محتاج یې، لکه څنگه چي ته ورته ضرورت لرې، دا د دې خبرې د ثبوت دلیل دی چي دا د رحمن پالونکي خدای د تصرف آثار دي، د رحمن رب د ربوبیت آثار دي، هغه دا انتظام کړی، که الله جل شأنه په دې کي معمولي تغیر راولي بیا داسي څوک نشته چي په دې کي تصرف وکړي، تاسي ته رڼا راپیدا کړي او یا دي شپه راولي چي په هغې کي آرام وکړئ، که الله جل شأنه وغواړي چي شپه طولاني شي او تر قیامته پورې دوام وکړي، داسي څوک نشته چي تاته رڼا راولي او که هغه وغواړي چي ورځ تر قیامته طولاني شي، داسي څوک نشته چي هغه شپه راولي. دا د الله پېرزوینه ده چي تاسو لره ئې د شپې او ورځي داسي انتظام کړی چي تاسي ورته اړ او محتاج یئ. همدا راز فرمایي:

«وَلَا يَسْتَوِي السَّاعِي وَالْمُتَوَكِّلُ»

الحجر: ٢٠

ÇÈ 9%) ĨŶĤ\$Br ¼đ! z \$R%Yĥ ŵĴó« `B bĴr

\$Br mQBA»Yb'ò'ù \$B \$J 9\$`B \$ZB'R'ù xH'q9 x»fH\$Zu'ar

الحجر: ٢٢

ÇEÈ ûülf»/2¼9 0E&

او بادونه مو راوېږل چي القاح کوونکي دي "د بادونو په ذریعه د نباتاتو القاح کېږي او د همدوی په واسطه ورېځي تشکیلوي او له یو بل سره ئې یو حای کوي"، بیا مو له آسمان نه اوبه را نازلي کړې او په تاسو مو وڅښلې، او تاسو ئې ذخیره کوونکي نه یاست، (د ذخیره کولو انتظام ئې هم الله کوي" دلته خو شيانو ته اشاره شوې ده: دا چي زمکه مو خوره او پراخه کړه، بیا مو په هغې کي غرونه واچول چي د هغې حرکت موزون شي، زمکه خوځېدله، د ژوند امکان په کي نه وو، الله جل شأنه په هغې باندي غرونه راپیدا کړل تر څو غیر متوازن حرکت ئې متوازن کړي، کنترول ئې کړي، بیا ئې په هغې کي هر نوع موزون نبات را شین کړ، کوم شي ته چي تاسي محتاج یاستئ، کوم شي ته چي ټول ژوي ضرورت لري، هغه ئې ټول راشنه کړل او په زمکه کي ئې ستاسو د معاش او د ژوند لپاره ټول اسباب او ذرايع تأمین کړل او هغه حیوانات ئې هم تاسو ته راپیدا کړل چي تاسو ورته اړ او محتاج یاست، د روزي انتظام ئې هم الله کوي، تاسي هغو ته روزي ورکوونکي نه یئ، هیڅ شی داسي نشته چي د الله په نزد کي د هغه خزاني نه وي، د هر شي خزاني له الله تعالی سره دي، په داسي حال کي چي له الله سره ئې خزاني دي خو هر څه ئې په خپله معینه اندازه پیدا کړي، له خپلي اندازې څخه نه زیات او نه کم، بلکي په همغه اندازه چي انسان ورته

ضرورت لري، که په دې اندازه کي معمولي تغيير راشي مثلاً د باد حرکت لږ تېز او اضافه شي، له موجوده معمول او طبيعي سرعت نه ئې سرعت لږ اضافه شي، نو د زمکي په سر به هر څه سره ټکوي، هر څه به نسکوروي او د ژوندانه امکانات به ختموي، که باران لږ اضافه شي، که واوره لږه زياته شي، که ورځ لږ اوږده او طولاني شي، که شپه لږه لنډه شي، که نور او حرارت لږ زيات شي او دا هر څه چي گورئ، له معين حد نه زيات يا کم شي، د انسان ژوند تهديدوي، خو الله جل شأنه هر څه په معينه اندازه کي راپيدا کړي، د هر شي لپاره يو معين قدر او اندازه ټاکل شوې، په همغه اندازه چي انسان ورته اړ او محتاج دئ پيدا شوي، هيڅ شی له خپلي اندازې اضافه نه دئ، هيڅ شی له خپل ضروري اندازې لږ نه دئ. الله جل شأنه له خپلي اندازې سره سم پيدا کړی. چي هر څه له خپلي اندازې نه لږ اضافه شي گورئ چي بيا څنگه ترې تنگ شو، باران، دا د ژوند تومنه او وسيله چي لږ له خپلي اندازې اضافه شي بيا دعاگاني کوو چي الله ئې متوقف کړي، واوره، بادونه، چي کله له خپلي طبيعي اندازې لږ اضافه شي گورئ چي بيا ترې تنگ يو، سوکالي مو تهديد او ژوند راته گران کړي.

او بادونه رالېږي چي ورېځي القاح کوي او د هر شي د القاح باعث گرځي، بيا له آسمانه اوبه وروي او بيانيې په تاسو څښي، او د اوبو د ذخيره کولو انتظام کوي، د غرونو په سر په ژمي کي واوره وروي، تر څو کافي مقدار هلته تاسو ته ذخيره کړي، د دې ذخيره کولو انتظام هم هغه کوي، دا ټول د رحمن رب د وسيع رحمت او پېرزوېنو آثار دي.

د پیغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوینه

د پیغمبرانو لېږنه د الله جل شانه د رحمت یوه بله نښه ده. دا ځکه چې انسان تر هر څه د مخه او تر هر څه نه زیات دې ته محتاج او اړ دی او دا ئې لومړي اړتیا ده چې په دې وسیع او پېچلي عالم کې چې اجزاء ئې بې انتهاء دي او په هغه کې د هر مفید او مضر شي تشخیص د انسان له عقل نه اوچت او له امکان نه لري دی، د دې لپاره چې د انسان لارښوونه وشي او هغه په ناپوهۍ کې پاتې نشي، مفید او مضر تفکیک کړی شي او خپل دوست او دښمن سره بېل کړی شي، الله جل شانه د دې لپاره پیغمبران را لېږلي، انسان په خپله او یوازي د عقل په مرسته د ځان او د بل حقوق نشي تثبیتولی، دوست او دښمن نشي پېژندلی، مفید او مضر، حلال او حرام نشي بېلولی، دا کار نه په تجربو سره کولی شي او نه خپل عقل ته په پناه وړلو سره، که پیغمبران نه وی او د پیغمبرانو په ذریعه د انسان لارښوونه نه وی شوی، انسان به تل په تیاره کې وو، هغه خپل ځان او دا وسیع عالم نشو پېژندلی، هغه خپل الله نشو موندلی او هغه د خپلو نږدې دوستانو حقوق نه شوای تثبیتولی. د انسان لومړۍ اړتیا او تر ټولو لوی احتیاج همدا دی چې د هغه لارښوونه وشي، د ژوند لاري چاري وروښودې شي، رحمن خدای جل شانه د همدې انتظام هم کړی، د هغه د هدایت او لارښووني لپاره ئې په هره زمانه کې او د تاریخ په هر پړاو کې چې کله ورته اړ شوی پیغمبران رالېږلي. د پیغمبرانو رالېږل د انسان لپاره او د ټول عالم لپاره د الله ستره پېرزوینه ده، لکه چې قرآن فرمایي:

الانبياء: ١٠٧

ÇĖ ŠÚ ūBĭē ēĭ pēq' šĭ š• »Yŭ ō \$Br

او ته مو نه ئې لېږلی مگر د ټول عالم لپاره رحمت.

د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېټه:

دا چي تاسو مجرم عناصر گورئ چي کله د هغوی بغي او طغيان انتها ته ورسېږي، داسي حد ته چي حرث او نسل او هر څه تهديدوي، د فساد باعث شي، د نورو ژوند په خطر کي واچوي، گورو چي الله جل شأنه دا مجرم او ظالم عناصر مواخذه کړي، د ژوند او اقتدار ټغر ئې ورټول کړي او په دې ترتيب نه پرېږدي چي دا زمکه په فساد، ورانۍ او تباهۍ محکومه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ شي، د مجرمو عناصرو مواخذه، د هغوی د اقتدار ټغر ټولول او د هغوی تخت او تاج نسکورول د هم د رحمن الله د رحمت د آثارو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

Çã ¼pſŪ š•āŵr pēĀr pēq' rē Nā6 ēš @āu 8qā Y2 bĭŭ

الانعام: ١٤٧

ÇĖ ŠÚ ūBĭē ēĭ pēq' šĭ š• »Yŭ ō \$Br

"اې پيغمبره!" که ستا تکذيب ئې وکړ، ورته ووايه چي ستاسو رب د وسيع رحمت خاوند دئ او د هغه جنگ له مجرمانو څخه نشي رد کېدی.

يعنی هيڅوک ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، الله جل شأنه به حتماً د مجرمو عناصرو په خلاف جنگ پيلوي، داسي جنگ چي هيڅوک ئې د مخنيوي توان او وس نه لري.

دا چي د تاريخ په اوږدو کي تل ليدل شوي چي هغه مجرم عناصر له زوال او ورکاوې او سپکاوي سره مخامخ کېږي چي زمکه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ کوي، الله تعالی سزا ورکوي او خلک د دوی له خطرې ژغوري، دا موقع نه ورکوي چي په خپلو جرائمو او جناياتو سره زمکه له فساد او تباهۍ سره مخامخ کړي، الله تعالی دوی ته تر يوې ټاکلې نېټې او تر معينه حده مهلت ورکوي، خو کله چي د دوی طغيان له حد نه واورې او د زمکې پر سر ژوندون په خطر کي واچوي او حرث او نسل له جناياتو نه صدمه گوري، الله جل شأنه ئې نيسي، د هغوی په خلاف داسي جنگ اعلانوي چي هيڅوک ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، بيا الله جل شأنه هغوی له شوم برخليک سره مخامخ کوي، دا د مجرمانو، ستمگرانو، طغاتو او باغيانو موأخذه او تر پايه پورې هغو ته موقع نه ورکول، له هغو سره حساب او کتاب کول، ظالمانو ته د خپلو ظلمونو او جناياتو سزا ورکول، دا په خپله د دې خبرې دليل دئ چي رحمن خدای (جل شانه) ستاسو په نسبت د وسيع رحمت خاوند دئ او دا د ده د وسيع رحمت نښه ده چي مجرمان موأخذه کوي، طغيان ته ئې نه پرېږدي او د نورو د ختمولو موقع نه ورکوي.

همدا راز که تاسو گورئ چي مظلوم انسانان، هغه چي حقوق ئې ترېښو لاندې شوي، د خپل حق لپاره پاڅېدلي وي، الله تعالی د هغوی مرسته کړې، له ظالمانو ئې ژغورلي، د دوی د ژغورني انتظام ئې کړی، هغوی ته ئې پر ظالمانو او ستمگرانو بريا او فتحه ورکړې، دا هم د رحمن

خدای د رحمت له ننبو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

هود: ۹۴

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

او كله چي زموږ امر راوړسېد، په خپل رحمت سره مو شعيب او هغه مؤمنان وژغورل چي له ده سره ول، او ظالمان يوې اوچتي چيغي ونيول، نو په خپلو کورونو کي پرمخي مړه پرېوتل.

يعنی هغه مهال چي د الله تعالى د پرېکړي نېټه راوړسېده شعيب عليه السلام او هغه مؤمنان ئې په خپل رحمت سره وژغورل چي له ده سره ول او ظالمان يوې هيبتناکي لوړي چيغي ونيول، په مرگ محکوم شول او پرمخي پرېوتل.

دا آيت ښيي چي شعيب عليه السلام او د ده مؤمنو ملگرو ته نجات ورکول، ظالمان موأخذه کول او د عالم له صفحې نه د دوی تفر ټولول د الله د رحمت له آثارو او علایمو څخه ده، همدا چي تاسو گورئ مظلومان چي د خپل حق لپاره د ظالمانو په ضد پاڅېږي فتحه او بری تر لاسه کوي، حالت داسي برابرېږي چي بالآخره د ظالمانو سلطه پای ته ورسې او د اقتدار کرسۍ ئې رانسکوره شي، دا په خپله د دې خبرې ثبوت وړاندي کوي چي دلته يو حکيم ذات د دې عالم په پېښو او حوادثو کي تصرف کوي، هغه

ذات چي د انسان په نسبت رحمت او پېرزوينه لري، که دا حوادث طبيعي حوادث وی او يوه حکيم رحمان رب د عالم د حالت په بدلېدو رابلېدو کي تصرف نه کولی او د حوادثو په تلو راتلو کي ئې لاس نه درلودی، نو مظلوم به د تل لپاره مظلوم پاته وای او هيڅ کله به د ظالمانو د ختمېدو او نسکورېدو بندو بست نه وای شوی، بس په طبيعي ډول به ظالم تل ظالم او په اوضاع مسلط او مظلوم به تل مظلوم وو. خو دا چي الله جل شأنه حالات داسي برابر وي چي ضعيف او مظلوم انسان، د ظالمانو او باغيانو په مقابل کي فتحه او بری تر لاسه کړي او د ظالمانو له منگولو ئې وژغوري، دا په خپله ثابتوي چي دلته رحمن الله د رب په حيث تصرف کوي، هغه د مظلوم ملگرتيا کوي او ظالم په مرگ محکوموي، دا راز حوادث دا حقيقت ثابتوي چي دلته يو داسي ذات شته چي د خپلو بندگانو په اړه رحمان او مهربان دی او د همدې رحمن رب په اراده دا غير طبيعي حوادث تر سره کېږي.

الله د دې ملک مالک دی

په الله باندي د ايمان د دلائلو په ضمن کي يو مهم او اساسي دليل دا دی چي موږ په دې عالم کي هر څه داسي گورو چي مقهور او محکوم دي او د داسي معينو ضوابطو په وړاندي کاملاً منقاد دي چي هغه تغيير نه مومي، په خپل پيدايښت کي، په خپل حرکت کي، په خپلي ودي او رشد کي، په خپل مرگ او ژوند کي او په هغو نتايجو کي چي د هغوی په حرکت باندي مرتب کېږي، په خپل زوروالي او کهولت کي او دا چي بالآخره په مرگ محکومېږي، په دې ټولو کي هغوی د معينو او ثابتو سننو او ضوابطو

په وړاندي مقهور او محکوم دي، د عالم په هر جزء او په هره برخه کي گورو چي دغه سنن او ضوابط حاکم دي او هر حرکت او هر تحول د همدغو سننو مطابق تر سره کېږي، دا حقيقت په خپله هر عاقل انسان ته ښيي چي دا عالم يو ټولواک مالک لري، يو داسي واکمن حاکم چي په هر خای کي د ده اراده مسلطه او حکم حاکم دی او د ټولو حوادثو تر شا د هغه اراده حکومت کوي، گورو چي د همغه ذات د ارادې سره سم په عملونو نتايج مرتب کېږي، په همدې دنيا کي د مکافات او د مجازات سلسله گورو، هغه غيبي لاس چي دا هستي اداره کوي او د عالم چاري سمبالوي او هر څه د هغه په اراده خوځېږي، هر څه د هغه په وړاندي محکوم او مقهور دي او همغه په عملونو باندې نتايج مرتب کوي او د عمل بدله ورکوي، د مالک په توگه او د يوه حاکم په څېر په عالم کي تصرف کوي او په عملونو نتايج مرتب کوي.

همدغو حقايقو ته قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو کي اشاره کوي او همدا خبره ترې ثابتوي چي دا عالم يو مالک او ټولواک لري چي هر څه د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، لکه چي فرمايي:

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكَ كَثْرَتُ ثَمَرِكَ وَلَا جُودُكَ ۚ يَوْمَ لَا تُؤْتَىٰ بِكَ ثَوَابُكُمْ وَأَنْتُمْ كَاذِبُونَ﴾

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكَ كَثْرَتُ ثَمَرِكَ وَلَا جُودُكَ ۚ يَوْمَ لَا تُؤْتَىٰ بِكَ ثَوَابُكُمْ وَأَنْتُمْ كَاذِبُونَ﴾

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكَ كَثْرَتُ ثَمَرِكَ وَلَا جُودُكَ ۚ يَوْمَ لَا تُؤْتَىٰ بِكَ ثَوَابُكُمْ وَأَنْتُمْ كَاذِبُونَ﴾

(ورته) وایه! له آسمان او زمکي نه څوک تاسو ته رزق او روزي درکوي؟ او د دغو غوږونو او سترگو مالک څوک دی؟ او څوک دی چې ژوندي له مري او مري له ژونديو راپیدا کوي؟ او د کارونو تدبیر څوک کوي؟ ژر ده چې وبه وایي: الله، نو ووايه: آیا (له کفر او شرک نه) ځان ساتنه نه کوی؟

دا د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ د چا په اراده دا آسمان او زمکه په گډه کار کوي چې انسان ته د رزق او روزي انتظام وکړي؟ له آسمانه اوبه راوړېږي او له زمکي دانه او مېوه راټوکېږي او په دې سره د انسان اړتیاو ته ځواب ویل کېږي، دا کار د چا په اراده ترسره کېږي؟ دا د کوم مدبر ذات دقیق تدبیر دی؟ دا غوږونه او سترگي چې ته پرې لیدل او اورېدل کوې، د دې اصلي مالک څوک دی؟ د چا له لوري درکړی شوي؟ د چا په اراده ستا د ژوند یوه اساسي او مهمه برخه بشپړوي؟ که دا غړي دي په واک کي نه وی له څومره ستونزو سره به مخامخ وې؟

آیا دې پوښتنو ته له دې پرته بل ځواب ویلی شې چې دا د مهربان پالونکي رب له لوري درکړی شوي؟ آیا له دې اعترافه پرته بله چاره لرې؟ له دې څرگند حقیقت نه د انکار لپاره څه دلیل لرې؟ ووايه: ستا او ټولو ژوو لپاره د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ له آسمان او زمکي نه تاسو ته څوک رزق او روزي درکوي؟ دا د رزق او روزي وسایل چا پیدا کړي؟ باران څوک وروي؟ شپه او ورځ څوک راولي؟ لمر زموږ زمکي ته د چا په اراده نور او تودوخه ورکوي؟ د زمکي پر مخ د نور وړانگي د چا په اراده خوړېږي؟ دا له زمکي نه دانه او مېوه څوک راشنه کوي؟ دا زموږ

ستړگي او غوږونه د چا په اراده کار کوي؟ د دې مالک څوک دی؟ دا
ژوندي له مړو او مړي له ژونديو څوک راپیدا کوي؟ دا د عالم چاري څوک
سمبالوي، د امورو تدبیر ئې د چا په واک کي دی او کارونه ئې د چا په اراده
تر سره کېږي؟

له دې پرته بله چاره نه لري، دوی په دې خبري اعتراف ته اړ او
مجبور دي او بله چاره نه لري چي ووايي: دا هر څه الله تعالی کوي.
همدا راز فرمایي:

İ\$K19\$Bİ\$™ @d\$Wr •J)8f6eb& \$I; ÓE^f İ\$ ðx9\$W

یس: ۴۰

ÇİÈ šc q676,,;7:ù 'Î@är

نه لمر ته ښايي چي سپوږمۍ بيا مومي او نه شپه په ورځ باندي سبقت کوي
بلکي هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي.

گورئ چي لمر د سپوږمۍ د جذبولو، له خپل ځانگړي مداره د هغې د
ايستلو فرصت نه تر لاسه کوي، يو د بل په مدار کي نه ننوځي، هر يو په
خپل مسير کي خوځېږي، د دوی ترمنځ ټکر او تصادم نه راځي، په دې
وسيع کائنات کي دا بې شمېره اجرام، هر يو په يوه معين مدار کي
خوځېږي، يو بل به بيا نه مومي، چي له هغه سره ټکر وکړي او هغه جذب
کړي، هر يو خپل حد پېژني، له هغه نه تېری او تجاوز نشي کولی، نه لمر
له خپل مدار نه خوځېدلی شي او د سپوږمۍ په مدار کي داخليدلی شي او نه
هغه جذبولی شي، نه د دغو دواړو ترمنځ تصادم او ټکر راځي او نه هم شپه

په ورځ باندې سبقت کولی شی، برعکس هره یوه په خپل وخت او نېټه راځي، دا د سپوږمۍ او لمر لپاره معین حدود چا وضع کړي چي له هغه نه د یوې ذرې په اندازه د تجاوز او تېري توان نه لري، دا څنگه او د چا د ارادې په وړاندې محکوم او مقهور دي؟

گورئ چي لمر، زرگونه کاله په پرله پسې او منظمه توگه، له یوه ځایه طلوع کوي او په یوه ځای کي غروب کوي!! دغه معین مسیر طوعاً او کرهاً پلي کوي او له هغه نه یوه خوا بله خوا د انحراف قدرت نه لري، دا څوک اداره کوي؟ دا په وسیع آسمان کي د ستورو ترمنځ ټکر او تصادم ولې نه راځي؟ ولې یو د بل مسیر ته نه داخلېږي؟ دا هر یو په خپل مسیر کي څوک اداره کوي؟ د دې تر شاه د چا اراده ده؟ د چا د ارادې په وړاندې هغوی محکوم او مقهور دي؟ چي په داسي منظم ډول او په ټول انقیاد سره په خپل معین مدار کي خوځېږي او یو انچ، له هغه نه یوه طرف او بل طرف ته انحراف نشي کولی؟!

همدا راز شپه او ورځ خپل هغه حد پېژني چي ورته ټاکل شوی، له هغه نه تېری نشي کولی، نه اوږدېږي او نه هم لنډېږي، یوه له بلي سبقت نه کوي چي د شپې په ځای ورځ راشي یا د ورځې په ځای شپه راشي او یوه له بلي نه سبقت وکړي، بلکي هره یوه خپل حد پېژني او په خپل وخت کي راځي.

په دغې مقدمې سره دوو حقایقو ته اشاره شوې: لومړی دا چي د عالم ټول اشیاء او اجزاء محکوم او مقهور دي او دا چي تحولات د معینو

ضوابطو او سننو سره سم تر سره کېږي، له خپلو حدودو نه تېری نشي کولی، په خپل وخت کې راځي، په خپل ځای کې راځي. او دوهم دا چې شپه او ورځ د طبیعت دوه حالته دي او لمر، سپوږمۍ د طبیعت دوه اجزاء، گورۍ چې دا دواړه مقهور او محکوم دي، خپل مدار طی کوي، یو د بل مدار ته نه داخلېږي، یو له بل سره ټکر او تصادم نه کوي، مالک الملک الله هر یو په خپل مسیر او مدار کې ساتي، د هغه ساتنه کوي او د دغو په حرکت باندې چې کوم نتائج مرتب کېږي، کوم تحولات چې په عالم کې راځي دا هم د معینو سننو او ضوابطو سره سم، یو په بل باندې سبقت نشي کولی، آیا دا دلیل د دې خبرې د ثبوت لپاره کفایت نه کوي چې دا هر څه یو مالک ټولواک اداره کوي، او هر څه د هغه مالک الله د ارادې په وړاندې محکوم او مقهور دي؟

ستاد مرگ پر بکرہ خوک کوی؟

ÇÑÐÈ ÛÜŸŸ₀₀ ¹ ĤăăbĴ \$kXqăĂ đ ÇÑÈ ÛÜŸŸ₀₀ B Žŏi ĤăăbĴ wŵŰ

الواقعه: ٨٦

که تاسي د الله د ارادې په وړاندي محکوم نه یاست " هغه دین چي الله
 وضعه کړی، هغه سنن او ضوابط چي الله جل جلاله په دې عالم کي وضع
 کړي، که تاسي د هغه په وړاندي محکوم نه یاست " نو چي کله ستاسي روح
 ستوني ته ورسېږي بېرته ئي وگرځوی که رښتوني یاست ؟

ستاسي مرگ په دې دلالت کوي چي تاسي د يوه چا د ارادې په

وراندي محكوم ياست، نه غواړئ چي په مرگ محكوم شئ، انسان نه غواړي چي په زړښت دي محكوم شي، د هغه قوتونه او استعدادونه دي ختم شي او چي كله د خپل قوت هغه معراج ته ورسېږي، بېرته دي په زوال محكوم شي، دا نه غواړي، نه غواړي چي له مرگ سره دي مخامخ شي، خو څه چاره لري؟، دا چي كله ستا روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې له گرځولو عاجز يې، دا ثابتوي چي ته د يوه چا د ارادې په وړاندي محكوم يې.

كه چېري تاسو د الله د ارادې او د هغه دين چي ده وضعه كړې، هغه ضوابط او قوانين او مقررات چي په دې عالم كي هغه وضع كړي، د دې په وړاندي محكوم، مقهور او منقاد نه ياست نو چي كله ستاسو روح ستوني ته ورسېږي هغه بېرته وگرځوي كه رښتوني يې.

دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟

قرآن د عالم د ټولو اشياوو په اړه فرمايي چي هر څه د الله په وړاندي منقاد دي.

Äß öf\$N°qJü9\$'Î`BN=Ü&ÿaršc qāō«I\$CfšŽōù&

آل عمران: ۸۳

ÇlîÈ šc qā_āñhōſr \$tōi2 r \$āqū

آيا "كافران" د الله له دين نه پرته بل دين لټوي؟ حال دا چي ده ته د آسمانونو او زمكي هر څه طوعاً او كرهاً منقاد دي او په پای كي د هغه

طرف ته بېرته گرځول کېږي.

تاسو د عالم هر څه گورئ چې د دې عالم د مالک او ټولواک د احکامو او ضابطو په وړاندي منقاد دي، یو شی به هم په دنیا کې داسې و نه گورئ چې هغه دې کاملاً آزاد وي او خپلې مخې او خپل سرته دي پرېښودل شوی وي. د اوبو قطره چې له ورېځې نه په زمکه راپرېوځي، د یوې معینې قاعدې او ضابطې سره سم راپرېوځي، نن علم حتی د همدې قطرې د پرېوتو فورمولونه کشف کړي، نن علم دا معلومه کړې چې د کوم فورمول مطابق او په کوم معین سرعت سره هغه په زمکه راپرېوځي؟ کومه تېره چې پورته ئې اچوئ او بېرته په زمکه راپرېوځي د یوې معینې ضابطې او قاعدې محکومه ده، تاسې په دنیا کې هیڅ داسې څه نشئ موندلی چې هغه دي خپلې مخې ته آزاد وي او د هغو معینو سننو په وړاندي دې محکوم او مقهور نه وي چې الله تعالی ورته ټاکلي .

نن انسان د علم په رڼا کې په دې پوهیږي چې د عالم هر حرکت د قوانینو مطابق ترسره کېږي، ساینس د دې لپاره فورمولونه وضع کړي، دا فورمولونه همغه سنن دي چې الله وضع کړي، نن د حرکت، سرعت، شتاب، ویشتلو، ارتقا او سقوط لپاره په فزیک کې داسې معین فورمولونه وضع شوي چې ثابت دي او تغیر نه مومي. آیا دا کافران د الله له دین نه پرته بل دین لټوي؟ حال دا چې د آسمانونو او زمکې هر څه، طوعاً او کرهأً، خوښ او ناخوښ، که زړه ئې غواړي او که نه غواړي د هغه په وړاندي منقاد او تسلیم دي.

همدا راز قرآن فرمايي:

٧٧% ٥٥ « ٤? ٤ qèr £ĩĩ \$Br ٢ ٥٢ \$ N°q» J 9\$ ٥ ٦

المائدة: ١٢٠

٢٥٤

د آسمانونو او زمکي او څه چي په هغوی کي دي د ټولو پاچاهي الله لره ده او هغه په هر څه قدير او توانا دی.

د زمکه او آسمانونه د الله جل شانہ ملک او هغه ئي ملک دی، دلته دی د ملک په حیث په هر څه کي تصرف کوي، د دې عالم په هره گوښه کي د ده اراده نافذه او حاکمه ده، هغه مالک الملک دی. د الفرقان د سورې په ٢ آيت کي فرمايي:

` ٥f ٥9r #%9r ٥ĩ, ٤f ٥9r ٢ ٥٢ \$ N°q» J 9\$ ٥ ٦ ١/٤ ٢ " ١/٤

٢٥٤ #١/٧٥٥? ١/٤ ٢ ٤) ٥٥ « @à2 , =zr ٢ ٥٥ \$' ١ ٥ fĩ ١/٤ ٢

هغه ذات چي د آسمانونو او زمکي پاچاهي د ده ده "دلته د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هغه د دې عالم مالک دی" نه ئي زوی ځان ته نیولی او نه پدې پاچاهۍ کي څوک له هغه سره شریک دی، هر څه ئي پیدا کړي او د هغه لپاره ئي معینه اندازه ټاکلې" په یوه معینه اندازه ئي هر څه پیدا کړي"

يعني الله جل شأنه د آسمانونو او زمکي ټولواک او حاکم دی، د هغه حکم په هر ځای کي نافذ دی، هغه مالک دی او دا زمکه او آسمانونه د هغه

ملک دی چي د حاکم او مالک په توگه په کي تصرف کوي، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي او هغه نه زوی لري، زوی ئې هم نه دی نیولی چي د هغه ځای ناستی شي او نه هم د دې عالم په اداره، کنټرول او ساتنه کي څوک له هغه سره شریک دی، هر څه هغه پیدا کړي او د هر څه لپاره ئې معین حد او اندازه ټاکلې.

§ 019\$•q™r 000 'î 'sgZ9\$Rîqâ îsgZ9\$ 'î 000Rîqâ
 00 Nâ5 '! \$Nâ6 î°E 'k B @_L " îpt @à2 •J)00

ÄÜÖİ `B šc qâîk \$B ¼îîrB `B šc qã6? ûî%00 Û 000\$

فاطر: ۱۲

ÇIÈ

شپه په ورځ کي ننباسي او ورځ په شپه کي ننباسي "خو له معيني قاعدې سره سم" او لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي، "هر يوه ته ئې معين مدار ټاکلی چي دغه معين مدار په معين وقت کي پلي کوي" هر يو د ټاکلی اجل او نېټې لپاره خوځيزي، همدغه الله ستاسو رب دی چي پاچاهي او ټولواکي د ده ده او څوک چي له هغه نه پرته بل څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دی.

گورئ چي هره ورځ څو شېبې په هغه کي تفاوت راځي، شپه په ورځ کي داخله شي او ورځ په شپه کي، ورځ د شپې ځای ونيسي اوشپه د ورځي، په خپل ماحول کي گورو چي کله شپه وي او کله ورځ، اوس دلته ورځ ده

خو دا ده ورو ورو شپه را روانه ده او د ورځي ځای شپې ته خالي کېږي. يا شپه کله اوږده شي او ورځ را لنډه شي، کله گورو چي ورځ اوږده شي، شپه لنډه شي. دا د شپې او ورځي يو په بل کي داخلېدل ، د الله جل شأنه کار دئ، دا الله جل شأنه دئ چي شپه په ورځ کي داخلوي.

دا څوک دى چي دا کارونه کوي؟ شپه په ورځ کي داخلوي؟ ورځ په شپه کي داخلوي، لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي او هر يو په خپل مدار کي د معينې نېټې سره سم خوځېږي او د هغه اراده په هر څه کي او هر ځاى حاکمه او نافذه ده؟ يعنې هغه ذات چي دا کارونه د هغه په اراده تر سره کېږي او موږ گورو چي دا د هغه د سلطنت، سيطرې او تسلط مظاهر دي، همغه ستاسو رب دى. او له هغه پرته چي څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتى د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دى. دومره لږ څه هم د دوى په واک کي نه دي، هيڅ شى هغوى ته نه دى سپارل شوى، د هيڅ شي واک او اختيار نه لري، کوم څه چي د الله نه پرته تاسو مرستي ته دربلئ او د هغه عبادت او لمانځنه کوئ، په دې عالم کي هيڅ واک او اختيار هغوى ته نه دى ورکړى شوى، وښيئ، د کوم څه مالک دي، چېرې د هغوى اراده حاکمه ده او څه کولى شي؟

ÇNÌÈ b qã_œñøjr 86« Èä N q a=B ¾¼ÿö<Î “ ÿö » s öÿù

یس: ۸۳

نو پاكي هغه ذات لره ده چي د هر څه ټولواکي د هغه په لاس کي ده او د هغه لوري ته ورگرځول کېږي.

هغه ذات چي د هر څه واگي د ده په واک کي دي، واکمني، سلطنت او سيطره هغه لره ده، د ټولو شيانو ساتنه او پالنه کوي، د ټولو امورو تدبير ئې په لاس کي دئ، هغه لره پاكي ده، هغه له هره عيبه منزّه او له هر نقص او ضعف نه لوړ دئ.

يعني هر څه د هغه په اختيار کي او د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، په پای کي د خپل رب په لوري درومي، تاسو هم د نورو شيانو په څېر د خپل ژوند په پای کي د خپل رب خوا ته درومئ. همدا راز فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

الحديد: ۵

د آسمانونو او زمکي پادشاهي ده لره ده، او ټول کارونه الله ته محول کېږي. د الله تعالی لوري ته د کارونو د ارجاع معنی دا ده چي د هر کار پرېکړه د ده له لوري کېږي، د هر کار نتایج او پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، لکه څنگه چي الله تعالی ټولواک دئ او حکم ئې په هر ځای کي نافذ او حاکم، همداسي د ټولو امورو پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، الله الملک، الله الحکم و الله عاقبة الامور.

الله تعالی همغه ذات دئ چي چا ته وغواړي اقتدار ورکوي، له چا نه چي وغواړي اقتدار بېرته اخلي، چا ته عزت ورکوي او څوک له ذلت او سپکاوي سره مخامخ کوي، لکه چي قرآن فرمايي:

š• ۛۛۛăĭ\?r ă± ۛ B š• ۛۛۛ'ĭŝē ۛۛۛ 7 ĭ» 0ġ-9\$ēē

4:ă 7 Rĭ ȧ, ۛ8ŷŏŝĭ ă± ۛ B AĖē ă± ۛ B "Ėē ă± ۛ 8Ė

آل عمران: ۲۶

ÇĭÈ ȧŷ% ăŏ « 8ă

ووايه! اې باري ربه! د ملك مالكه! ته ئې چي چا لره وغواړې پاچاهي او واکمني ورکوې او له چا چي وغواړې اقتدار بېرته اخلې، چا ته چي وغواړې عزت ورکوې او څوک چي وغواړې سپکوې ئې، ښېگنه ټوله ستا په لاس کي ده، بې شکه چي ته په هر څه قادر يې.

يعني دا هستي ستا ملک او ته ئې مالک او ټولواک يې، دلته ستا اراده حاکمه او نافذه ده، دلته هر څه ستا د مشيت مطابق ترسره کېږي. دې ته مو بايد پام وي چي دا الله مشيت په حق او عدل ولاړ او د تغيير نه منونکو ضوابطو او سننو مطابق دئ، الله جل شأنه هغه ضوابط موږ ته توضيح کړي چي له مخي ئې چا ته د اقتدار سپارلو پرېکړه کوي، هغه ثابت سنن او ضوابط ئې هم توضيح کړي چي له مخي ئې له چا نه واکمني او اقتدار اخلي، دا تصادفي پېښي نه دي چي په خپل سر، له کومي قاعدې پرته، تصادفي او آناً فاناً ترسره شي، بلکي دا د معينو، ثابتو الهي ضوابطو او سننو مطابق ترسره کېږي، الله جل شأنه دا موږ ته توضيح کوي: هغه چاته اقتدار ورکوي چي ايمان لري او عمل ئې صالح وي او په اجتماع کي تر ټولو اصلح وي، لکه چي فرمايي:

06Zy1B G 6 \$9 M » s î Á \$ (q ã r 0 a Z B (q a # ä ü i ñ \$! \$ % ¯ ar

N Ç £ Z P K ar N h i o ` B š ú i ñ \$ # = ÷ G U \$ \$ J Y 2 C j o f \$ ' î

\$ Z a N h i o z Y e / . ` B N a 9 1 7 a r N Ç 4 Ó ? o \$ " Y o \$ a j f ß

7 i ° E % e / • y Y 2 ` B r \$ e © ' î š c q a i o ç W Ó i r r B o f

النور: ٥٥ Ç i Ë b q a A y m a e 7 í » r e i

له تاسو نه چي چا ايمان راو ړی او عملونه ئې صالح دي، له هغوی سره الله وعده کړې چي د زمکي خلافت به داسي دوی ته سپاري لکه چي تر دوی مخکنيو ته ئې خلافت سپارلی وو، هغه دين ته به تمکين او اقتدار ورکوي چي د دوی لپاره ئې غوره کړي، د دوی خوف به په امن بدل وي، (داسي حالت به راوړم چي) زما عبادت به کوي او هيڅ څه به له ما سره نه شريکوي.

دا وعده له چا سره شوې؟ له هغه چا سره چي ايمان لري او عمل ئې صالح وي، هغه څوک چي اصلح او تر ټولو غوره وي. خو د دې په مقابل کي هغه کسان هم موږ ته معرفي کوي چي الله تعالی ئې په ذلت محکوموي، په دې اړه الهي سنن او ضوابط هم موږ ته بنسټي، چاته چي اقتدار وسپارل شو او هغه فساد وکړ او صله رحم ئې قطع کړ، الله به ئې ړندوي، اقتدار به بېرته ترې اخلي او په ذلت به ئې محکوموي.

قرآن کریم د بني اسرائيلو په قصې کې دا موضوع توضیح کوي، او موږ ته دا ښيي چې پدې قوم کې کوم صفات راپيدا شول چې الله جل شأنه د هغه په وجه د زمکې خلافت ورکړ؟ او بيا کوم صفات په کې راپيدا شول چې دائې بېرته ترې واخيست، په ذلت ئې محکوم کړل او له فقر او مسکنت سره ئې مخامخ کړل؟ قرآن عظيم الشان هغه الهي مشيت او هغه ضوابط او سنن موږ ته ښيي چې د هغه له مخې الله تعالی چا ته ملک او اقتدار ورکوي او يا ئې بېرته ترې اخلي او د اقتدار تخت ئې نسکوروي. ځيني کسان داسې گمان کوي چې گواکې دا هسې د چانس او تصادف له مخې ترسره کېږي، حتی دا هڅه کوي چې ثابته کړي پدې اړه څه خاص ضوابط او سنن نه مراعات کېږي، بس د الله تعالی چې چا ته خوښه شوه پاچاهي او اقتدار ورکوي او له چا ئې چې وغوښتل بېرته ئې ترې اخلي. خبره نه يوازي داسې نه ده؛ بلکې پدې اړه ثابت الهي سنن وضع شوي، قرآن عظيم الشان موږ ته هغه الهي مشيت او هغه خاص سنن او ضوابط توضیح کړي او دائې را ښودلې چې دا کار د خاصو سننو او ضوابطو سره سم ترسره کېږي، څنگه او چاته! الله اقتدار ورکوي او له چا نه ئې بېرته اخلي، لکه چې فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝﴾

چا ته عزت ورکول او يا ئې له سپکاوي سره مخامخ کول، د معينو سننو او ضوابطو مطابق تر سره کېږي، چي کله معين مواصفات په يوه فرد يا ټولنې او اجتماع کي راپيدا شول، الله جل شأنه عزت ورکوي او چي بيا څه مشخص مواصفات په هغه کي راپيدا شول بېرته ئې په ذلت محکوموي، سپکوي ئې او عزت بېرته ترې اخلي. يعني په دې باب الهي مشيت د خاصو سننو او ضوابطو مطابق دئ چي تغيير نه مومي، تل ثابت او تغيير نه منونکي دئ.

ŠE B Ć Ŭ Š Ì ÷ ě È Š Î ‘\$gY9\$ŠRİğĕ İ \$gY9\$Î Ŭ Š Rİğĕ

5 \$ i ĩn İwİ ĩ±0 `B äãör ÇÜŞ`B MĥJŞİİ÷ & MĥJŞ

ÇİÈ

آل عمران: ۲۷

ته ئې چي شپه په ورځ کي داخلوې او ورځ په شپه کي داخلوې، ژوندی له مړي راپيدا کوي، او مړی له ژوندي نه راپيدا کوي، او چي چا ته وغواړې بې حساب ه رزق ورکوي.

دا هم د الله د ملک او واکمنۍ مظاهر دي، دا د شپې او ورځي تگ راتگ، د مرگ او ژوند فيصله، د رزق او روزي اعطاء، د عزت او ذلت فيصله، چا ته اقتدار ورکول او له چا نه ئې بېرته اخيستل، دا ټول د همغه الله په اراده کېږي چي دا ملک اداره کوي او د ټولو امورو تدبير د هغه په واک کي دی.

Éfì 6 ŠÄ ēš> ‘ qđ žĴ m»9Ĵ w ‘, s šā ĩJŠ! \$’?èGù

ÇİÈ

المؤمنون: ۱۱۶

نو هغه حقيقي ټولواک لوړ دی چي له ده پرته بل معبود نشته، او هغه د پرتمين عرش رب دی.

يعني الله تعالى حقيقي مالک دی، له ده پرته بل د عبادت وړ معبود نشته، هغه ټولواک دی، د عالم هر څه د ده د واکمنۍ تر عرش لاندي دي، هر څه د ده تر سيطرې او سلطې لاندي دي، له کوم عرش نه چي د دې ملک او د عالم اداره کېږي، هغه د ده عرش دی، او دا هستي ټوله د هغه د

سيطرې او سلطې تر تخت او عرش لاندې ده، يعني دلته هغه هم مالک دی او هم حاکم. په ټوله هستي کې د ده اراده نافذ ده، هغه د عرش مالک دی، څوک چې د الله په ملک کې ژوند کوي، نو هغه به د همغو ضوابطو او سننو سره سم چې الله وضع کړي د خپلو عملونو اجر، بدله او نتايج ويني، څوک به تعذيبوي او چا ته به مغفرت او بخښنه کوي، خو د خاصو سننو مطابق، چا ته چې بخښنه کوي د هغه په باب الله جل شأنه خپل مشيت توضيح کړی، دا بخښنه د خاصو سننو مطابق ده، همدا وجه ده چې ځيني کسان د الله له مغفرت نه محروم دي، که څوک تعذيبوي د هغه په اړه هم الله جل شأنه خاص سنن وضع کړي.

عملونو ته بدله څوک ورکوي؟

المائدة: ٤٠

آيا نه پوهېږې چې د آسمانونو او زمکې پاچاهي د الله ده، څوک چې وغواړي تعذيبوي ئې او چا ته چې وغواړي مغفرت او بخښنه ورته کوي او الله په هر څه قدير او توانا دی.

دلته په دې عالم کې د بدلې، مکافات او مجازات سلسله جاري ده، چې کله انسان په گناه لاس پورې کوي له همغه لحظې نه د هغه تعذيب پيل کېږي، عذاب د گناه سره متصل دی، خو د مجرم او گنهگار د مجازات مکمله فيصله به د قيامت په ورځ کېږي، په دنيا کې د خپل عمل نسبي بدله

تر لاسه کوي. د جرم او مجازات د توامیت یوه ښه بېلگه دا ده چې گورو هر تاواني توکی انسان ته حرام شوی، الله جل جلاله هغه شیان انسان ته حرام کړي او له هغوی ئې د ډډې کولو امر کړی چې انسان ته زیان رسوي، خو که څوک حرام شیان خوري، الله ورته سزا ورکوي، له کومي لحظې چې انسان حرامو توکو ته لاس اوږدوي له همغې شېبې د ده د تعذیب لړۍ هم پیل کېږي. د دې خبرې ښه مثال دا دی چې که څوک په مخدره موادو لاس پوري کوي، د مثال په توگه چرس څکوي، یا کوم بل داسې حرام توکي ته لاس اوږدوي چې اسلام حرام کړی، له همغې لحظې نه چې څوک دا گناه کوي، مجازات ئې پیل کېږي، د مخدره موادو منفي اثرات ئې ورو ورو متاثره کوي، تر هغه چې لېونتوب ته ورسېږي، همدا راز که څوک شراب څښي، د دې حرام څیز له منفي اثراتو نه خوندي نه پاته کېږي، انسان چې هره گناه کوي عذاب ئې له گناه سره متصل پیل کېږي، خو کامله سزا به د قیامت په ورځ گوري، هغه مهال چې د انسان ټول اعمال او د هغه اثرات له نن نه تر پایه پورې را جمع شي او د عملونو اثرات ئې تکمیل شي، ځکه هر عمل خاص اثرات لري، د عمل د اثراتو دائره ورو ورو پراخېږي، بیا به د قیامت په ورځ دغو اثراتو ته په پام سره د مکمل اجر او د مکافات او مجازات فیصله کېږي.

موږ په دې عالم کي دا د مکافات او مجازات سلسله گورو، هغه ذات چې په عملونو نتایج مرتب کوي او عملونو ته مجازات او مکافات ورکوي، همغه الله دی چې په دې عالم کي د هغه اراده نافذه ده او دا ټوله هستي د

نه گورئ چي الله جل شأنه ظالمان مؤ اخذه کوي، وئې نيسي او د عذاب متروکه ناخپي د هغوی په سر راپرېوځي، دا په داسي حال کي چي ټول شرائط د دوی په ګټه وي، د اجتماع حالت، او په هغه کي هر څه د دوی په ګټه، او د دوی په خدمت کي وي، پر اوضاع حاکم وي، هر څه د دوی په اختیار کي وي، د بقا لپاره ئې ټول شرائط برابر وي، ټول امکانات او وسایل د دوی په لاس کي وي، د دوی د بقا او دوام لپاره ټول شرایط مساعد وي، خو گورو چي ناخپي د الله تعالی د عذاب او مؤاخذه متروکه د دوی پر سر را پرېوځي او د اقتدار تخت او تاج ئې نسکور شي، لکه چي قرآن فرمايي:

09 ÓÉ\$ÇÈ Ĭ\$JĚN#E P'Ĵ ÇÌÈ Š\$èĬ 7 Ĵ' Ůèù #œ •? N9&

ÇÒ Š#q#ſ •÷ Á%\$(q#` ûîŸŠqB0r ÇÌÈ Ÿ%Ÿ=ſſ'ſ\$g#B ÷=ſ

\$!Zlì (rã/ø ù ÇÈ Ý_{oo})=î\$'î (ôôû ûîÝ_{oo})\$ÇÈ ß\$?#¥\$ “ È bôãdîr

7 7' b] Ç:È A # < ã Þ ð™ 7 7' Ô ðæ Æ Á ù Ç:È Š\$ j ý

الفجر: ٦- ١٤

CHẾ ĐỘ 1 ĐƯỜNG

آيا ودي نه ليدل چي ستار ب له عاديانو سره څه معامله وکړه؟ هغه د ارم عاد، "په ارم کې اوسېدونکي عاديان"، د دنگو دنگو قدونو خاوندان، هغه

چي په ښارونو کي د دوی په څېر بل څوک نه وو پيدا شوي او له هغو ثموديانو سره چي په (گن شمېر) درو او ناوونو کي ئې تېرې و تراشلي "د خلو او قصرانو جوړولو لپاره"، او د ميخونو خاوند فرعون سره، (چي ډېر فوځونه ئې درلودل، خپل مخالفين ئې په مېخونو تعذيبول او د هغوی په لاس پښو کي ئې مېخونه ټک وهل) هغه چي په ښارونو کي ئې طغيان وکړ او په هغوی کي د ډېر فساد مرتکب شول، نو ستا رب ناڅاپه په دوی باندي د عذاب متروکه راپرېښوده، يقينا چي ستا رب حتما په کمين کي دي.

يعني دا پېښي، د دغو قومونو تعذب ښيي چي الله تعالی مترصد دي، هر چاته تر يوه وخته پورې مهلت ورکوي، ورته مترصد پاته کېږي، په ميقات کي ورته کمين نيول شوی، په خپل وخت او ځای کي ئې ناڅاپي او کلک نيسي.

دلته د هغو قومونو د تعذيب يادونه شوې چي ځواکمن او مسلط ول، شرائط د دوی په گټه ول، اقتدار د دوی په لاس کي وو، وسائل او امکانات ټول د دوی په اختيار کي وو، هغه چي د افراډي قوت له ناحيې تر ټولو قومونو مخکي وو، د دوی په څېر بل قوم چېرې نه ترسترگو کېدو، الله جل شأنه دنګي دنګي جثې او قد و قامت ورکړی وو، له دې پلوه ئې د نړۍ پر ټولو قومونو فضيلت په برخه شوی وو، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي وکړه، وگورئ چي الله تعالی له هغوی سره څه وکړل؟!

د ثمود له قوم سره چي د مدنيت آثار ئې تر اوسه پوري پاته دي، ځان ته د قصرانو جوړولو لپاره ئې تېرې په غرونو او سردرو کي تراشلي، په

تمدن کي تر ټولو ولسونو مخکي ول، خو وگورئ له هغوی سره څه معامله وشوه؟!

فرعون وگورئ چي د مضبوط سياسي اقتدار خاوند وو، د الوهيت دعوی کوي، ځان اعلى رب گڼي، خپل مخالفين په مېخونو تعذيبوي، لښکري ئې په خدمت کي، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي انتها ته ورسېده، وگورئ چي الله تعالى له ده او د ده له لښکرو سره څه معامله وکړه، دغو ظالمانو ته ئې تر يوه وخته پورې مهلت ورکړ، خو بيائې ناڅاپي مؤاخذه کړل، بيا د عذاب متروکه د دوی پر سر راپرېوته، دا ښيي چي يقيناً ستا رب په کمين کي دئ.

همدا چي ظالمان مؤاخذه کېږي، هغوی ته صرف تر يوې خاصي نېټې مهلت ورکول کېږي، خو په داسي حال کي چي د دوی د بقا لپاره ټول لازمي شرايط برابر وي، هر څه د دوی په اختيار کي وي، ناڅاپي مؤاخذه کېږي، آيا دا په خپله نه ثابتوي چي دلته د مکافات او مجازات سلسله جاري ده؟ چي څوک طغيان وکړي هغوی مؤاخذه کېږي، له هغوی سره محاسبه کېږي، ترپايه خپلي مخي ته نه پرېښودل کېږي، د جرم او ظلم سزا ورکول کېږي؟

همدا راز فرمايي چي تاسو په زمکه کي وگرځئ او وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو؟

﴿لَا يَخْلُقُ إِلَّا مَن يَشَاءُ ۚ﴾

ورته ووايه: په زمكه كي وگرځئ "تاريخ ته رجوع وكړئ، د تاريخ پانې واړوئ" بيا وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو.

دا چي هر مجرم قوم ته ئې په پاى كي سزا وركړې، هغه ئې نيولى، هغه ئې له خپل شوم پاى او بدمرغه برخليک سره مخامخ كړى، آيا دا نه ثابتوي چي دا عالم يو داسي ټولواك حاكم لري چي دلته ئې اراده نافذه ده او هغه عملونو ته بدله وركوي؟ دا د بدلې او اجر وركړه په دې دلالت كوي چي دا (ملك) ځانته (مالك) لري.

همدا راز دا چي گورو ځيني د ايمان په خط كي نېك اجر تر لاسه كوي، په مستمر او انقطاع نه منونكې توگه د خپلو عملونو نېك اجر تر لاسه كوي، د زمكي وارث شي، الله جل شأنه د زمكي خلافت ورته وركړي، الله تعالى ئې له ناتوانۍ، ضعف، اضطراب، پرېشاني، ذلت او بې وزلۍ نه وژغوري، قوت او عزت ته ئې ورسوي، د هغوى د وېرې او خوف هغه حالت چي په ټولنه ئې حاكم وو، هغه ختم كړي او امن امان او اطمينان ور په برخه كړي. او د دې په مقابل كي بله ډله د فساد، ظلم او د جرم په وجه په اسفل السافلين كي پرې باسي، او تر ټولو بد حالت سره ئې مخامخ كړي، دا موږ په خپلو سترگو گورو، آيا دا چي ځيني كسان د ايمان له خط نه د انحراف په نتيجه كي له دې زيان مندى او خسران سره مخامخ شوي، آيا دا په خپله د دې لپاره دليل نه دى چي دلته يو احكم الحاكمين، مالك الملك الله دا هستي اداره كوي، او دلته د هغه اراده حاكمه ده او هغه عملونو ته اجر وركوي. لكه چي قرآن فرمايي:

©ŸŸ& pRŠŠ‘ ŒÈ ÇÌÈ Ø/fØ? Ç i ò& bÍ ` » i \$Ÿ\$ZØ- { 6)9

التين: ٤-٥

ÇÌÈ Ÿ,ŸŸ™

یقیناً چي موږ انسان په ډېر غوره جوړښت کي پيدا کړ، بيا مو اسفل السافلين ته رد کړ.

که څه هم ځينو درنو مفسرينو، اسفل السافلين د دوزخ په معنی تعبیر کړی، خو دقیقه ترجمه او صحیح تعبیر ئې د دنائت او رذالت تر ټولو ټیټ تل او پړاو دی، تر ټولو پرېوتو او ذلیلو مخلوقاتو لاندې ولاړ شي، تر ځناورو هم کوز ولاړ شي، دغه حالت د یوه پرېوتي او لارورکي انسان اسفل السافلين دی، که لږ دقت وکړئ درته جوته کېږي چي دلته قرآن عظیم الشان د قیامت د ورځې د اثبات لپاره او دا چي هلته به دین قائمېږي، هلته به د عملونو بدله ورکول کېږي، د دې مدعا د اثبات لپاره دا دلیل زموږ مخي ږدي چي دا دی په خپلو سترگو گورئ چي الله تعالی مجرمینو ته په دنیا کي د دوی د جرم سزا ورکوي، فساد، ظلم، جرم او گناه دوی له داسي دردناک حالت سره مخامخ کړي، د ذلت داسي کندي ته ئې وغورځوي چي تر ځناورو هم لاندې ولاړ شي. د قیامت د ورځې د محاسبې او مکافات او مجازات د اثبات لپاره په دې استناد نشي کېدی چي کافران به د دوزخ په ژوري کندي کي لوېږي، ښه به وي چي دغه سوره مکمله ترجمه کړو.

د دې سورې په لومړیو آیتونو کي په څلورو ځایونو لوړه شوې، د

قرآن عظیم الشان قسمونه د استشهد لپاره وي، په کوم څه چي قسم يادوي، هغه د دليل په توگه وړاندي کوي، دا قسم د هغه شي په عظمت د لوړي او قسم لپاره نه؛ بلکي په هغه د استشهد لپاره وي، په هغه باندې استدلال کېږي او هغه د دليل او شاهد په توگه وړاندي کېږي، د يوې ادعا د حقايت ثابتولو لپاره ئې وړاندي کوي. دلته د سورې په ابتداء کي په څلورو شيانو قسم ياد شوی:

أُتِيْنَا بِهَذَا الْكِتَابِ أَنْ يُخَالَفُوا وَتَقُولُوا هَذَا عَرَبِيٌّ غَرِيبٌ ۚ

التين: ۱- ۳

قِيَامُ

قسم په انحر، زيتون، طور سينا او بلد امين "يعني مکه مکرمه" لکه څنگه چي دا دوه وروستني (طور سينا او بلد امين) ځايونه دي، دوه لومړني شيان هم د دوو ځايونو لپاره ذکر شوي، شام د انحر و د ملک په نامه مشهور دی او فلسطين د زيتون د ملک په نامه، يعني له تين نه مراد هغه ځای دی چي هلته زيات انحر پيدا کېږي، هغه سيمه چي د انحر و په نامه مشهوره ده او له زيتون نه فلسطين مراد دی، دا څلور ځايونه دي، دا د وحي مهبط او د پيغمبرانو مبعث دی، په دغو ځايونو کي گڼ شمېر پيغمبران مبعوث شوي.

دغه څلور ځايونه چي پيغمبران په کي مبعوث شوي دي، دا شهادت ورکوي چي انسان په ډېر غوره جوړښت او تقويم کي پيدا شوی، الله تعالی په هغه کي داسي استعدادونه ايښي چي د پيغمبرانو مرحلې ته رسېدلي، د

پیغمبرانو وجود په دې دلالت کوي او په دې حقیقت شهادت ورکوي چې
 الله تعالی انسان په ډېر غوره جوړښت کي، له لوړو لوړو استعدادونو سره
 پیدا کړی. دا چې انسان دې مرحلې ته هم رسېدلی چې الله په پیغمبرۍ
 انتخاب کړی او په انساني ټولنې کي، د پیغمبرانو په شان ستر ستر
 شخصیتونه راولاړ شوي په دې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقویم
 او جوړښت کي، له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پیدا شوی، د
 پیغمبرانو وجود په دې دلالت کوي:

©ÿÜ& pRŠŠ‘ 0E ÇÌÈ 0/f0p? Ç i 0n& pÍ ` » i \$M\$SZ0- { 6)9

التین: ۴-۵

ÇÌÈ ù,ñÿ™

یقیناً چې موږ انسان په ډېر غوره جوړښت کي پیدا کړ، بیا مو اسفل
 السافلین ته رد کړ.

دا څلور ځایونه چې هلته وحي نازل شوې، او هلته پیغمبران مبعوث
 شوي، د دې خبرې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقویم کي پیدا
 شوی، خو همدغه انسان چې الله تعالی له اوچتو استعدادونو سره پیدا
 کړی، حتی د پیغمبرانو مقام ته رسېدلي، خو له همدې انسانانو نه ځیني د
 دې وړ شي چې الله تعالی ئي په اسفل السافلین کي نسکور کړي، تر ځناورو
 هم کوز ولاړ شي، د دنائت او رذالت تر ټولو ټیټې درجې ته سقوط وکړی،
 تر ځناورو زیات ظالم او جاهل شي، سترگي لري خو په هغو لیدل نشي
 کولی، غوږونه لري خو په هغو اورېدل نشي کولی، په غوږونو او زړونو ئي

مهر ولگول شي، پر سترگو ئې پردې پرېوځي، په څه نه پوهېږي، د حيواناتو په څېر شي او تر هغوی نه هم ډېر پرېوتی او بد.

Učr \$kí brôč qāw ōā & Učr \$kí šc q(š) pŕ ů è qāè Učr ...

7 Í»9ré @ Ê & Nè @/ É»èRFF \$ 7 Í»9ré \$kí bqěKó, žv b#E#ä

الاعراف: ١٧٩

CHỖ ĐÓNG

دوی د د څارویو په څېر دي او تر هغوی هم ډېر ناپوه او لارور کی.

دا په داسي حال کي چي انسان په ډېر ښکلي او غوره جوړښت کي او له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پيدا شوی، خو له دوی نه ځيني په اسفل السافلين کي پرېوځي، په اجتماع کي ئې هومره فساد او د ظلم داسي بد حالت رامنځته شي چي د ځناورو ترمنځ په ځنگله کي هم داسي حالت نه وي، تر وحشي ځناورو زيات بې رحمه او سخت زړی شي، په خپل همنوع انسان دومره ظلم او تېری کوي چي هيڅ ځناور ئې له بل سره نه کوي، آيا د نړۍ په کوم گوټ کي به داسي ځناور ومومئ چي د بې رحمو روسانو او کمونستانو په څېر به وحشي او قسۍ القلب وي؟! کوم څه چي روسانو او کمونستانو زموږ له ملک او ملت سره وکړل، هيڅ حيوان به داسي و نه گورئ چي تر دې حده سخت زړی او بې رحمه وي؟ حيوان که خیرل کوي، که خوړل کوي، دومره ئې کوی چي ورباندي اشباع شي، لوږه ئې ورباندي ختمه شي، خو انسان دې حد ته ورسېږي چي بيا په وژلو نه مېرېږي، چي هر

څومره وينې توى كړي، د هغه تنده نه رفعه كېږي، حيوان، زمرى، لېوه،
دومره خوړل او څيرل كوي چي ضرورت ئې رفعه شي، په همدې اكتفا
كوي، بيا هيچاته څه نه وايي، زمرى چي موږ شي چي تر څنگ ئې هم
څوك تېرېږي څه ورته نه وايي، ضرورت ئې ورته نه وي، خو انسان بيا
دومره وحشي، بى رحمه او قسى القلب شي چي د هغه ظلم انتها او پاى نه
لري. خو له دې وضعې نه څوك مستثنى دي:

ÇIÈ 5qæz ðî îô & 06-ù M» sî Á 9qæâr (qæ#ä ûi%Qw) Â

التين: ٦

مگر هغه کسان چي ايمان ئې راوړى او نېک عملونه ئې کړي، چي دوى
لره انقطاع نه منونکى، مستمر او مسلسل اجر دى.

دا دئ گورئ چي يوه ډله د خپلو بدو عملونو په وجه په اسفل
السافلين کي پرېوځي، د ذلت، دنائت، رذالت، وحشت، جهل او ضلالت د
ژوري کندي په تل کي، تر هر ټيټ نه ټيټ او تر هر پرېوتې پرېوتى، او بله
ډله گورئ چي د خپلو نېکو عملونو مسلسل او انقطاع نه منونکى اجر تر
لاسه کوي. له دې نه په خپله ثابته کېږي چي دلته په دې عالم کي د
مکافات او مجازات سلسله روانه ده.

ÇIÈ ûüÉto\$Bôn'î! \$ \$ 5 ÇIÈ ÊË!\$ 7 43\$Jù

التين: ٧-٨

نو د دين په نسبت څه شي دوکه کړې؟! مگر خداى احکم الحاکمين نه

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمائی:

ÇİİÈ ûüñ»¹ 0Ezä b] \$Yİ/\$«Î {qëñ ÇİİÈ ûîî³ zBÎ

یقیناً دا ډله خلک، حتما وایي چي دا نه دئ مگر زموږ لومړنی مرگ، او موږ بهرته راژوندي کېدونکي نه یو. که رښتوني یئ زموږ پلرونه راژوندي کړئ.

يعني همدا يو مرگ لومړی او وروستی مرگ دی، بیا ژوندون نشته، له خپلو قبرونو نه بیاراپاڅېدا نشته، څوک مو بېرته نه را ژوندي کوي، که داسي وی نو زموږ پلرونه چي مړه شوي بېرته را ژوندي کړی که تاسو رښتیا وایئ.

که تاسو وایاست چی قیامت شته، له مرگ نه وروسته بیاژوندون

شته، موږ به بېرته له خپلو قبرونو نه را اوچتېږو، دا زموږ آباء او اجداد چي
 د مخه مړه شوي، يو خو بايد را ژوندی شي، تاسو خو يو راژوندی کړئ،
 که رښتوني یئ.

خو قرآن د دوی په حُواب کي فرمايي:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۚ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُصِيبْهُ رِزْقٌ ذَرِيرًا ۚ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُصِيبْهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۖ﴾

الدخان: ۳۷

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۚ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُصِيبْهُ رِزْقٌ ذَرِيرًا ۚ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُصِيبْهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۖ﴾

آيا دوی غوره دي که د تبع قوم او هغه چي تر دوی د مخه ول، موږ هلاک
 کړل، يقينا دوی مجرمان ول.

د تبع قوم، هغه چي له قريشو مخکي تېر شوي، په عربو ئې حکومت
 کړی، فساد او طغيان ئې وکړ، الله مؤاخذه او هلاک کړل، له کيسې ئې د
 عربو هر ماشوم خبر وو، او ټول هغه مجرم قومونه چي تر دې د مخه تېر
 شوي او د خپل جرم په وجه نيول شوي او د الله تعالی په شديد عذاب اخته
 شوي، کافي نه دي چي قريش دې ته ورته برخليک ته منتظر وي، الهي
 محاسبه مجازات تکذيب نه کړي!؟

دا چي ته په تاريخ کي گورې چي الله جل شأنه مجرم قومونه
 هلاکوي، د طغيان په سبب ئې نيسي او سخته سزا ورکوي، آيا دا په خپله د
 دې دليل نه دی چي دلته يو ذات شته چي دا عالم اداره کوي، د عالم د
 امورو تدبير د هغه په لاس کي دی او په عملونو مکافات او مجازات مرتب
 کوي، او د مجرمينو د مجازات په بڼه کي د هغه د قدرت، سيطرې او

حاکمیت آثار او مظاهر په خپلو سترگو گورو، دغه مظاهر د مالک الملک
الله د شته والي څرگنده نښه ده.

پر الله جل شأنه د ایمان مقتضیات

نن پر الله تعالی د ایمان د مقتضیاتو په اړه بحث کوو، د دې بحث په
ترڅ کې به دا موضوع روښانه کوو چې په الله جل شأنه باندې د ایمان
غوښتنې کومې دي؟ که وغواړو د الله او د بنده ترمنځ د رابطې او تعلق
څرنگوالی، صرف په څو مختصرو الفاظو کې خلاصه کړو نو ویلی شو چې
د بنده او د الله ترمنځ تعلق د عبادت او د استعانت تعلق دی، یعنې دا چې
یوازې د الله جل شأنه عبادت وشي او صرف له هغه نه مرسته او استعانت
وغوښتلی شي.

د (عبادت) اصل له (عبد) نه دی، عبد مریي او غلام ته وايي، څوک
چې موږ د مریي او غلام په توګه پېژنو، د هغه څو مهم خصوصیات او
ځانګړتیاوې وي: هغه د خپل ځان مالک نه وي، هغه په خپل ژوند کې هیڅ

څه داسي نه لري چي دى ئې مالک خاوند او صاحب وي، د هغه هر څه د ده
د آقا او مالک وي، هغه په ټولو هغو شيانو کي چي د ده په اختيار کي دي، د
يوه امين په توگه تصرف کوي، دا د هغه په لاس کي امانتونه دي، د ده
خپل شخصي ملکيت نه وي، څنگه چي د ده آقا او مالک غواړي او د هغه
خوښه وي په همغه شان په دې امانتونو کي تصرف کوي، قرآن عظيم
الشأن د مؤمنانو په باب فرمايي:

c 'Î Nt'qBr 0B i R& šÚ ÜZB+0M\$E B 3' ZI0\$@ \$bĴ

... šc qeŋr bqəp sù « \$ē ſ™ 'İ šc qē » ā p f 15D99

التوبه: ۱۱۱

يقيناً چي الله له مؤمنانو د دوی نفسونه او مالونه اخيستي، د دې په بدل کي
چي جنت به د دوی وي، د الله په لار کي جنگېږي، وژني او وژل کېږي....
لکه چي مريي پېرل کېږي، دغسي الله جل شأنه مؤمنان د جنت په
بيعه اخيستي دي، د دې معاملې له مخي نور دوی د خپل نفس او مال
خاوندان نه دي، د دوی نفس او مال په حقيقت کي لدوی سره د الله امانتونه
دي.

د مريي او د غلام دوهم خصوصيت دا دى چي هغه په خپلو ټولو
هڅو، هلو ځلو او تصرفاتو کي د خپل آقا رضا لټوي، همدا د هغه هدف
وي، هغه خپل حرکات او سکنا، خوی او عادت، کره وړه او خپلي اړيکي
او تعلقات داسي عياروي چي د هغه اقا او مالک ترې راضي شي، هر هغه

خه چي دی ئې د خپل آقا او مالک د رضا خلاف کوي، هغه ته بغی ويل
کېږي، او پدې صورت کي هغه باغي گڼل کېږي، قرآن عظیم الشان د
مؤمنانو په اړه فرمايي:

﴿لَا يَرْضَىٰ لِحُرَّتِهِمْ هَبْطًا وَلَا رِيًّا ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾

البقره: ۲۰۷

﴿لَا يَرْضَىٰ لِحُرَّتِهِمْ هَبْطًا وَلَا رِيًّا ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾

له خلکو نه ځيني هغه دي چي خپل نفس د الله د رضا په لټه کي پلوري او
الله په دغو بندگانو رؤف او مهربان دئ.

الله جل شأنه په هغه بنده رؤف او مهربان دئ چي خپل نفس د الله د
رضا په لټه کي خرڅوي، د دې لپاره چي خپل رب راضي کړي خپل هر څه
وقف کوي.

د عبد او مريي دريم خصوصيت دا دئ چي هغه په خپل ټول ژوند
کي، د خپل آقا د فرمان مطيع وي، هغه له خپله طرفه د هيڅ کار په اړه
فيصله نه کوي، هغه ته چي د څه کولو کوم دستور او هدايت ورکول
کېږي، همغه کوي، کوم اقدام چي د خپل آقا او مالک د اذن نه پرته وکړي،
بغاوت گڼل کېږي، دا د غلامۍ او مرييتوب له حده تجاوز گڼل کېږي،
هغه د ژوند په هيڅ برخه کي په خپله تصميم نه نيسي، هره خبره چي کوي
او هر تصميم چي نيسي، نو هغه به د خپل آقا د امر او هدايت سره سم
نيسي، قرآن عظیم الشان د مؤمنانو په اړه فرمايي:

bqaf b & # • B yēqIS ' r a! \$Ó Ó % # (j) pZBsa Ŵr 9BsaÜ b %. \$Br

w=Ê @ Ê 6) ù ¼ aqIS ' r © \$Ê e/ ` Br NÜHÜ ÖB a•josaü9

الاحزاب: ۳۶

ÇİİÈ \$X7B

او هيڅ با ايمانۀ نارينه او ښځي ته دا نه ښايي چي کله الله او د هغه پيغمبر د کوم کار فيصله وکړي بيا دي دوی لره په خپل کار کي څه اختيار وي، او څوک چي له الله او د هغه له پيغمبر نه سرغړاوی وکړي، يقيناً چي په څرگنده توگه بې لاري شوی.

يعني د کوم کار په اړه د الله تعالی او د ده د پيغمبر له پرېکړي وروسته له هر مؤمن بنده نه دا اختيار سلب کېږي چي له خپله لوري بله پرېکړه وکړي، له دې وروسته هغه په بشپړ اطاعت مکلف دی، د بلي پرېکړي او فيصلې حق نه لري، څوک چي سرغړاوی وکړي د هغه په بې لاريتوب او ضلالت کي هيڅ شک نشته.

د عبد او مريي څلورم خصوصيت دا دی چي هغه به خپل دوست او دښمن د خپلو تمايلاتو په بنسټ او د هوی او هوس له مخي نه ټاکي، په دې اړه هم له ده نه اختيار سلب شوی او هغه د خپل آقا او مالک د پرېکړي او حکم محکوم دی، که کوم غلام او مريي د خپل آقا دښمن په دوستۍ ونيسي، هغه بغاوت کړی، او که هغه د خپل آقا دوست دښمن وگڼي بيا ئې هم بغاوت کړی. قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په اړه همدغسي

Š\$m ôB šc rš!qā!Δf\$Qö« « \$ šc qāBš\$Dq% BqB žv
00⁰q-z) # Nēä\$YB # Nēä\$/#ä (pY2 qor ¼āqIS‘r ©\$
qB 9rā Nē%of&r `»Jf/ysā!īqē ‘î =Fÿ2 7 í»9ré Nāž•Ē ā
š_ Ā ‘ \$g<î ūîſ! z āgrR \$ \$kēB `B “ ìB M»Z_ 00āāā
āē « \$ > ĩm b) w & « \$ Ū ĩm 7 í»9ré qā (qē ‘r Nāā ! \$

المجادله: ۲۲ ÇE bqS iY

هغه قوم چي پر الله او پر آخرت ئي ايمان وي، هيڅكله داسي ونه مومي
چي هغه چا سره دوستي وكړي چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئي
دښمني كړې وي، كه څه هم دوى ئي پلرونه وي، زامن ئي وي، وروڼه ئي
وي او خپلوان ئي وي، همدغه كسان دي چي الله د دوى په زړونو كي ايمان
ثبت كړى او په خپله روح "يعني په غيبي فيض" سره ئي د هغوى مرسته
كړې، هغوى به داسي جنتونو ته داخل كړي چي ترې لاندي نه‌رونه بهېږي،
په هغه كي تلپاته، الله له هغوى نه راضي شوى، دوى له الله نه راضي شوي،
همدا د الله حزب دى، "دغه كسان د الله د حزب غړي دي" يقيناً چي د الله
حزب بريالى دى.

همدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

Ê äššîr & ña^Rq-z ðr ñääs/ #ä (yāi, F? w {qā#ä šú iñ% & škš»f

7 f r e n a z b o g f ` b r c j m s ' ? a . y a 6 m { q u s g u s

التوبه: ٢٣

ÇÈÈ Šc qBÎ»@9\$Nè

اڀي مؤمنانو! كه ستاسو پلرونه او ورونه كفر ته پر ايمان ترجيح وركړي نو خپل دوستان ئي مه نيسي، او ستاسو هرڅوك چي له دوي سره دوستي وكړي هغوي ظالمان دي.

له دې مبارک آيت نه په څرگنده توگه معلومېږي چي د عبادت په اړه هغه تعبير صحيح نه دى چي ځيني خلک ئې ترې لري او په ځينو خاصو مواردو کي ئې راخلاصه کوي، بلکي د عبادت مفهوم ډېر وسيع، جامع او شامل دى، د انسان ټول ژوند احتوى کوي، که څه هم د علماوو ترمنځ پدې اړه اختلاف شته چي کوم څه ته موږ عبادت ويلى شو، کوم څه عبادات دي او کوم څه معاملات؟ آيا عبادت داسي جامع او شامل لفظ دى چي د ژوند ټول ابعاد احتوا کوي او که نه محدود دى او څو مشخصو افعالو ته ويل کېږي؟

په حقيقت کي عبادت د انسان ټول ژوند ته شامل دئ، نه څه معينو لحظو او څه مشخصو افعالو ته. اسلام له دې تفکيک او بېلوالي سره موافق نه دئ، دا ځکه چي الله جل شأنه انسان د عبادت لپاره پيدا کړی، د ده د ټول ژوند مقصد بايد عبادت وي، هغه په ټول ژوند کي بايد د يو عبد او

مريي په شان عمل وکړي، او دمريي او عبد خصوصيات هماغه دي چي موږ بيان کړل.

څوک چي له الله سره د دې تعهد وکړي چي صرف د هغه عبادت به کوي، هغه له بلي هري بندگۍ نه آزاد شي، لکه چي يوسف عليه السلام د خپل زندان ملگرو ته فرمايي: آيا متعدد اربابان غوره دي که يو واحد رب چي هغه د سلطې او سيکري خاوند دی؟

Bh'qB\$! \$Q& İöz šc qèyGB È\$/üä Çöİ9\$ÖÄ9Á»f

یوسف: ۳۹

ÇÌÈ 8\$4) 8\$

آیا دا متفرق اربابان غوره دی او که یو قهار رب؟

يعني يا به انسان د واحد الله عبادت او بندگي کوي او يا به د متعددو اربابانو په وړاندي د عبادت او بندگۍ سر ټيټوي او دا ذلت به مني. د قرآن متعدد د آيتونه همدا مطلب راښيي.

یوازی له الله نه استعانت:

موږ په دې عالم کي گورو چي دلته هر څه هغه مالک الملک الله لره دي چي د هغوی ساتنه، پالنه او روزنه کوي، کوم چي د رحمت آثار ئې په ټول عالم کي خواره دي، د سلطې او سيطرې آثار او مظاهر ئې گورو، موږ په عالم کي بل داسي څوک نه گورو چي د عبادت وړ وي، په دې عالم کي مويوازي الله تعالی داسي وموند چي د عبادت او لمانځنې وړ دئ، لکه څنگه

چي يوازي الله تعالى د عبادت او لمانځني وړ دئ او موږ صرف د ده عبادت او بندگي کوو، همدا راز صرف له هغه نه استعانت غواړو. دا په الله باندي د ايمان ستره تقاضا ده، يوازې د يوه الله عبادت او بندگي او صرف له هغه نه استعانت او مرسته. موږ په دې ټول عالم کي بل داسي څوک و نه موند چي هغه زموږ اړتياوو ته ځواب ووايي او هغه زموږ د غوښتنو په ترسره کولو قادر وي، يوازي يو الله مو دغسي وموند چي هغه زموږ د مشکلاتو حل کوونکی دئ، په دې خاطر موږ يوازي له همغه الله نه چي د دې عالم مالک دئ او د هر څه ساتنه او پالنه کوي، د همغه عبادت کوو او فقط له هغه نه استعانت او مرسته غواړو، هغه الله چي د ستايني وړ دئ، حميد دئ، د ټول عالم رب دئ، رحمت ئې انتها او پای نه لري او د دې عالم هر جز ته شامل دئ او هغه په هر څه باندي په خپل قاهره قدرت غلبه کړې او هر څه ئې احاطه کړي، هغه چي په خپل ملک کي د مالک الملک په توگه تصرف کوي او په دې کي هيڅوک له هغه سره شريک نه دئ او عملونو ته اجر ورکوي، صرف له همدغه الله نه مرسته غواړو.

د قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو کي عبادت او استعانت له يوه بل سره مترادف او يو د بل په ځای ذکر شوی، لکه چي فرمايي:

وَأَنِ اسْتَغِيثْ لَهُ سُلُوكًا بِمَا يَشَاءُ

غافر: ۶۰

وَأَنِ اسْتَغِيثْ لَهُ سُلُوكًا بِمَا يَشَاءُ

او ستاسو رب وويل: ما ته دعاء وکړئ چي درته وئې منم، يقيناً هغه کسان

چي زما له عبادته لويي (او سرغړاوی) کوي ډېر ژر ده چي جهنم ته به ذليل او سپک داخل شي.

يعني ما ته دعاء وکړئ چي ستاسو دعاء قبوله کړم، څوک چي تکبر او لويي وکړي، ځان تر دې لوړ وگڼي چي خپل رب ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، دا غرور او لويي به ئې له ذلت سره مخامخ کړي او په دوزخ کي لوېدو ته به ئې چمتو کړي.

په دې مبارک آيت کي د عبادت او دعاء په ارتباط څو مهم مطالب ذکر شوي:

لومړی دا چي الله جل شأنه موږ په دعاء کولو مکلف کړي يو "وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ" ستاسو رب ويلي: ماته دعاء وکړئ، او د دې وعده ئې راسره کړی چي ستاسو دعاء به منم "أَسْتَجِبْ لَكُمْ"

دويم مطلب دا چي د لويي احساس، تکبر او غرور د دې باعث شي چي انسان له الله نه د مرستي او استعانت له غوښتلو ډډه او د هغه له عبادت نه سرغړاوی وکړي، "إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ"

تکبر، د لويي احساس او غرور د دې باعث شي چي انسان د الله له عبادت نه او بيا د هغه له استعانت نه ډډه وکړي، دا استغنا ده چي انسان طغيان ته رسوي، او په پای کي ئې له ذلت او رسوايي سره مخامخ کوي: پيغمبر عليه السلام فرمايي:

و من لم يسئل الله يغضب عليه: چا چي الله ته سوال ونه کړ، دعاء ئې ونه

کره او له هغه نه ئې مرسته و نه غوښتله، الله په هغه باندې غصه کېږي، چي هر څومره له الله نه زیات غواړي همدومره راضي کېږي. داسي نه ده چي یوازي د لویو لویو شیانو دعاء به کوې، بلکي له واره نه تر ستر شي، حتی که مو په کور کي مالګه نه وه دا هم له الله نه وغواړئ، حتی که د خپلې بند مو وشلېدو؛ دا هم له الله نه وغواړئ، پیغمبر علیه السلام همداسي فرمایي: څوک چي الله ته سوال و نه کړي، هغه ته دعاء و نه کړي، الله په هغه غصه کېږي.

• درېیم مطلب چي په دې آیت کي ذکر شوی هغه دا دی چي عبادت ئې د دعاء په ځای راوستی، تاسو د آیت په سر کي دا الفاظ گورئ: وَ قَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي: ستاسو رب وویل: ماته دعاء وکړئ، خو د آیت په وروستی برخي کي ویل شوي: إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ: یقیناً هغه چا چي ځما له عبادت نه ئې لویي وکړه، ځان ئې له دې نه ستر وګانو چي ما ته دعاء وکړي، گورئ چي د آیت په وروستی برخي کي د دعاء په ځای عبادت راغلی، دا په خپله ښيي چي استمداد، استغاثة او دعاء له عبادت سره مترادف ده. پیغمبر علیه السلام فرمایي:

الدعاء هو العبادة* رواه ابوداؤد و الترمذي

دعاء په خپله عبادت ده

الدعاء مخ العبادة* رواه الترمذي

دعاء د عبادت مغز ده

همدا راز فرمایي:

الدعاء سلاح المؤمن و عماد الدين و نور السموت و الارض * المستدرک

دعاء د مؤمن وسله، د دين ستنه او د آسمانونو او زمکي نور ده.

کله چي انسان الله جل شأنه ته دعاء کوي د ده دعاء د دې مظهر ده چي هغه د الله جل شأنه په وړاندي د نیازمندی او احتیاج احساس کوي، همدا د نیازمندی او احتیاج احساس د دې باعث شي چي د الله جل شأنه په وړاندي دعاء وکړي او مرسته ترې وغواړي، همدغه احساس ئې د الله تعالی عبادت او بندگۍ ته رابلي، عدم دعاء او عدم استعانت، دا په دې دلالت کوي چي هغه له الله جل شانہ نه ځان مستغني گڼي، دا د ده د استغناء او بې نیازی نښه ده، قرآن عظیم الشان په دې ارتباط فرمايي:

العلق : ۶-۷

داسي نه ده، يقيناً چي انسان هغه مهال حتماً طغيان کوي چي ځان مستغني وگڼي.

دا د انسان طبيعت دئ چي کله ځان بې نيازه او مستغني وگڼي طغيان کوي. دعاء په اړه په بل آيت کي داسي لولو:

#E] AEP!\$oqâŠ Ü<Aé & f!% 'Ùù ÓÍñ “ Š\$6Ĥ 7 9'™ #E]r

ÇIIIÈ šc rBQŕ NG-e9 'Î(qzBšar 'Í(qÇÉ GóŠù È\$ãŠ

البقرة: ۱۸۶

که زما بندگان زما په اړه له تا پوښتنه وکړي، (نو ورته ووايه) يقيناً چي زه نږدې يم، کله چي کوم دعاء کوونکي راته دعاء وکړي دعاء ئې منم، نو

هغوی دي زما حکم ومني، او په ما دې ايمان راوړي، تر څو رشد او کمال ته ورسېږي.

په دې مبارک آيت کي د دعاء په اړه موږ ته دا لارښووني شوې:
الله تعالی خپلو بندگانو ته نږدې دى، د دوى دعاگانې مني، د الله تعالی بندگانو ته په کار ده چې د خپل رب هداياتو ته تسليم وي، په هغه ئې ايمان وي، د دغو دريو مهمو کارونو، دعاء، اطاعت او ايمان په وجه به ئې رشد او کمال په برخه شي.

کله چې انسان له مشکلاتو، ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي، بل ته اړ او محتاج شي او کله چې د هغه اميد له هر څه قطع شي، په خپل ماحول کي داسي څوک و نه گوري چې د ده مشکل حل کړى شي، د هغه نارې واوري، د هغه احتياج او اړتياوي منتفي کړي، او داسي يو شى په خپل ماحوال کي نه گوري چې په هغه حساب وکړي، په هغه بروسه او اعتماد وکړي، ټول هغه وسائل او ذرايع چې په اختيار کي ئې دي هغه بې نتيجې پاتې شي، او ونشي توانيدى چې د ده غوښتنو او اړتياوو ته ځواب ووايي او د هغه اضطراب او پرېشاني رفع کړي، په دې حالت کي الله جل شأنه ته پناه وړي، له هغه نه استمداد غواړي، له هغه نه مرسته غواړي او په اخلاص سره د بندگۍ تعهد کوي، خو چې کله ځان بې نياز وگڼي، له وفرت او کثرت سره مخامخ شي، نو بيا الله هېر کړي او خپل مؤکد تعهدات شا ته وغورځوي، او د الله جل شأنه په نسبت د شرک مرتکب شي، لکه چې قرآن عظيم الشان فرمايي:

١٠٠٠٠ \$B=ù ùtò!\$q ùü A îa © \$(aš A qus'î (qç2 ' #Eîù

العنكبوت: ٤٥

ÇİİÈ bqâîô död #Eî ñus'î

کله چي په کشتۍ کي سپاره شي نو په داسي حال کي الله مرستي ته رابلي چي ده لره د خپل ديانت خالصونکي دي، (د دې تعهد کوي چي له الله تعالى پرته به د بل چا عبادت او بندگي نه کوي) خو کله چي هغوی د وچي لوري ته وژغوري ناخپه بيا شرک کوي.

دلته په بېړۍ کي د سپرېدو يادونه د دې لپاره شوې چي په بېړۍ کي د انسان رابطه له ډېرو هغو شيانو سره قطع شي چي په واک کي ئې وو، ټول هغه وسائل، ذرايع او امکانات چي په اختيار کي ئې وو، د ده مرسته ئې کوله، ده پرې اعتماد کولو، اوس ئې ارتباط ورسره شلېدلې، په هغه حساب نشي کولی، په هغه تکیه او اعتماد نشي کولی، د ده مرسته نشي کولی، کله چي وگوري په کشتۍ کي له سپرېدو سره سم ئې له ټولو دغو وسايلو لاس قطع شوی، د سيند له څپو سره مخامخ دئ خو داسي څه ورسره نشته چي له خطرې ئې وژغوري، نو په دې وخت کي الله تعالى ته مخه کړي، مرسته ترې غواړي، اوږدې اوږدې دعاگاني ورته کوي، د خطر په زياتېدو سره نه يوازي د ده دعاگاني اوږدې او پرله پسې شي بلکي له الله تعالى سره ژمنه کوي چي که له خطرې ئې وژغوري په اخلاص او صداقت سره به د ده بندگي کوي، خو کله چي څپې تم شي، خطر پای ته ورسېږي، الله تعالى ئې روغ رمټ ساحل ته ورسوي، بيا نو په دې ژغورني

او نجات کي له الله تعالى سره بل څه او بل څوک شريکوي، خپلي مخکني
ژمني هېري کړي، مخکني حالت ته وگرځي، طمعه ئې له الله تعالى پرته له
نورو او اعتماد ئې له الله تعالى پرته پر نورو شي!!

دا آيت نه يوازي د خطرونو او گواښونو په وخت کي د انسان حالت
او له الله تعالى سره د ده د تعلق څرنګوالي په دقيقه توګه انځور کړي
بلکي په دين کي د اخلاص حقيقت ئې هم موږ ته واضح کړي. په دين کي
د اخلاص معنی دا ده چي انسان له الله تعالى پرته په بل چا اعتماد و نه
لري، له بل چا طمعه ونه لري، په بل څه باندي توکل او تکیه ونه کړي،
طمعه ئې يوازي له الله وي، او د دعاء لاسونه ئې يوازي د الله تعالى په
وړاندي لوړ کړي وي، داسي وګڼي چي په دي عالم کي له الله تعالى پرته
داسي څه نشته چي د ده مشکل حل کړي شي، د ده اړتياوو ته ځواب وويلى
شي، او د ده مرسته وکړي شي، نو ځکه ئې هم طمعه له الله تعالى وي او هم
ئې اعتماد پر الله تعالى، دې حالت ته په دين کي اخلاص وايي.

ته چي هر څومره د الله تر څنګ په بل څه حساب کوې، په هغه
اعتماد او بروسه کوې، هغه ته اميد ساتې او له هغه نه طمع کوې، دې حالت
ته د شرک حالت وايي، خو کله چي ستا حالت هغه چا ته ورته شي چي په
بېړۍ کي سپور دئ او د طوفان څپو احاطه کړي، هري خوا ته چي سترګي
اړوي داسي څه په نظر نه ورځي چي د ده مرسته وکړي شي، نو الله جل
شأنه ته مخه کړي او له هغه مرسته غواړي، خپل دين د هر راز شرک له
شواېبو پاکوي، په اخلاص سره د الله تعالى د بندګۍ تعهد کوي، له الله

تعالی سره ژمنه کوي یوازي د ده عبادت به کوي، له ده سره به په عبادت او بندگۍ کي بل څه او بل څوک نه شریکوي، ستا دا حالت په دین کي د اخلاص او سوچه والي په معنی دی، او که ستا حالت د هغه چا په څېر شو چي د طوفان له څپو ژغورل شوی، ساحل ته روغ رمټ رسېدلی، خو په دې ژغورني کي له الله تعالی پرته د بل چا د مرستي او عنایت په اغېز باور لري، او خپل نجات د نورو عواملو مرهون گڼي، له الله تعالی سره خپلي ژمني هېروي او د مخکنیو شېبو اخلاص له لاسه ورکوي، نو تا د الله تعالی په نسبت شرک کړی.

همدا مطلب قرآن عظیم الشان، د روم د سورې په "۳۳" آیت کي داسې توضیح کوي:

qzB OQ%#E& #Ej Oeñhøj ûüÿ•ZB NâB {oăš žñ " \$Z9\$;S B #Ejr

ÇiîÈ b qâîô cîgîî Nâß x fîù #Eî pîqî ‘

کله چې خلکو ته څه تکلیف او سختي ورسېږي، "له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي" خپل رب په داسې حال کې مرستي ته رابلي چې د هغه لوري ته رجوع کوونکی وي "په پوره انابت سره الله تعالی ته دعاء کوي او مرسته ترې غواړي" خو کله چې (الله تعالی) له خپل لوري کومه پېرزوینه وروځي "د کوم رحمت او پېرزوینې خوند وروځي او له رحمت نه ئې برخمن کړی" ناڅاپه د دوی یوه ډله د الله په نسبت شرک کوي.

يعنی د مصیبتونو، ستونزو او کړاوونو په وخت کې په ټول انابت سره

الله ته رجوع کوي، خو چي کله الله جل شأنه خپله پېرزوېنه او رحمت د
دوی په حال شامل کړي، بيا د الله په نسبت د شرک مرتکب شي.
همدا راز فرمايي:

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا السَّيِّئَاتِ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ يَفْعَلُوْنَ ۚ

اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا السَّيِّئَاتِ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ يَفْعَلُوْنَ ۚ

اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا السَّيِّئَاتِ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ يَفْعَلُوْنَ ۚ

اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا السَّيِّئَاتِ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ يَفْعَلُوْنَ ۚ

لقمان: ۳۱-۳۲

نه گورې چي کشتی د الله په فضل سره په بحرونو کي مخ په وړاندي
درومي، تر څو خپل آيتونه تاسو ته وښيي، يقيناً په دې کي هر صبر
کوونکي شکور بنده لره نښي دي او کله چي څپې هغوی د سيورو په څېر
وېوښي، "څپې ئې احاطه کړي، په دې حالت کي" الله پداسي حال کي
مرستي ته رابلي چي په دين کي ورته مخلص وي، خو چي کله ئې د وچي
په لوري وژغوري "په نتيجه کي به ئې گورې چي يوازي" د دوی ځيني
مقتصد او منځ لاري وي، او زموږ له آيتونو نه انکار نه کوي مگر هر عهد
ماتوونکی او ناشکره.

يعني څوک چي د الله د نعمتونو قدر کوي، له ستونزو او کړاوونو سره
د مخامخېدو پر مهال د صبر لار غوره کوي، هغوی ته په دې وينا کي

ډېري نښي او لارښوونې دي، معنی ئې دا ده: چي الله جل شأنه بحر درته مسخر کړی، په دې عالم کي ئې داسي ضوابط او سنن وضع کړي چي ته له هغوی نه په استفادې سره کشتۍ جوړه کړی شې، څوک چي د نعمتونو قدر پېژني او د منعم شکر په حای کوي، په دې مقدمه کي يقينا هغوی لره نښي دي. او دا چي گورئ کله کشتۍ په بحر کي له طوفانونو سره مخامخ او د بحر له څپو سره ټکر شي، خو الله جل شأنه ئې له خطرې وژغوري او د نجات ساحل ته ئې ورسوي، په دې کي صبر کوونکو لره دا لارښوونه ده چي که دوی هم له داسي ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي او صبر وکړي کشتۍ به ئې له څپو روغه تېرېږي او ساحل ته به رسېږي، خو تر ساحله پوري تر رسېدلو له طوفانونو سره مخامخېدل شته او له موجونو او څپو سره ټکرونه په مخکي دي، پدې کي هر شاکر او صابر بنده ته ډېري نښي دي.

همدا راز فرمايي:

بِإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ لِلْبَيْتِ وَإِذْ يَحْمِلُ إِسْحَاقُ وَيَسْحَبُ يُسُفُّ لِيُذْهِبَ الْبُغْضَ الَّذِي بَيْنَهُمَا وَنُوحٌ صَدَقَ بِهِ إِذْ قَالَ لِأَبْنَائِهِ إِنِّي أُنَاقِلُكُمُ الْبَيْتَ وَفِيهِ مِنْكُمْ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ رِجَالًا مِّنْكُمْ أَصْنَعُوا لِي مِن دَارٍ مُّسْكِنًا قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا يَتَّخِذُ أَصْنَاءُكَ مِنَّا رِجَالًا قَالَتْ هَذِهِ قَرْيَةٌ يُسُكِنُهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيُذْهِبَ الْبُغْضَ الَّذِي بَيْنَهُمَا وَنُوحٌ صَدَقَ بِهِ إِذْ قَالَ لِأَبْنَائِهِ إِنِّي أُنَاقِلُكُمُ الْبَيْتَ وَفِيهِ مِنْكُمْ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّخِذَ رِجَالًا مِّنْكُمْ أَصْنَعُوا لِي مِن دَارٍ مُّسْكِنًا قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا يَتَّخِذُ أَصْنَاءُكَ مِنَّا رِجَالًا قَالَتْ هَذِهِ قَرْيَةٌ يُسُكِنُهَا الَّذِينَ آمَنُوا

šc rāā? \$B bqāf \$Y=āā bĵ #āB āžō & ā! \$ēē \$Zīf#ā

Ā ūā + îōzā#ēĴ ēl m îē 7āā îāā'îāē c“ ŷēāē ÇēÈ

āēā!`r \*î¹ \$ā x fī \$ēā!` \$kī (qāñtūr pāŪ & fîî Nīī ūā _r

ûüÄîé©\$xãš ôîî Ý<îméâ& {pZBr 5%3B èä`b ßôj&#
Ç:È ûîè&#`b žú ðqaz9 ¾îÉ»d ôB \$ZKqU& àè ûîè!\$a
â` \$Z9\$K\$7 Èsîîôî Çî öf \$'î bqâç nè #Ej ng8qU& \$B=ù
\$Zøj öè \$«%9\$îq s&# î»GB NaÄ& #?ã Na&# \$Jrj
يونس: ۲۱-۲۳ Ç:È šc qèè? öZä\$Jî Na&# Na&#öB

او کله چي خلکو ته د پېرزويني څه خوند وروڅکو، وروسته له هغه چي کوم کړاو وررسېدلی وي، نابېره له دوی سره زمونږ د آيتونو په اړه د مکر اراده راپيدا شي. ورته ووايه: الله تعالى په مکر کي تر ټولو سريع دئ، بيشکه چي زمونږ رسولان ستاسو مکرونه ليکي، الله هغه ذات دئ چي تاسي په وچه او اوبو کي بيايي، تردې چي تاسي په کښتۍ کي وئ او کښتۍ له سورو سره يوځای د ملايم او خوندور نسيم سره وخوځي او پدې سره خوشحاله شي، خو ناڅاپه تېز باد او طوفان ورباندي راشي او له هر لوري څپې ورباندي راتاو شي او گمان وکړي چي محاصره شول، پدې وخت کي الله ته پداسي حال کي دعاء کوي " او مرسته ترې غواړي چي په خپل "ديانت کي ورته مخلص شوي وي او وايي: که دي لدې نه وژغورلو نو حتماً به شکر کوونکي بندگان وو، خو کله چي نجات ورکړو بيا د خپل تعهد خلاف په ناحقه په زمکي کي سرکشي او بغاوت کوي. اې خلکو! په يقين

سره چي ستاسي سرکشي او بغاوت ستاسي په ضرر ده " دا درکړی شوی فرصت " د دنیوی ژوند یوه متاع ده، بیا مو زمونږ لوري ته راتگ دی او په هغه څه به مو خبر کړم چي تاسو کول.

گورئ چي د کښتۍ په خوځېدو او د نرم باد په لگېدو سره خوشحاله شي، خو کله چي تند او تېز بادونه د دوی لوري ته مخه کړي، او د طوفان خپې ئې احاطه کړي، حالت ورته داسي وېرېښي چي د نجات ټولي لاري تړل شوې، د نجات هيڅ لاره په نظر نه ورځي، داسي څه په لاس کي نه لري چي اعتماد پرې وکړي او طمعه ترې ولري، نو الله جل شأنه ته مخه کړي، هغه ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، په داسي حال کي چي په خپل دیانت کي د اخلاص ژمنه کوي، وايي: که موږ ته له دې مشکل او مصیبت نه نجات راکړې نو حتماً به ستا له شاکرو بندگانو څخه وو، ځان به ستا د دې او ټولو نورو نعمتونو مرهون او پوروړي گڼو، خو کله چي هغوی له کړاوه وژغوري ناڅاپه به گورې چي د خپلو مخکنيو تعهداتو په خلاف به هغوی په زمکه کي په ناحقه تېری او بغاوت کوي، هغه ژمني به ترې هېري وي چي ويل ئې: که مو وژغورې نو بیا به ستا مخلص بندگان وو!!
همدا راز فرمایي:

\$B=ù \$V1\$% #& #%00ä\$% #& yñî7 f ï \$R%æŠ ž09\$` » i R1M\$îS B #Eîr

7 ï° < . ¼ qñ B Ñ 4 j \$ã6 f 0Eb(ÿ2 \$ ¼ qñ qzã \$Zp± .

کله چي انسان ته څه تکليف ورسېږي، نو په داسي حال کي موږ مرستي ته بلي چي په اړخ به پرېوتی وي، يا به ناست وي، يا به ولاړ وي "په هر حالت کي به مسلسل الله تعالى ته دعاء کوي او مرسته به ترې غواړي، که په اړخ پروت وي، يا ناست وي يا ولاړ او روان وي دعاگاني به کوي"، خو کله چي ده ته هغه رسېدلی مصيبت لري کړو بيا به داسي درومي لکه چي موږ ئې له هغه تکليف نه خلاصون ته نه وو وربللي "موږ ته ئې دعاء نه وه کړې او په هغه مشکل وخت کي ئې له موږ نه مرسته نه وه غوښتې، الله تعالى به هم هېر کړي او له الله تعالى سره خپل ټول تعهدات او ژمني هم"، مسرفينو ته خپل عملونه داسي ښاېسته او مزین کړی شوي.

په دې ټولو آيتونو کي گورو چي له الله تعالى سره د انسان د تعلق څرنگوالی او عبادت ئې په دې پورې مربوط دی چي هغه له الله نه د استعانت په اړه څه تصور لري، په کومو لحظاتو کي چي هغه د نیازمندي او احتياج احساس وکړي، گورو چي دعاء کوي، عبادت کوي، تعهد کوي او الله جل شأنه مرستي ته رابلي، خو چي کله هغه ته د بې نیازی او استغنا تصور پيدا شي، بيا گورو چي عصيان او سرکشي کوي، بغي او طغيان کوي. په دې ترتيب معلومېږي چي هر څو مړه انسان د الله جل شأنه په نسبت پراخ او زيات معرفت ولري، د الله د ربوبیت او د هغه د رحمت د آثارو په اړه او دا چي په دې عالم کي د امورو تدبير د هغه په اختيار کي دی، هر څومره چي په دې باب وسيع معلومات ولري، همدومره به د الله تعالى

عبادت کوي او له هغه نه به مرسته غواړي.

استعانت خو صورتونه لري:

يو صورت ئې دا دی چي ته له چا نه د هغه په غياب کي مرسته وغواړې، په دې گمان چي هغه له لري تا گوري او ستا غږ اوري، داسي استعانت له الله جل شأنه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه دی. بل صورت ئې دا دی چي ته په ورځني عادي معاملاتو کي له چا نه مرسته غواړې، په هغه عادي معاملاتو کي چي خلک عادتاً او معمولاً له يوه بل نه په هغه کي مرسته غواړي، مثلاً د اوبو گيلاس راکړه! دروازه در سره بنده کړه! قلم دې راکړه او هغه کتابچه راکړه، پدې عادي شيانو کي غوښتنه جائز ده خو استغنا غوره ده. خو سوال کول، له چا نه څه غوښتل او گدايي حرام ده، اسلام د دې نه ممانعت کوي، څوک چي په دنيا کي سوال کوي، د قيامت په ورځ به هغه د الله په وړاندي داسي ودرېږي چي پر مخ به ئې غوښه نه وي، سپک او ذليل به وي، سوال حرام دی، په عادي معاملاتو کي غوښتنه او مطالبه جائز ده، خو صحابه وو له دې نه هم ډډه کوله، د هغوی په شان کي راځي چي څوک به په آس سپور وو، متروکه به ئې په زمکه ترې ولوېدله، د دې په حای چي چا ته ووايي: مرسته را سره وکړه او دا راکړه، له دې نه ئې هم استغنا کوله، په خپله به له آس نه کوزېدو او هغه به ئې رااخيستله، هغوی غوښتل چي په حان بسيا وي، چا ته ئې لاس اوږد نشي، له چا نه مرسته و نه غواړي، د بل مرسته وکړي، خو له هيچا نه څه و نه غواړي، که څه هم دا جائز ده خو د کمال تقاضا دا ده چي انسان له دې نه

هم ډډه وکړي.

خو د چا په غياپ کي له هغه نه مرسته غوښتل دا له الله جل شانه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده، دا چي څوک گمان وکړي، بل په غياپ کي د هغه په حال واقف دئ، د هغه غږ اورېدلی شي، او مشکل ئې رفع کولی شي، دا اميد او طمع له الله جل شانه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده. همدا وجه ده چي موږ مکرر وايو: $\$fj$, $\$fj$, $\$fj$: خاص ستا عبادت کوو او يوازې له تا نه مرسته غواړو، نه له ملائکو، پيغمبرانو، اولياءالله، پيرانو، شيخانو، قبرونو او زيارتونو نه او نه له الله جل شانه نه پرته له بل چا نه، هر څه او هر څوک چي وي، له هغه نه مرسته غوښتل حرام، ناجائز او شرک ده، يوازې الله جل شانه عالم بالغيب دئ، او هغه د دعاگانو اورېدونکی او منونکی دئ. موږ هره ورځ په وار وار، لږترلږه دوه دېرش ځله په لمانځه کي له الله سره مکرر تعهد کوو چي يوازې ستا عبادت کوو، او يوازې له تا نه مرسته غواړو. لکه چي يوازې ستا عبادت کوو همدا راز يوازې له تا نه مرسته غواړو.

خو تداوي کول، د جنگ لپاره زره اغوستل او د وسائلو نه کار اخستل، نه يوازې دا چي له الله جل شانه نه د استعانت او مرستي غوښتلو سره منافي نه ده، بلکي موږ دين په دي مکلف کړي يو چي مريض شو تداوي وکړو، د ځان حفاظت وکړو، تداوی او د ځان حفاظت، شرعي واجب او فرض دئ، خو په دې عقیده به يو چي په تداوي او تدبير باندې الله جل شانه اثرات او نتايج مرتب کوي، الله د هر مرض لپاره دوا پيدا کړې، خو

دا په خپله او مستقل بالذات نتيجه نه ورکوي، الله جل شأنه په دې باندې
نتائج مرتب کوي، موږ په کارونو کې تدبيرونه کوو، جنگ ته خو؛ زړه
اغوندو، خندقونه کينو، صفوف منظم کوو، د صف په مقدمه او په آخر کې
د احتياط لپاره خاص افراد موظف کوو، پيره داران ټاکو، دا ټول کارونه، نه
يوازي جائز دي، بلکې شرعي او ديني مکلفيتونه او وجائب دي، په دې ټولو
کې زموږ عقیده دا ده چې په دې باندې نتائج الله جل شأنه مرتب کوي او
عاقبت د الله په واک کې دی.

دا مطلب چې رجاء، تمه او اميد به صرف له يوه الله نه وي، او يوازي
له همغه يوه الله نه به مرسته غواړو، د قرآن عظيم الشان په گڼ شمېر
آيتونو کې راغلي لکه چې فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

الاعراف: ٥٦ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

په زمکه کې د هغې له اصلاح نه وروسته فساد مه کوئ، او الله په وېره او
اميد سره مرسته ته رابلئ، "په داسې حال کې چې هم له هغه وېرېږئ او
هم طمع او هيله ترې لرئ، دعاء ورته کوئ، په دې حالت کې ئې مرستې ته
دربلئ او له هغه نه استعانت غواړئ" يقيناً چې د الله رحمت نېکانو ته نږدې
دی. "څوک چې نېک وي، الله به د خپل رحمت او پېرزويني سيوری پرې
غوروي، هغوی به د الله تعالی رحمت ځان ته نږدې ومومي.

همدا راز فرمايي:

šú iŋŋ žc Ĵ ya qǎŋŋŋ @WB > Ĩă ĩ \$Z9\$ \$gŋf

bĴr ¼ŋ qǎŋŋŋ \$ŋŋŋ \$ŋŋŋ \$ŋŋŋ `9 ŋ \$ŋŋŋ `B šc qǎŋŋ?

Ü ŋŋŋŋ # ĩĖ ŋŋŋŋ ŋŋŋŋ ŋŋŋŋ ŋŋŋŋ ŋŋŋŋ ŋŋŋŋ ŋŋŋŋ

الحج: ٧٣

ÇDİÈ Ü qǎŋŋŋŋ

اې خلکو! يو مثال راوړل کېږي، ورته غوږ شئ: بيشکه څوک چي تاسي له
الله پرته خپلي مرستې ته رابولي، يو مچ هم نشي پيدا کولی او که دا مچ څه
ترې وتښتوي نه ئې شي ترې ژغورلی، طالب او مطلوب دواړه بې وسه
شول، د الله تعالى قدر ئې لکه څنگه چي له ده سره ښايی ندى پېژندلی،
بيشکه چي الله زورور عزتمند دئ.

يعني له الله تعالى نه پرته چي تاسي له بل هر څه او هر کس نه مرسته
وغواړئ، که دا په آسمان کي وي او که په ځمکه کي، انسان وي که پرښته،
ژوندی وي که مړ، يو هم نشي کولی يوه وړه او حقيره حشره پيدا کړي او
که دا حشره څه ترې وتښتوي نو د هغه د ژغورني توان هم نه لري، نه څه
شى پيدا کولی شي او نه ئې ژغورلی شي، په دې معامله کي طالب او
مطلوب دواړه کمزوري او بې وسه دي، مطلوب کمزوری او بې وسه دئ
ځکه چي نه د کوم څيز د خلقت او پيدا کولو توان لري او نه پر نورو د
حکمرانۍ او واکمنۍ قدرت ورسره شته او طالب ځکه کمزوری او ضعيف
دئ چي پداسي یوی بې وسه او کمزوری متکاء ئې تکیه وکړه او مرسته ئې

ترې وغوښتله چي د هيڅ څه واک او توان نه لري. و اِن يسلېهم الذباب
شيئاً لا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ: که چېرې دا مچ له دوی نه څه وتښتوي له هغه نه
ئې ژغورلی نشي، ضَعْف الطالبِ وَ الْمَطْلُوب: طالب او مطلوب دواړه
ضعيف او ناتوانه شول، هم دا مطلوب ضعيف او ناتوانه دئ، دومره چي يوه
حقيره حشره هم نشي پيدا کولی، نه يوازې پيدا کولی ئې نشي بلکي که
هغه ترې څه وتښتوي ترې خلاصولی ئې هم نشي، نه په پيداښت کي څه
اثر لري او نه په ژغورنه او نجات کي څه اغېز، لکه څرنګه چي په خلقت
او پيداښت کي هيڅ ونډه نه لري، د امورو په تدبير کي هم دومره بې وسه
او ناتوانه دئ چي د مچ په شان له حقيرې حشرې نه څه نشي ژغورلی، او
طالب "هغه څوک چي له بل نه مرسته غواړي، هغه هم ضعيف شو، دا حَکَه
چي چا په ناتوانه او ضعيف شي تګه او بروسه وکړه هغه هم ضعيف شو.

موسی عليه السلام خپل قوم ته وايي:

→ Ú ů \$ ž c ĵ (yčš \$ ‹ š (qǎĚGŮ\$ĥBö)ï 4 > qǎ A\$%

ÇIEN È ŠÚ ü ~~ÉÜ~~ ~~pè7Éè~~ ~~3/4~~ ~~İ\$~~ ~~6ă~~ ÔB ~~ă±~~ „ ` B \$g ~~qă~~

الاعراف: ١٢٨

موسی خپل قوم ته وویل: له الله نه مرسته وغوړئ او صبر وکړئ، یقیناً چي زمکه د الله ده، له خپلو بنده گانو نه چي چاته وغوړي په میراث ئې ورکوي، او نېکمرغه پایله او عاقبت د پرهیزگارانو دئ.

گورئ چي موسى عليه السلام خپل قوم ته خو توصيي کوي: يوازي

له الله تعالى نه مرسته وغواړئ، د مشكلاتو او ستونزو په وړاندي صبر وكړئ او په دې خبرې باور ولرئ چې د زمکې ټولواک الله تعالى دى، دا پرېکړه هغه کوي چې چا ته ئې په ميراث ورکړي، خپل قوم ته د موسى عليه السلام وينا په دغو اساسي خبرو کي راخلاصه کوي: يوازې له يوه الله نه استعانت، د ستونزو او کړاوونو په وړاندي صبر او په دې خبرې يقين درلودل چې د زمکې مالک الله دى او د دې فيصله به الله کوي چې له خپلو بندگانو نه ئې چاته په ميراث ورکړي، له بل چا نه د دې طمع مه لرئ چې هغه د زمکې وراثت تاسو ته وسپاري، او په دې خبرې باور درلودل چې د پرهېز گارانو عاقبت نېک دى او وروستى فتحه او بريا د دوى ده.

بايد وگورو چې دلته له پرهېز گارانو نه مراد څوک دي؟ کومو پرهېز گارانو به الله تعالى زمکه په ميراث ورکوي؟ د آيت لومړۍ برخه ئې موږ ته رಾಮعرفي کوي، دا پرهېز گاران هغه دي چې له الله تعالى نه پرته له بل چا استعانت نه غواړي، له دې نه ځان ساتي چې له الله تعالى نه پرته بل چا ته لاس اوږد کړي، هغه چې د مشكلاتو په وخت کي بې صبره کېږي نه، د بې حوصلگۍ او بې صبرۍ نه ځان ساتي، او له دېنه هم ځان ساتي چې تصور وکړي چې له الله نه پرته بل څوک هم کولى شي چا ته اقتدار ورکړي او چاته د زمکې وراثت وسپاري، له دغو خبرو نه چې څوک ځان ساتي د همدغو پرهېز گارانو عاقبت غوره دى او وروستى فتحه او بريا به د دوى په برخه کېږي.

لکه څنگه چې د فاتحې په سورې کي دغه آيت د سورې په صدر او

منحنی برخي کي راغلی، درې آیتونه تر دې مخکي او درې ترې وروسته او په منح کي "﴿﴾ ، ﴿﴾ ، ﴿﴾ : خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو" لکه چي دا آیت د دې سورې لپاره محور دئ، همدا آیت او همدا مطلب د ټول قرآن لپاره محور دئ، يعني قرآن عظیم الشان ټول په همدغه محور څرخېږي، د پیغمبرانو د دعوت خلاصه همدا ده، د قرآن عظیم الشان د بلني او د دعوت تر ټولو ستر او محوري مطلب همدغه دئ (﴿﴾ ، ﴿﴾ ، ﴿﴾) او همدا له الله سره د انسان د تعلق او رابطې څرنګوالی ښيي، او په الله جل شأنه باندي د ایمان ستره تقاضا همدا ده.

له الله جل شأنه سره کلکه مینه

نن په الله جل شأنه باندي د ایمان له غوښتنو څخه یوه بله اساسي غوښتنه چي هغه له الله سره مینه او محبت ده توضیح کوو.

انسان یا په دې خاطر له یوه شي سره مینه ساتي چي د هغه ذات، د هغه ښایست او د هغه جمال او کمال د دې باعث او مشوق وي چي انسان له هغه سره مینه وساتي او یا په دې خاطر چي هغه د ده په ژوند کي څه اثر لري، د هغه د انعام او پېرزوینې مرهون وي.

موږ په دې خاطر هم باید له الله سره مینه ولرو چي هغه زموږ پیدا کوونکی دئ، زموږ پالونکی او ساتونکی دئ، موږ ته رزق او روزي راکوي، هغه زموږ منعم دئ، او په دې خاطر هم چي هغه د ټولو ستاینو وړ دئ، د

bf f 0 (pæ ß ûiÿ\$ “ • f ör 9 \$ (än %©& (pæ #ä ûiÉ0

ÇİİÈ É # < è 52/100 © © \$b r \$YÜ _ → 0625b & > # < è 16

البقره: ١٦٥

او له خلكو نه ځيني له الله پرته داسي سيالان نيسي چي له الله سره د مينې په خبر ورسره مينه كوي او هغه خلك چي ايمان ئې راوړى، د الله په مينې كي ډېر شديد دي. او كاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د ليدو په وخت كي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواك ټول الله لره دى او الله سخت عذاب وركوونكى دى.

دلته هغه څوک معرفي شوی چې مشرک دى، په مينه او محبت کي
 ئې له الله سره ند او سيال نيولى او له الله جل شأنه نه پرته د نورو سره
 هومره مينه ساتي لکه له الله جل شأنه سره، يا ئې په دې خاطر بل څه د الله

جل شانه ند او سيال نيولى چي له هغه نه طمعه لري او د همدې طمعي او
توقع په خاطر له هغه سره مينه کوي او يا دا چي په محبت او مينه کي ئې
هغه د الله جل شانه سيال او ند نيولى دئ. خو د دوى په مقابل مؤمنان داسي
معرفي کوي: **وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ** : او هغه چي ايمان ئې راوړى له
الله سره په مينه کي ډېر شديد، کلک او قوي دي.

وروسته فرمايي: **وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ**

او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د
عذاب د ليدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواک ټول
الله لره دئ او الله سخت عذاب ورکوونکى دئ.

د دې برخي بله ژباړه خو کمزورې ژباړه داسي ده: او که يو ليدونکى
هغه کسان چي ظلم ئې کړى هغه مهال وگوري چي دوى د الله عذاب
وگوري، نو په دې خبره به پوه شي چي قوت ټول الله لره دئ او دا چي الله
جل شانه د شديد عذاب خاوند دئ.

دوى په دنيا کي له الله نه پرته له بل چا طمعه درلوده او گمان ئې کاوو
چي د هغوى په لاس کي هم څه قوت شته، د همدې لپاره ئې هغه له الله
جل شانه سره ند نيولى وو او د الله تعالى سيال ئې ترې جوړ کړى وو او يا
په دې خاطر چي له الله جل شانه نه پرته د بل چا له عذاب نه وېرېدل، خو
چي د الله عذاب وگوري په دې خبره به پوه شي چي د قوت مالک يوازي
الله دئ.

څوک چي په دنيا کي د نورو خلکو له عذاب او مؤاخذهې نه وېرېدل
 په کار وه چي د دې په ځای له الله جل شانه نه وېرېدلی او په ځای د دې
 چي بل چا ته ئې طمع، توقع او انتظار وو؛ له الله جل شانه نه ئې طمعه
 درلودی.

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمايي:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ
 وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ أَبَدًا فِي الْجَنَّاتِ
 وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ أَبَدًا فِي الْجَنَّاتِ
 وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ أَبَدًا فِي الْجَنَّاتِ
 وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ أَبَدًا فِي الْجَنَّاتِ

التوبة: ۲۴

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ أَبَدًا فِي الْجَنَّاتِ

(ورته) ووايه: که ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو ښځي،
 ستاسو خپلوان، ستاسو هغه مالونه چي ذخيره کړي مو دي، هغه تجارت
 چي د بازار د سوږوالي او کساد نه ئې وېرېږئ او هغه بنگلې چي ورسره
 مينه ساتئ، (که دا ټول) تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله په
 لاره کي له جهاد نه غوره وي نو انتظار وکړئ تر څو الله خپله فيصله صادره
 کړي، او الله دا فاسق قوم نه هدايت کوي.

د دنيا هر هغه څه چي انسان ورسره مينه ساتي په دې آيت کي

راخلاصه شوي، که تعلقات دي، دوستان او خپلوان دي، که شتمني، مال، دولت، تجارت او بنگلې دي، هر څه چي دي دا ټول يوې خوا ته او الله، د هغه پيغمبر او د الله په لاره کي جهاد بلي خوا ته، که ستا مينه او محبت له دغو سره وي او هغه تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله تعالی په لار کي له جهاد نه غوره وي، نو دا کسان فاسقان دي او د الهي هدايت دروازې د هغوی پر مخ تړل شوې دي، الله ئې نه هدايتوي او له الهي هدايت نه محروم دي.

دا د انسان دايمن د تللو لپاره ستر معيار او ملاک دی، په دې سره هره لحظه انسان خپل ايمان سنجولی شي، هره لحظه د دې سوال راپيدا کېږي چي آيا ته ايمان ته ترجېح ورکوې، الله ته، د هغه پيغمبر ته، او د الله په لاره کي جهاد ته او که پلار، زامنو، وروڼو، خپلوانو، ښځي، مال، تجارت او بنگلو ته ترجېح ورکوې؟ انسان هره شېبه د خپل ايمان په اړه د همدغه معيار او ملاک او تلي په اساس قضاوت کولی شي، د چا چي تر الله نه د دې شيانو سره محبت زيات وي، هغوی فاسقان دي، د الله له هدايت نه محروم دي، د هغوی پر مخ د هدايت دروازې تړل شوې دي.

همدا راز فرمايي:

ا! \$'îŭ \$ ōi ù ¼hZfš `ã NaYB £?ŕ `B {qab#ä üiv\$ \$k\$ŕ7
üifŷ»3\$ \$'ã ½'ä & üüZB+3\$ '\$ã 4E& ½Rqötär Nätä 6ŕ)Î

المائدة: ٥٤

ÇİİÈ DŞİæ ñ Å⁰ r^a ! \$ â±, ` B ĩŠİsā< \$

اې مؤمنانو! که له تاسو نه څوک له خپل دين نه په شا شو نو الله به ډېر ژر داسې قوم راپيدا کړي چې دوی پر ده گران وي او دئ پر دوی گران وي، پر مؤمنانو تواضع کوونکي او پر کافرانو ځان بر گڼونکي، د الله په لار کې به جهاد کوي او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتولو به نه وېرېږي، دا د الله فضل دئ، هغه چا ته ئې ورپه برخه کوي چې دئ ئې غواړي او الله پوه د وسعت خاوند دئ.

دلته مؤمنانو ته دا ډاډ ورکړی شوی چې د منافقینو په بېلېدو او له کافرانو سره د دوی په ملګرتیا مه غمجن کېږئ، که څوک مسلمانان کمزوري وګڼي، د دوی له ملګرتیا لاس واخلي، مرتد شي، کافران ورته ځواکمن معلوم شي، هغوی ته د ذلت سر ټیټ کړي، نو الله تعالیٰ به د دوی په عوض کې داسې مؤمنان راپیدا کړي چې دا صفات به لري:

- پر الله تعالى به گران وي.
- دوی به له الله تعالى سره مینه لري.
- تر مؤمنانو به حآن لوړ نه گڼي، هغوی ته به د حقارت په سترگه نه گوري، کمزوري او ضعیف به ئې نه شمېري، هر یو به تر حآن لوړ او تر حآن زیات د عزت خاوند بولي.

- تر کافرانو به ځان لوړ گڼي، د هغوی په وړاندي به سر نه ټیټوي، هغوی ته به د عزت او درناوي په سترگه نه گوري.
 - د الله تعالی په لار کي به جهاد کوي.
 - د هیڅا له ملامتولو به وېره نه لري، نه به د چا د تبلیغاتو پروا کوي او نه ئې د سپکو سپورو خبرو.
 - دا د الله تعالی فضل دی، هغه چا ته ئې په برخه کوي چي د دې وړ ئې ومومي.
 - الله تعالی د پراخ فضل خاوند دی او پوهېږي چي څوک د ده د فضل وړ او مستحق دی.
- گورئ چي په دې مبارک آیت کي نه یوازي له الله تعالی سره مینه د ایمان تقاضا ښودل شوې بلکي د مؤمنانو درناوی هم د ایمان نښه گڼل شوې، واقعي مؤمنان هغه دي چي د مؤمنانو په نسبت د لويي او لوړوالي احساس نه کوي، ځان تر دوی لوړ، ستر، او اوچت نه گڼي، بلکي مؤمنان تر ځان لوړ او ځان تر دوی ټیټ گڼي، دا ځکه چي هغه د ایمان په رڼا کي قضاوت کوي، له الله سره ئې مینه وي، همدا مینه او محبت په دې منتهي کېږي چي د ایمان خاوندان با عزته وگڼي او سپک او حقیر ئې و نه شمېري، او د کافرانو په نسبت د عزت، لوړوالي او غوره والي احساس کوي.

الله تعالی هم واسع دی او هم علیم او ښه پوه، پېرزوېنه ئې ډېره زیاته او پراخه ده، دا ځکه چي هغه واسع دی، او په دې پوهېږي چي چاته

لکه څنگه چې تاسو ولیدل چې انسان به له الله سره هومره مینه ساتي چې دا مینه به په بلي هري مینې او محبت غالبه وي، هیڅ مینه به دې حد ته نه رسېږي او انسان به په خپلي مینې کې هم له الله سره ند، شریک او سیال نه نیسي، همدا راز به انسان یوازې له یوه الله نه وېره لري، له الله تعالی نه وېره، په الله باندې د ایمان بله تقاضا ده.

دا مطلب هم د قرآن عظيم الشأن د گڼ شمېر آيتونو په ترڅ كې
توضيح شوى:

لکه چي د انفال د سوري په دوهم آيت کي راځي:

M<î#E)r Nâpè M=Å r ¹ \$•î#E) ûi%\$šc qä+Ü\$JR)

۲ الانفال: ۱۱۷

یقیناً خبره دا ده بله نه ده چي مؤمنان هغه کسان دي چي کله د الله نوم واخستل شي نو زړونه ئې رېږدي او کله چي د ده آيتونه پرې ولوستی شي نو ايمان ئې لازيات مضبوط شي او پر خپل رب توکل کوي.

واقعي مؤمنان هغه دي چي د الله تعالی د نامه په اورېدو سره ئې زړونه رېږدي، د خدای د نوم له هیڅته او له هغه نه د وېرې او خوف په وجه د دوی زړونه پرېږي، کله چي د الله نوم یاد شي، نو په دوی وېره او هیبت مسلط شي. دا هم د مؤمن د پېژندو لپاره ملاک دی، په دې سره ته مؤمن انسان پېژندلی شي، څوک چي د الله د نامه په وړاندي بې اعتنا او بې تفاوته وي، که د ده په وړاندي د الله نوم هم واخستل شي، په ده کي هیڅ تبدیلی رانشي او زړه ئې له خوف او وېرې ونه پرېږي، او کله چي د الله آيتونه واورې ايمان ئې لازيات مضبوط نشي او پر خپل رب توکل او اعتماد نه لري، هغه دې په خپل ايمان ووېرېږي، لکه چي دلته قرآن په همدې صیغه فرمایي: **وَ إِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَ عَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ**: او کله چي د الله آيتونه پرې ولوستی شي د دوی ايمان تقويه کړي، د آيتونو په اورېدو سره ئې د الله تعالی په نسبت اعتماد او توکل زیات شي، یقین ئې پوخ شي، الله ته ئې امید اضافه شي او په خپل رب توکل او اعتماد کوي.

د احد د جنگ نه وروسته، د دښمن ځیني مبلغین راتلل او په مدینه کي ئې دا تبلیغات کول چي قرېشو لوی لښکر تعییه کړی او په مدینې د لویې حملې اراده لري، ستاسو د ختمولو لپاره ئې پوره تیاری نیولی، له دې

نه ووېرېږئ، خو په خای د دې چي د دښمن دا تبلیغات او راغونډ شوي
فوځونه په دوی کي وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د
ایمان د تقويي باعث شوه:

ټولنیزه او سیاسي ځواکونه د دې چي د دښمنانو د تبلیغات او راغونډ شوي فوځونه په دوی کي وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د ایمان د تقويي باعث شوه:

ټولنیزه او سیاسي ځواکونه د دې چي د دښمنانو د تبلیغات او راغونډ شوي فوځونه په دوی کي وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د ایمان د تقويي باعث شوه:

آل عمران: ۱۷۳

هغه چي خلکو ورته وویل: "د دښمنانو" ډېر خلک درته راغونډ شوي، له
دوی نه باید ووېرېږئ، نو دې خبري د دوی ایمان لازيات کړ او ویل به ئې:
الله مونږ ته کافي دی، څومره غوره پالونکی.

خو د همدغه کس په اړه چي د مؤمنانو په صفوفو کي ئې دا تبلیغات
کول، هغوی ئې وېرول، او په هغوی کي ئې خوف او وېره راپیدا کوله،
قرآن داسي فرمایي:

ټولنیزه او سیاسي ځواکونه د دې چي د دښمنانو د تبلیغات او راغونډ شوي فوځونه په دوی کي وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د ایمان د تقويي باعث شوه:

آل عمران: ۱۷۵

ټولنیزه او سیاسي ځواکونه د دې چي د دښمنانو د تبلیغات او راغونډ شوي فوځونه په دوی کي وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د ایمان د تقويي باعث شوه:

دا خو فقط شیطان وو چي خپل دوستان ئې وېرول، نو له هغوی نه مه
وېرېږئ، له ما ووېرېږئ که مؤمنان یاست.

قرآن کریم همدې کس ته چي له کافرانو نه مؤمنان وېروي د شیطان
لقب انتخاب کړی. دا یقیناً شیطان دی چي خپل اولیاء وېروي، د چا چي د

شیطان سره څه تعلق او رابطه وي او له هغه سره ئې دوستي قائمه کړې وي هغه به د شیطان د تبلیغاتو تر تاثیر لاندې راځي او په دې ترتیب به شیطان د هغه په زړه کې وېره او خوف راپیدا کوي، شیطان خپل اولیاء وپروي یا شیطان د خپلو اولیاءو او دوستانو څخه خلک وپروي.

ÙÙZßß lāzāb] Èqè { r Nèqè , ? Xù

نو له دوی نه مه وپریږئ، له مانه ووېرېږئ که ایمان لرئ.

که تاسو په رښتیا پر الله ایمان لرئ نو یوازې له یوه الله نه به وپریږئ، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه به وېره نه لرئ، کوم تبلیغات چې د دښمن په ګټه ستاسو په صفوفو کې، د دې لپاره روان دي چې په تاسو کې وېره او خوف راپیدا کړي، د دې تبلیغاتو نه به نه متاثره کېږئ، له دښمن نه به وېره نه لرئ، که تاسو رښتیا پر الله ایمان لرئ نو یوازې له مانه ووېرېږئ.

همدا راز قرآن عظیم الشان د مؤمنانو په شان کې فرمایي:

\$YJÙr \$löz NÈ bqañf ÆA\$VJmÇã Nqçã 4\$ f F?

السجده: ۱۶

ÇÈÈ bqañzãNqçã- \$BBr

اړخونه ئې د خوب له ځای نه کناره شي، خپل رب له وېرې او طمعې سره رابلي او له هغه څه نه انفاق کوي چې موږ ورروزي کړي.

دلته د مؤمنانو حال بیانوي او فرمایي چې: د شپې له خواښې اړخونه له مضجع او د پړېوتو له ځای نه لري او کناره کېږي، خوب او آرام بستر

پرېږدي، د شپې په خلوت کي، د آرام له بستر نه د هغوی اړخونه کناره شي، د عبادت لپاره خلوت شي، خپل رب ته دعاء کوي، د شپې په خلوت کي له بستر نه اوچت شي، خوب او آرام پرېږدي، خپل رب ته په دعاء او د هغه په عبادت کي مصروف شي، "خوفاً و طمعاً: له وېري او هيلي سره"، له يوې خوا له الله جل جلاله او د هغه له عذاب نه وېرېږي او په همدې خاطر د شپې په زړه کي د الله په عبادت لگيا شي، خوب پرېږدي او له آرام بستر نه کناره شي او له بلي خوا، الله جل جلاله ته طمع او هيله لري چي د همدې طمعې او هيلي په وجه بستر پرېږدي، د الله په وړاندي ودرېږي او د هغه عبادت کوي.

همدا راز فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا﴾
 ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا﴾

الحديد: ١٦

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا﴾

آيا مؤمنانو ته هغه وخت نه دی را رسېدلی چي د الله په ذکر او د حق وينا په نزول سره د دوی زړونه خشوع وکړي؟ (آيا مؤمنان هغي مرحلې ته نه دي رسېدلي چي اوس د الله تعالی د نوم او د قرآن د آیتونو په اورېدو سره د دوی په زړونو کي وېره راولاړه شي، اوس خو بايد هغي مرحلې ته رسېدلي وي چي د الله جل شأنه د نامه او د قرآن د حق وينا په اورېدو سره

د دوی په زړونو کې خشوع او وېره راپیدا شي، او د هغو کسانو په څېر نه وي چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی چې زمانه پرې اوږده شوه نو زړونه ئې سخت شول او اکثر د دوی فاسقان دي.

دوی باید د اهل کتابو په څېر نشي چې د زمانې په تېرېدو او د مبارزې په اوږدېدو سره ئې د زړونو لومړنۍ خشوع ختمه شوه، په زړونو کې ئې سختي راپیدا شوه، په حای د دې چې د زمانې طولاني کېدل د هغوی د مزیدې تربیې او د رشد او کمال باعث شي، له الله جل شأنه سره ئې رابطه مزید ټینګه شي او د الله جل شأنه په ذکر سره ئې په زړونو کې خشوع راپیدا شي او هر څومره چې الهي آیتونه په دوی تلاوت کېږي، د دوی په زړونو کې خشوع او وېره اضافه شي، برعکس د زمانې په تېرېدو او د سفر په اوږدېدو سره، د هغوی د زړونو سخت والی اضافه شوی. دوی گمان کاوو چې دا لنډ سفر دی، ډېر ژر به منزل ته رسېږي، شاید په طولاني سفر امتحان نشي، د اوږده سفر په پلي کولو و نه آزمویل شي، مبارزه ئې اوږده نشي او له لوړو ژورو او کړلېچونو سره مخامخ نشي، گمان ئې کاوه چې سفر لنډ دی، ډېر ژر به مقصد ته رسېږو او بیا به فتح او بری وي، په دې خاطر په اخلاص او صداقت او په شور، شوق او نشاط سره لاړل په صفوفو کې ودرېدل، خو چې لږ مبارزه اوږده شوه، سفر اوږد شو او ژر مقصد ته و نه رسېدل، د دې په وجه د هغوی زړونه سخت شول. په کار خو دا وه چې هر څومره په دې مسیر کې زیات درومي، همدومره د دوی رابطه او تعلق له الله جل شأنه سره ټینګېدلی، همدومره په معنوي لحاظ لوړ تللی، د

هغوی زیاته تربیه کېدی، ولې برعکس د زمانې د طولاني کېدو په وجه هغوی خپل ابتدایي او د لومړیو شپو او ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د دوی په زړونو کې چې کومه خشوع وه هغه هم ختمه شوه.

زه ډېر داسې کسان گورم چې د دې آیت مصداق دي، په ابتداء کې ډېر په اخلاص سره راوړاندي شول، خو متأسفانه ورو ورو، د دې په حای چې له فکري، اخلاقي او عملي پلوه ئې ارتقاء په برخه شي او لوړ ولاړ شي، برعکس په شا ولاړل، زړونه ئې سخت شول، سقوط ئې وکړ، او د همدې آیت مصداق شول "فقست قلوبهم"... په ابتداء کې ښه په اخلاص سره لگیا ول، خو څومره چې مبارزه طولاني کېده، د دوی اخلاص کمېدو، هغوی دومره اخلاص او قوي ایمان نه درلود چې په دې طولاني موده کې په خپل حال پاته شي او په فتنو کې صدمه و نه گوري، بلکې اخلاص ئې دومره وو چې د څو شپو ورځو لپاره مقاومت وکولی شي، په دې فکر کې ول چې ښايي په کومه کودتا سره به انقلاب کامیاب شي او دوی ته به ریاستونه او وزارتونه په لاس ورشي، سفر ئې لنډ گڼلو او گمان ئې نه کاوو چې دا مبارزه به دومره اوږده او طولاني شي، په دې خاطر ئې د همغه لومړیو شپو ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د هغو کسانو په څېر شول چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی وو، چې زمانه پرې طولاني شوه، زړونه ئې سخت شول، نه یوازې زړونه ئې سخت شول؛ بلکې د دوی اکثر د فسق مرتکب شول، له حدودو نه ئې تېری وکړ او د الله تعالی له اوامرو ئې بغی او سرغړاوی وکړ.

د مائډې د سورې په ۴۴ آيت كې هم دا مطلب توضيح شوى، هلته فرمايې:

ûiî%ššc qšŸ9\$šší nân Öp “wš \$šžŸi p1‘šš9\$šžöR& \$ŸŸ

٠B {qāyē 60\$Jī ā6ônF b9šī/99 {r8\$ d ūiŋ9 {qB=Ů&

Èö±z\$ " \$Y9\$(â±÷ ? Xù ä!%okà ìøã {qçY2 r « \$É »Fì

! \$A "R& \$JÎ Oan 00` Br W\$!% \$M0 ÓÉ/\$«Î (rd e @ Wr

ÇİİÈ brăy»30\$5ă 7 í»9răi

یقیناً چي دا تورات مو نازل کړ چي په هغه کي لارښوونه او رڼا ده، په دې سره هم هغو پیغمبرانو یهودانو ته پرېکړي اورولې چي مسلمانان ول او هم خدای پالونکو او علماوو په هغه څه چي د الله له کتابه ئې په حفاظت گمارل شوي وو او پرې شاهدان ول، نو له خلکو مه وېرېږئ او له ما ووېرېږئ او زما پر آیتونو ناخیزه بیه مه پېرئ او چا چي په ما نزل الله حکم ونکړ نو همدا دوی کافران دی.

په دې مبارکو آيتونو کې لاندې لارښوونې موږ ته شوې:

- تورات یو لارښود الهي کتاب وو چي خلک ئې له تیارو نه ایستل او د نجات او سعادت روښانه لار ئې ورښوده.
- خدای او د ده دین ته منقاد انبیاءو د یهودو تر منځ د دغه کتاب

مطابق پر پکړي کولې.

د يهودو خدای پالو علماوو او مذهبي شخصيتونو هم د دوی ترمنځ د دغه کتاب احکام پلي کول، په خپله هم د دې کتاب ساتونکي او د پلي کولو ئې عملي بېلگي ول، عملاً ورته منقاد ول او د دوی په عملي ژوند باندې دې کتاب داسي سيوری غوړولی وو چي د هر چا تر سترگو کېدو.

تاسو هم بايد د مخکنیو انبياوو او خدای پالو علماوو په څېر عمل وکړئ، د خلکو له وېرې او د دنيوي گټې په طمعې الهي احکام شا ته مه غورځوئ.

څوک چي د الله تعالى له لوري د لېږل شوي کتاب مطابق حکم ونه کړي، کافر دئ، د الله تعالى په نزد ئې د ايمان ادعاء هيڅ اعتبار او وزن نه لري.

په دې آيت کي هم گورئ چي الله جل شأنه فرمايي: يوازي له ما ووېرېئ.

همدا راز د التوبه د سورې په ۱۳ آيت او ورپسې په ۱۸ آيت کي هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چي فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَوَايَ أَكْثَرُهَا إِنَّ هَوَايَ تَلْوِي سُبُلَ الْغَيِّ إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَوَايَ أَكْثَرُهَا إِنَّ هَوَايَ تَلْوِي سُبُلَ الْغَيِّ إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

آيا له هغو خلكو سره نه جنگېږي چي خپلي ژمني ئې ماتې كړې، د پيغمبر
 د ايستلو هوډ ئې وكړ او د لومړي ځل لپاره ئې له تاسو سره جگړه پيل
 كړه، آيا له دوى وېرېږئ، نو الله خو د دې زيات وړ دئ چي ترې ووېرېږئ
 كه ايمان لرئ.

همدا راز فرمايي:

P\$%&r ÌÀf\$Döx& « Ñ ŠÆ B#ä ÔB « Ì \$%É » ; B ãÖef \$JRŒ

b& 7 Í9ré#† æèù ©\$ŵŒ) · † Ö9r o4Y2 "9\$' A##är o4A9\$

التوبه: ۱۸

ÇNÈ ŠÚ İŸooFôB&`B (qmq&f

يقيناً چي د الله جوماتونه هغه څوك آبادوي چي په الله او د آخرت په ورځ
 ئې ايمان راوړي، لمونځ ئې وكړ او زكات ئې وركړ او له الله نه پرته له بل چا
 و نه وېرېدل، هيله ده دا كسان له مهتدينو څخه وي.

يعني له معنوي پلوه د جوماتونو او مساجدو د اعماركار هغه خلك
 كولى شي چي صفات ئې په دې آيت كي ښودل شوي، د جوماتونو ظاهري
 آبادي او اعمار بېل كار دى او د هدايت له پلوه ئې رغول او اعمار بېل. لكه
 چي په يوه روايت كي راغلي چي په آخره زمانه كي به جوماتونه په ظاهر
 كي ښه آباد، مزين او ښايسته وي خو د هدايت له پلوه به خراب او وران
 وي.

جوماتونه د هدايت له ناحيې هغه څوك آبادولى شي او هغه داعي د

الله د دين خدمت كولى شي چي د مخكنيو صفاتو ترڅنگ، دا صفت هم ولري چي له الله جل شانه نه پرته له بل چا ونه وېرېږي. د آيت په پاى كې دا وينا چي هيله ده دغه كسان هدايت مندونكي وي، ښيي چي له دغو صفاتو نه علاوه هم داسي څه شته چي د هدايت لپاره ضروري دي، يوازي دغه صفات كفايت نه كوي، پر دغو صفاتو سربېره ځيني داسي پړاوونه شته چي له هغوى نه د تېرېدو په صورت كې دا ثابتېږي چي آيا دوى له هغو كسانو څخه دي چي لار ئې موندلې كه نه؟ يوازي دا څو خبرې كافي نه دي، بلكي مزيد څه ته ضرورت شته، چي هغه په وړپسې آيت كې توضيح كېږي، عملي جهاد به دا ثابتوي چي د چا په زړه كې له الله جل شانه نه وېره ده او څوك په رښتيا هدايت شوى دى او ايمان لري، په جهاد كې دا معلومېږي، جهاد هغه ملاك او معيار دى چي د هغه په ترڅ كې د چا د ايمان حقانيت او حقيقت څرگندېږي، د جهاد په دوران كې به دا معلومېږي چي څوك په خپل ايمان كې رښتيني دى او څوك دروغجن، څوك مخلص مؤمن دى او څوك منافق؟ په همدې خاطر د دغو صفاتو د بيانولو نه وروسته ويل كېږي چي:

همدا راز فرمايي:

﴿وَمَنْ يُؤْمَرْ بِالْفِئَاءِ فَإِنَّ لَهُ لُكُوفًا عَظِيمًا﴾

الاحزاب: ۳۹

﴿وَمَنْ يُؤْمَرْ بِالْفِئَاءِ فَإِنَّ لَهُ لُكُوفًا عَظِيمًا﴾

هغه كسان چي د الله پېغامونه خلكو ته رسوي، "خلكو ته د الهي پيغام د

رسولو مسئوليت ورپه غاړه شوی" او ترې وېرېږي او له الله پرته له هېچا نه وېرېږي، او الله د حساب کوونکي په توګه کافي دی.

د النساء د سورې په ۷۷ آیت کې هم دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

{qëär 04 9\$ (qBŠİ&r nâfİ% (hÿä Nç ÜŠİ ûİŴ& ' <ŷ 09&

" \$Z9\$bô±ç NâB *fİù #Eŷ A\$F\$B\$Nİöã = ää \$Hù 04. 09\$

A\$F\$B\$Zä Mâ. Oŷ \$Y/ ' {q8% r zâ z E©& F& < \$p<â , .

höz äAŷ\$ @<ŷ% \$<R%9\$B»FB 0ë 5 fİ% @ _& #ŷŷ \$Y?öz & wq0

النساء: ۷۷

Ç00È x <ü bqB=âêŴr 4+7\$ÇJŷ

هغو ته دې ونه کتل چې ورته وویل شو: لاسونه مو راتم کړئ، لمونځ وکړئ او زکات ورکړئ، خو کله چې پر دوی جهاد فرض کړی شو نو یوه ډله ئې له خلکو نه داسې وېرېده لکه له الله نه او یا تر دې هم سخته وېره او ویل ئې: اې زموږ ربه! ولي دي پر مونږ جنگېدل فرض کړل؟ ولي دي تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو؟ ورته ووايه: د دنیا متاع خو وړوکی شی دئ او آخرت غوره دئ، د هغه لپاره چې تقوا ئې غوره کړه او د بڅرکي په اندازه به پر تاسو تېری ونشي.

ګورئ چې دلته د هغو کسانو حالت انځور شوی چې ورته ویل شوي

وو: خپل لاسونه راتم کړئ، په دې مرحله کې یوازي دا کار وکړئ چې خپل لاسونه له تېري نه وساتئ، د بل پر حقوقو تېري او تجاوز مه کوئ، یا ترې مقصد دا دی چې له جنگ نه ځان وساتئ، مطالبه ئې مه کوئ، مه وایاست چې ولي د جنگ احکام نه نازلېږي، ترڅو د کافرانو په خلاف وجنگېږو، يعني د بل چا پر حقوقو له تېري او تجاوز نه ځان وژغورئ او له جنگ نه ډډه وکړئ. ښايي دا خطاب هغو کسانو ته متوجه وي چې د قتال د حکم له نازلېدو نه د مخه ئې په لجاجت او اصرار سره ويل: ولي دا فرصتونه له لاسه ورکوو؟ ولي بايد دښمن ته يو قاطع گوزار ورنه کړو؟ ولي وسله وا نه خلو؟ ولي يو انقلابي اقدام ونه کړو؟ د جگړې د مناسب فرصت له را رسېدو نه د مخه ئې د هغې د پيل کولو مطالبه کوله، په دې ئې اصرار کولو، د دې لپاره ئې تبليغات کولو او ويل ئې: ولي يو انقلابي، قاطع او جدي اقدام نه کېږي؟ تر څو به د مسلح جهاد د پيل کېدو نه د مخکني مرحلې مشکلات او ستونزي گالو؟ بايد په يوه قاطع اقدام سره دا مشکلات حل کړو.

يا ئې مقصد دا دی چې په دې مرحله کې د فرد، فرد وظيفه دا ده چې د جگړې په ځای بايد په لمانځه او زکات سره د ځان روزني او تربیې ته توجه وکړي، خو کله چې قتال پرې فرض کړی شو، ناڅاپه د دوی يوه ډله له خلکو داسي وېرېده لکه له الله تعالی نه، د جنگ د حکم له نازلېدو وروسته د دوی حالت داسي شو چې له دښمن نه ئې هومره وېره او خوف وو لکه له الله نه، او تر دې نه هم زیاته وېره، له الله جل شأنه نه ئې دومره

وېره نه وه لکه له خلکونه، او ويل ئې: اې زموږ ربه! ولي دي جنگ راباندې فرض کړ؟ ولي دي مزید مهلت او فرصت رانه کړ، چي تعداد مو زیات شوی وی، کافي وسائل مو برابر کړی وی، تر اوسه لا موږ هغي مرحلې ته نه یو رسېدلي چي وسلې ته لاس کړو او جنگ شروع کړو!

زموږ روان جهاد هم له دې مرحلې تېر شوی، د جهاد په شروع کي زموږ له ملگرو نه هم ځینو کسانو همداسي تبلیغات کول، ښه مو په یاد دي چي موږ ته ئې ښه ډېر مشکلات راوړل کړي وو، همدغه الفاظ ئې ويل: لَوْ لَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ: ولې دي موږ تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو، ولي موږ ته څه مهلت او فرصت رانه کړی شو، تر څو مو ځان برابر کړی وی، پوره تیاری مو نیولی وی، وسائل مو تهیه کړي وای، دومره ژر مو له کمونستانو سره تصادم او ټکر نه وی راغلی، د سردار داؤد په خلاف مو باید وسله نه وی اوچته کړې، باید څه موده نور مو تربیتي، فکري او فرهنگي کار ته ادامه ورکړې وی، دا په موږ باندې جنگ ولي ژر تحمیل کړی شو. له دې خبرو نه ئې یا مقصد دا وو چي جنگ له خپل مناسب وخت نه د مخه پیل شو، لا موږ کافي فرصت ته ضرورت لرو تر څو د روزني او تربیې کار تکمیل شي، بیا وسلې ته لاس کړو، او یائې مقصد دا وو چي جنگ ئې له مرگ او استیصال سره مترادف گڼلو او گمان ئې کولو چي د جنگ له شروع کېدو سره سم به زموږ استیصال کېږي او له منځه به ځو، جنگ د مرگ سره مترادف گڼي، نو ځکه وایي: الهي! کاشکي یو څه موده نور دي موږ ته وخت راکړی وی، په دې جنگ سره خو زموږ بنیاد ختمېږي

او د تحریک جرړې قطع کېږي. الله تعالى د دغو خلکو په ځواب کې فرمایي: قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَ لَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا : ورته ووايه: د دنیا متاع لږه او ناخیزه ده او آخرت د هغه چا لپاره غوره دی چې تقوی ئې وکړه، او د بڅرکي او تار په اندازه به هم په تاسو ظلم ونه شي.

يعني له دنيوي ژوند او مال و متاع سره ئې مينې په تاسو کې دا وېره راپيدا کړې، له جنگ نه ډډه کوئ او د مزیدې مودې، فرصت او مهلت غوښتنه کوئ، گمان کوئ چې ښايي وسلې ته د لاس کولو په وجه به له هر څه محروم شئ او مخکني هلې ځلې به مو ضايع شي، د دوی د دغه غلط تصور او انگېرنې په ځواب کې ويل شوي چې الله تعالى دا ظلم نه کوي چې ستاسو مخکنۍ هڅې او عملونه ضايع کړي او هيڅ نتيجه پرې مرتب نه کړي، ستاسو دا گمان بې ځايه دی د جگړې په نتيجه کې به ستاسو ټولي مخکنۍ هلې ځلې هدر شي، دا د اصلاح په لور د دعوت او بلني کوم کار چې تر ننه مو تر سره کړی، ټول به ضايع شي! الله جل شأنه د دوی په ځواب کې فرمایي: نه، د يوه بڅرکي په اندازه به هم په تاسو باندي ظلم ونه شي، تاسو به د خپلو عملونو اجر په مکمل ډول تر لاسه کوئ، په دنیا کې هم او په آخرت کې هم، ډېر کسان له دې وېرې له دښمن سره د روغي جوړي لار غوره کوي چې گمان کوي د عدم مدهانت او روغي جوړي په صورت کې به د دوی هلې ځلې او قربانۍ ضايع او حبط شي، ډېر کار ئې کړی داسي نه چې ټول ضايع شي، خو الله جل شأنه فرمایي: وَ لَا تُظْلَمُونَ

فَتَيْلًا، الله جل شأنه انسان ته د ده د عملونو بدله او اجر په دنيا او آخرت
کي ورکوي، هر څوک به د خپل عمل مکمل اجر تر لاسه کوي، الله تعالی د
هیچا اجر په هیڅ صورت کي نه ضایع کوي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په گڼ شمېر نورو آیتونو کي هم
راغلی چي مؤمن بنده به یوازي له الله جل شأنه څخه وپېرېږي، لکه چي
فرمایي:

البقره: ۴۰

... ﴿فَإِنَّ رَحْمَةً رَّبِّكَ أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ﴾

خاص له مانه ووېرېږئ

البقره: ۴۱

... ﴿فَإِنَّ رَحْمَةً رَّبِّكَ أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ﴾

خاص له مانه ویره ولرئ.

دا مطلب د یوه روایت په ترڅ کي څومره ښکلی انځور شوی: څوک
چي له الله څخه وپېرېږي هر څه به له هغه نه وېره ساتي، (الله تعالی به هغه
ته هومره هیبت او وقار ورکړي چي د دنیا هر څه به له هغه نه ویره ساتي)
او څوک چي له الله څخه نه وپېرېږي له هر څه نه به وپېرېږي، (له هر څه نه
به ئې وېره وي، پر زړه به ئې خوف مسلط وي)، خو چي د الله جل شأنه
وېره ئې په زړه کي حای ونيو، بیا الله جل شأنه ورته هومره وقار او هیبت
ورکړی چي هر څه له ده نه وېره ساتي، په دې اړه پیغمبر علیه السلام
فرمایي: ما ته په داسي رعب نصرت راکړی شوی چي د یوې میاشتې په
فاصلې لري ئې اغېز رسي، هلته هم د دښمن په زړه کي وېره او خوف

راپيدا کېږي، څوک چي له الله نه وېره لري، الله دغسي وقار او هيبث ورته ورکړی چي په دومره لري فاصله کي هم د دښمن په زړه کي د هغه وېره او خوف مسلط وي خو چي له الله څخه نه وېرېږي بيا ئې حالت داسي وي لکه چي قرآن فرمايي:

المنافقون: ٤٠

... ٤٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠

هر جگ غږ د ځان په خلاف گڼي.
له هر جگ غږ نه وېرېږی او د ځان په خلاف ئې گڼي.

ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وېرېږو؟

انسان يا په خپل مرگ ژوند له بل نه وېرېږي، يا په خپل رزق او روزي او يا په خپل عزت، له هغه چا نه به وېره لري چي گمان وکړي، د ده په مرگ، ژوند او رزق، روزي کي څه اثر لري او کېدی شي له هغه نه د ده عزت ته صدمه ورسېږي او يا د هغه په څنگ کي عزت تر لاسه کړي، يعني په خپل عزت له هغه نه وېره لري.

موږ په دې خاطر يوازي له الله نه وېره لرو چي زموږ د مرگ او ژوند د هغه په اختيار کي دی، هغه دی چي موږ ته رزق او روزي راکوي او د عزت او د ذلت فيصله هم د هغه په اختيار کي ده. لکه چي قرآن، د ابراهيم عليه السلام په قصې کي دا مطلب په دې توگه زموږ مخي ته ږدي:

کله چي د ابراهيم عليه السلام قوم د ده په اړه دا فيصله وکړه چي بايد وئې وژني او په اور کي ئې وسوزوي، ټول قوم په دې خبره متفق شوی،

د هغه د سوزولو لپاره لوی اور بل شوی، منجنیق تیار شوی، د هغه د مرګ د وژلو او سوزولو پرېکړه شوې، موقتاً زندان ته تللی، تر څو په همغه معینه ورځ چې ټول خلک به راغونډېږي، په منجنیق کې ئې کښېنوي او په دې لوی اور کې ئې واچوي. قرآن عظیم الشان له همدغه حالت نه حکایت کوي او فرمایي:

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا يَأْتِيهِمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالْحَقِّ وَالْهُدَىٰ ۖ يَوْمَ لَا مَنَافِعَ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبْطِ ظِلْفِهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ أَلَسَوْا بِمُحْسِنِينَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا يَأْتِيهِمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالْحَقِّ وَالْهُدَىٰ ۖ يَوْمَ لَا مَنَافِعَ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبْطِ ظِلْفِهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ أَلَسَوْا بِمُحْسِنِينَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا يَأْتِيهِمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالْحَقِّ وَالْهُدَىٰ ۖ يَوْمَ لَا مَنَافِعَ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبْطِ ظِلْفِهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ أَلَسَوْا بِمُحْسِنِينَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا يَأْتِيهِمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالْحَقِّ وَالْهُدَىٰ ۖ يَوْمَ لَا مَنَافِعَ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبْطِ ظِلْفِهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ أَلَسَوْا بِمُحْسِنِينَ﴾

البقره: ۲۵۸

هغه څوک دي ونه ليد چي له ابراهيم سره ئې په دې خاطر شخړه کوله چي الله ورته پاچاهي ورکړې وه؟ کله چي ابراهيم وويل: زما رب همغه دئ چي ژوندي کول او وژل کوي، وئې ويل: زه يم چي د ژوند مرګ فيصله کوم!! ابراهيم وويل: الله خو لمر له مشرقه راخېژوي ته ئې له مغربه راوله که رښتونی يې، نو هغه چي کافر شوی وو، مبهوت او حيران شو،(څه ئې د ويلو لپاره نه موندل) او الله ظالمان نه هدايت کوي.

ګورئ چي په دې مبارک آيت کې دوه څېرې د مخاطب په وړاندې انځور شوې: يوه د هغه چا چي اقتدار مغرور کړی، له الله تعالی نه منکر، د

خلکو د مرگ او ژوند اختيار ځان ته ورکوي، له يوه موحد او خدای پال انسان سره د دښمنۍ او مخالفت په مورچل کي، او بله ئې د هغه چا چي د همدې مغرور واکمن دربار ته بېول شوی، د مرگ او په اور کي د سوزېدو پرېکړه ئې شوې، خو هغه ډاډه او مطمئن دئ او په همدې حالت کي وايي چي د چا د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي، دا خبره په داسي حال کي کوي چي ټول خلک د ده په وژلو سلا شوي، د دې لپاره راغونډ شوي چي په اور کي د ده غورځولو صحنه په خپلو سترگو وگوري، په دغسي يوه هيبتناک حالت کي نمرود ته وايي: زما رب هغه ذات دئ چي د مرگ ژوند فيصله د هغه په اختيار کي ده، نه ستاسو په لاس کي، دا د دې خبري په اړه د ابراهيم عليه السلام د بشپړ او کامل اطمینان او يقين ښودنه کوي چي د خپل مرگ او ژوند په اړه له الله نه پرته له بل چا نه وېره نه لري. کله چي نمرود هغه ته وايي: اَنَا اَحْيٰ وَاَمِيتُ: دا زه يم چي د مرگ او ژوند پرېکړه کوم. په رواياتو کي راځي چي نمرود دوه کسان را غواړي، يو د مرگ مستحق دئ هغه ته عفو کوي او بل بې گناه دئ د هغه د مرگ فيصله کوي، په دې ترتيب ابراهيم عليه السلام ته ښيي چي دا ده وگوره چي د مرگ او ژوند پرېکړه زما په واک کي ده، ابراهيم عليه السلام د ده د ادعا د تردید او د دې خبرې د اثبات لپاره چي د مرگ ژوند فيصله د الله په اختيار کي ده، هغه ته وايي: ... فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ*: دا دئ زما رب خو لمر له مشرق نه راپورته کوي ته ئې له مغربه را اوچت کړه که

رښتونی یې، نو هغه چي کافر شوی وو حیران شو او الله ظالمان نه هدایت کوي.

ابراهيم عليه السلام په دې استدلال سره، دا خبره ثابتول غواړي چي لکه د لمر په راختو او لوېدو او طلوع او غروب کي چي له الله نه پرته بل هېڅوک هېڅ نوع اغېز نه لري، لکه چي د ورځي او شپې په تلو راتلو کي له الله تعالی پرته هېڅوک داسي نشته چي د هغه اراده څه اثر ولري، همدا راز د مرگ او ژوند فيصله هم صرف يو الله کوي، که چاته ژوند وربخښي، هغه ئې وربخښي او که د چا د مرگ فيصله کوي هغه ئې کوي.

قرآن عظيم الشان په همدې اړه فرمايي:

#E) ņġi°q-z } {qæ%r {rāy. ūiŷ%\$ {qqa? ŵ {q8#ä ūiŷ%\$K\$7f

\$Br {q\$B \$B \$R%YĤ {q. q@ “ xā {q. # Ć ōf \$ 'î {q/Ź

! \$ M<ĵar ¼Çm! \$ ņġqæ 'îZ&m 7i°E! \$ŷèè Sĭ {qæ

آل عمران: ۱۵۶

ÇiĭÈ ǂĀ / bqèè? \$JĬ

اې مؤمنانو! د هغو په څېر مه کېږئ چي کافران شول او د خپلو ورونو په اړه ئې چي په سفر تللي وو او يا ئې غذا کوله "او هلته يا مړه يا وژل شوي وو" وويل: که زموږ په خوا کي وی، نه به مړه شوي وو او نه به وژل شوي وو!! تر څو الله دا خبره د دوی په زړونو کي د حسرت لامل وگرځوي، حال دا چي د ژوند، مرگ پرېکړه الله کوي او الله د هغه څه ښه ليدونکی دی چي

د دې آيت اساسي مطالب دا دي:

مسلمانان د مرگ او ژوند په اړه له کافرانو تصور نه منع شوي.

که چا مړينه او وژنه، سفر يا غذا ته منسوب کړه او د وژل شوي مړ شوي خپلوان په اړه ئې وويل: که زمونږ په څنگ کې وي، په غذا کې ئې برخه نه وي اخيستي او په سفر نه وي تللي له مړينې او وژنې نه به خوندي پاتې شوي وو، د ده دا تصور او اعتقاد کافرانو دي.

د ژوند مرگ پرېکړه يوازې الله کوي.

دا کافرانو تصور له دې نه پرته بل څه نه ده چې په زړونو کې د حسرت باعث شي، په دې حسرت سره الله جل شأنه کافران تعذيبوي. د انسان کوم کړه وړه چې له همدې کافرانو اعتقاد نه خړوبېږي، که هغه له مرگ نه وېره وي، په جهاد کې برخه نه اخيستل وي او سنگر ته د خپلوانو له لېږلو نه ډډه کول وي، الله په ټولو خبر دي او ستاسو د ټولو عملونو شاهد او ناظر دي.

همدا راز قرآن عظيم الشان فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ أَوْ بِهْوَٰةٍ أَوْ غَيْرِهِ وَلَكُمْ نَارُ الْبُخَارِ﴾

التوبة: ۱۱۶

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ أَوْ بِهْوَٰةٍ أَوْ غَيْرِهِ وَلَكُمْ نَارُ الْبُخَارِ﴾

يقيناً چې د آسمانونو او زمکې واکمني د الله ده، ژوندي کول کوي او وژل)

د ژوند او مرگ پرېکړه د ده له لوري کېږي) او تاسو لره له الله پرته نه
کوم ولي شته او نه نصير، (له الله تعالى پرته بل داسي څوک نشته چي
ستاسو مرسته او حمايت وکولى شي).
همدا راز فرمايي:

خُذْ مِمَّا رَزَقْنَاهُ رِزْقًا يَّوْمَ الدِّينِ ۚ وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ ۚ إِنَّكَ عِنْدَ عَيْنِ رَبِّكَ ۚ

المؤمنون: ۸۰

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُذُ بِهِ نَافِلًا ۚ

او دى هغه ذات دى چي د مرگ ژوند پرېکړه کوي، د شپې او ورځي يو په
بل پسې راتله هم هغه لره دي "دا کار هم د ده په اختيار کي دى"، نو آيا
تعقل نه کوئ؟!

لکه چي د شپې او ورځي تگ راتگ د ده په اراده ترسره کېږي، همدا
راز د مرگ ژوند پرېکړه هم د ده له لوري کېږي، لکه چي د شپې او ورځي
په تلو راتلو کي له الله نه پرته د بل هېچا اراده هېڅ ډول اثر او اغېز نه
لري، يوه شېبه ئې نه مخکي کولى شي او نه ئې وروسته کولى شي، همدا
راز د مرگ او ژوند فيصله هم الله تعالى صادروي او پدې کار کي هم له الله
تعالى پرته بل هېڅ شى هېڅ ډول ونډه او اغېز نه لري.

هېڅ نفس نه مري مگر د الله په حکم او اذن سره، او له يوې ټاکل
شوې نېټې سره سم. دا نېټه مخکي له مخکي ټاکل شوې او ليکل شوې،
هر ژوى په همدغه معينه نېټه د مرگ داعي ته لبيک وايي، خو د الله تعالى
په اذن او حکم سره:

Æ Br Ws sB \$YFİ « \$ÈÖİ žĴ NqB? b& Ç žİ b\$Y2 \$Br

\$kĴB ¾ Ĵİscİ•A F\$ > #q0 Šİā ` Br \$kĴB ¾ Ĵİsc\$ < R%9\$ > #q0 Šİā

آل عمران: ۱۴۵ ÇİÈ ūİā 9\$ “ İÖ Z™ r

او هيڅ نفس ته نه بنيایي چي ومري مگر د الله په اذن سره په لیکل شوې ټاکلې نېټې او څوک چي د دنیا اجر غواړي له همدې نه ئې برخه ورکوو او څوک چي د آخرت اجر غواړي له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو.

په دې مبارک آیت کي د لاندې سترو سترو خبرو لارښوونه شوې:
د هر چا د مړیني لپاره معینه نېټه ټاکل شوې.
دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي لیکل شوې. په داسي کتاب کي چي په هغه کي هيڅ تبدیلی نه شي راتلی.

مرگ په همدې ټاکل شوې او لیکلې نېټې راځي خو د الله له اذن او اجازې نه وروسته راځي.

څوک چي د خپلو عملونو دنیايي بدله غواړي نو الله له هغه نه څه ورکړي او څوک چي د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه ورکړي.

د الله شاکر بندگان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی دنیايي اجر ضایع کېږي او نه اخروي.

د دې آيت له مخې شاكر بنده هغه دى چې مرگ ژوند د الله له لوري
گني او د خپلو عملونو د اخروي بدلې په لټه كې وي.

دا مبارك آيت موږ ته لارښوونه كوي چې د هر ژوي لپاره د مرگ
ثابته نېټه ټاكل شوې، او ليكل شوې او بيا په همدغه معينه نېټه كې هم د
الله په امر او حكم سره د انسان مرگ تحقق مومي.

همدا راز قرآن عظيم الشآن فرمايي:

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكَ كَثْرَتُ ثَمَرِكَ وَلَا جَمْعُ ثَغْوَاكَ﴾

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكَ كَثْرَتُ ثَمَرِكَ وَلَا جَمْعُ ثَغْوَاكَ﴾

الروم: ٤٠

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكَ كَثْرَتُ ثَمَرِكَ وَلَا جَمْعُ ثَغْوَاكَ﴾

الله هغه ذات دى چې تاسي ئې پيدا كړئ، بيا ئې تاسي ته روزي دركړه، بيا
تاسي وژني، بيا مو بېرته راژوندي كوي، آيا ستاسي له شريكانو نه داسي
څوك شته چې له دې كارونو نه كوم يو وكړى شي؟! پاكې ده الله لره او
هغه لوړ دى له هغه څه نه چې دوى ئې ورسره شريك گرځوي.

يعني ستاسي په پيدايښت كې، ستاسي په رزق او روزي كې او ستاسو
په مرگ او ژوند كې هيڅوك له خداى سره شريك نه دي، الله تعالى له
دې عيب نه پاك او له دې نه لوړ دى چې په دې كارونوكي څوك د ځان
شريك ونيسي.

په دې مبارك آيت كې ويل شوي چې په دغو څلورو كارونو كې

هيڅوک او هيڅ څه له الله تعالى سره شريک نه دي، مشرکانو ته ويل شوي چي آيا په خپلو دروغجنو معبودانو کي داسي څوک مومئ چي له دغو کارونو څخه کوم يو وکړي شي، ستاسو په پيدايښت کي، ستاسو په رزق او روزي کي، ستاسو د مرگ په فيصله کي او ستاسو په بياژوندون کي له الله سره شريک وي؟! سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ. پاکي ده الله لره او اوچت دئ له دې نه چي له هغه سره څوک په الوهيت او ربوبيت کي شريکوي.

په خپل رزق يوازي له الله نه وېره:

لکه چي زموږ د ژوند او د مرگ فيصله يوازي د الله تعالى له لوري کېږي، واک ئې يوازي له ده سره دئ، او په همدې خاطر موږ په خپل ژوند له هغه نه پرته له بل چا وېره نه لرو او په دې باور يو چي په دې مسئله کي له الله نه پرته د بل چا اراده څه اثر نه لري، په دې خبرې مو کلک يقين دئ، هر مسلمان بايد په دې باور وي، په دې کي به شک نه کوي او په هيڅ حالت کي به د هغه په زړه کي د دې خبرې په اړه شک او شبهه نه راپيدا کېږي، همدا راز موږ په دې باور لرو چي زموږ د رزق او روزي ضامن او ذمه وار الله تعالى دئ او زموږ د رزق او د روزي انتظام د ده له لوري کېږي، باران د ده په اراده ورېږي او دانه او مېوه د ده په اراده راپيدا کېږي، د همدې لپاره موږ په خپل رزق او روزي هم له يوه الله نه پرته له بل چا څخه نه وېرېږو، دا ځکه چي د رزق او روزي پيدا کولو انتظام صرف د الله جل شانه په اختيار کي دئ، لکه چي قرآن فرمايي:

ÇD:È WŠÖ? \$Y z ôBĖŸÿZ 4?ã ö»Zuò ùr Ĭ»7İö9\$

او يقيناً چي مور د آدم اولادې ته کرامت ور په برخه کړ او په وچه (زمکه) او بحر کي مو حمل کړ (د حمل وسايل مو ورته پيدا کړل)، پاکيزه رزق مو ورکړ او دوی ته مو په ډېرو هغو شيانو فضيلت ورکړه چي مور پيدا کړي.

دا آيت موږ ته لارښوونه کوي چي الله تعالى انسانانو ته عزت او کرامت ورپه برخه کړ، د دوی لپاره ئې د حمل وسائل پيدا کړل، په وچه کي د آس او اوبښ په څېر حيوانات، او د موټرو گاډو په څېر وسابل، په بحر کي کشتی، لکه څنگه چي په بحر کي کشتی ترې مراد دئ، همدغسې په وچه کي دا د حمل ټول وسائل ترې مراد دي، د دغو وسايلو اړوند مواد، ضوابط، سنن او قواعد هم الله تعالى پيدا کړي، کوم مواد چي له هغوی نه په استفادې سره انسان موټرې، طيارې او کشتی جوړوي، ټول الله تعالى پيدا کړي او په انسان کي له دغو امکاناتو نه د استفادې استعداد هم د الله تعالى پېرزوينه ده، الله تعالى د دوی لپاره د رزق او روزي انتظام هم کړی، په دنيا کي دغه پاکيزه رزق چي تاسو ئې گورئ، دغه مېوې چي الله ئې د زمکي له مړو اجزاوو، له خټي او خاوري راپيدا کوي، په دومره پاکيزگۍ سره، له ظرافت، لطافت او نظافت سره، ښايسته او خوندور، داسي چي ته ئې له خوند نه لذت اخلي، له بوی او رنگ نه ئې خوند اخلي، هغه ته ئې

پوستکی ور اغوستي او د دې انتظام ئی کړی چي پاک او ستره وي، الله جل شأنه د دوی لپاره د داسی پاک رزق او روزي انتظام وکړ، دوی ته ئې پر ډیرو هغو مخلوقاتو فضیلت ورکړی چي الله تعالی پیدا کړي، له هره پلوه ئې دوی ته فضیلت ورکړ: د صورت له پلوه، د عقل او پوهي له پلوه، د گڼ شمېر استعدادونو له ناحیې، دا چي هغه ئې په زمکه کي خپل خلیفه وگرځولو، د دنیا هر څه ئې هغه ته مسخر کړل، د زمکي او آسمانونو هر څه د هغه په خدمت کي دي او الله جل شأنه ده ته رام او مسخر کړي او په دې ترتیب ئې د ټولو مخلوقاتو په نسبت دوی ته فضیلت او لوړوالی ورکړی.

همدا راز الله جل شأنه فرمایي:

﴿وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا لَهُ مِنْ نِعْمَةٍ إِنَّهُ كَنُفُورٌ ۝۱﴾

الملك: ۲۱

﴿وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا لَهُ مِنْ نِعْمَةٍ إِنَّهُ كَنُفُورٌ ۝۱﴾

آ به څوک وي چي روزي درکړي، که دی خپله روزي وسپموي؟! بلکې دوی ټېنگار کوي، سرکښی کي او (له حق نه) په تېښتې کي.

يعني که الله تعالی خپل رزق له تاسو وسپموي هغه به څوک وي چي تاسو ته رزق درکړي؟ که الله جل شأنه خپل رزق بندکړي، باران و نه وروي، لمر راونه خېژوي چي زمکي ته رڼا او تودوخه ورکړي، له زمکي نه دانه او مېوه راشنه نه کړي، دا بادونه چي د نباتاتو د القاح وسيله ده ونه خوځوي او دا د رزق او د روزي ټول وسائل چي تاسو ئې په دې عالم کي

گورئ، که الله جل شانہ دا ټول ختم کړي يا ئې کار متوقف کړي، هغه څوک دئ چې بيا تاسو ته رزق او روزي درکړي؟ د سرغړاوي او له حقيقت نه د کرکي او تېنېستي په وجه هغوی له دغو حقايقو نه مخ اړوي، که داسي نه وي، نو دوی دي ووايي چې که الله تعالی خپل رزق او روزي متوقف کړي، هغه څوک دئ چې له ده پرته تاسو ته رزق او روزي درکړی شي؟
همدا راز فرمايي:

qèr Näsîr \$gëö ! \$ \$g%é @ÜB v 74Š `B ûÉY2 r

العنكبوت: ۶۰

ÇlÈ àlèB<Ü ï 9\$

او څومره ډېري خزندې چې خپل رزق په شا نه وړي، خدای ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم او هغه اورېدونکی پوه ذات دئ.

د زمکي پر سر څومره حيوانات داسي دي چې د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو نه وړي، باغ او پټی نه لري، گودام او ذخېره نه لري، د سبا لپاره څه نه ذخيره کوي، د خپل رزق او د روزي پېټی په اوږو نه وړي، الله ورته رزق ورکوي، همداسي ئې تاسو ته هم درکوي، دا ځکه چې الله تعالی اورېدونکی او علیم دئ، د بنده دعاء د حال او قال په ژبه اوري، په اړتياوو ئې پوه دئ.

په دنیا کي دومره ژوي شته چې که ټول په شلو برخو ووېشو، نولس ۱۹ برخي ئې په اوبو کي دي او يوه برخه ئې په وچه کي، او د دې يوې برخي نه يو وړوکی جزء انسانان دي، انسانان د دې شلمي برخي نه يوه

وړه برخه ده، له دې نه تاسو د ژوو شمېر معلومولی شئ، دغو ټولو ژوو ته رزاق خدای رزق او روزي ورکوي. داسي حيوانات هم شته چې هر یو ئې، هره ورځ، د یوه کلي په اندازه رزق ته ضرورت لري، په بحرونو او ځنگلونو کې داسي ستر ستر حیوانات شته چې هر یو د یوه کلي په اندازه روزي ته، په یوه وخت کې ضرورت لري، خو نه تجارت کوي، نه پټي کري، نه د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو وړي او نه د سبا لپاره څه ذخیره کوي، الله تعالی ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم. او الله تعالی د دعاگانو او رېدونکی او د انسان په احتیاجاتو او اړتیاوو پوه دی، په دې هم پوهېږي چې څنګه هغه ته رزق او روزي ورکړي او د رزق او روزي انتظام ئې څنګه وکړي.

پیغمبر علیه السلام په دې اړه فرمایي:

خدای له دریو کسانو سره مرسته په خپله ذمه اخیستې:

- هغه ځوان چې د عفاف لپاره د نکاح اراده کوي.
- هغه مریي چې د آزادی لپاره له خپل آقا سره مکاتبه کوي.
- او هغه مجاهد چې د الله په لاره کې د جهاد لپاره ملا تړي.

پیغمبر علیه السلام فرمایي: که تاسو له الله تعالی نه داسي ووېرېږئ

لکه چې له هغه سره ښایي، نو تاسو ته به داسي رزق او روزي درکړي لکه مرغانو ته چې ئې ورکوي، سهار تش نس له خپلو کورونو وځي او ماښام ډک نس خپلو کورونو ته بېرته راستنېږي.

قرآن فرمایي:

W 13 om ôB ðæŕ ÇÈ % [• 16 % @è† @ \$ Èf ` Br ...
3/11B àî/ @ \$b] 1000 m qû « \$ ' ?ã @qf ` Br Û Å†

الطلاق: ۲-۳ ÇÈ # 16% 30 « 2ai a \$Uè _ 6%

خوڪ چي له الله وږېزي او د تقوى لار غوره کوي، له ستونزو او کړاوونو نه د وتلو لار به ورته پرانېزي او له هغه لارې به رزق او روزي ورکړي چي گمان ئې هم نه کوي "په خيال کي ئې هم نه گرځي او تصور ئې هم نشي کولى" او خوڪ چي پر الله توکل وکړي نو هغه ورته کافي دى، يقيناً چي الله خپل کار ته رسېدونکى دى، بې شکه چي الله د هر کار لپاره حد او نېټه ټاکلى ده.

همدا راز فرمايي:

S 01%\$•q™r Ú 0f\$ N'q»J|| %\$,={ ôB NGFb™ ûÈr
العنكبوت: ۶۱ ÇÈ bq2ùs4T'ù a! \$E 0qà,9•J) 0†

که ئې وپوښتي چي آسمانونه او زمکه چا پيدا کړي، او لمر سپوږمۍ چا مسخر کړې، حتماً به وايي: الله، نو څنگه دوکه کېږي؟! يعني د رزق او روزي اصلي اسباب خو آسمان دى چي اوبه ترې راوړېزي او زمکه ده چي دانه او مېوه ترې راشنه کېږي، که له دوى پوښتنه وکړې چي دا زمکه او آسمانونه چا پيدا کړي؟ دا لمر او سپوږمۍ

0a1 @ \$b j ya ä' 00r ¾ 16 \$7 ä ô B ä ± , ` J i - 0 n \$ ä Y 0 a \$

ÇĪĒ ÒŠĭæ æó«

دا الله دئ چي له خپلو بندگانو نه هر چا ته چي وغواړي په رزق او روزي کي ورته وسعت، بسط او پراخوالی ورکوي او چا ته ئې چي خوښه وي ورته تنگوي ئې، "رزق ئې ورته محدود کړي" يقيناً چي الله په هر څه ښه پوه دئ، "په دې ښه پوهېږي چي د انسان خير او مصلحت په څه کي دئ، دا پرېکړه د الهي علم له مخي کېږي، که چا ته پراخ رزق ورکوي، علیم الله په دې پوهېږي چي خير په همدې کي دئ او که په چا ئې محدودوي او د رزق له محدوديت او تنگوالي سره ئې مخامخ کوي، دا هم د علیم الله فيصله ده، حتماً په دې کي يو مصلحت مضمّر دئ.

٠ ß Ú Œ \$hî \$šm'ù ß\$B ä\$J ii 9\$Š\$E ß A"R` B OßFß™ úl'r

bqæ/ W ödÿò2 & 0/ + ßô sßgè! \$Eßqß9 \$gißß%e/

العنكبوت: ٦٣

ÇiÈ

که هغوی وپوښتې چې له آسمانه اوبه چا نازلي کړې چې زمکه له خپل مرگ نه وروسته بيا پرې راژوندۍ کوي؟ حتماً به ووايي چې الله، ووايه چې ستايني ټولي الله لره دي خو د دوی ډېری نه پوهیږي.

آيا څوک دې پوښتني ته له دې پرته بل ځواب موندلی شي؟ پرته له دې چې اعتراف وکړي چې دا کار الله تعالى کوي، له آسمانه اوبه نازلوي او مړه زمکه پرې ژوندۍ کوي، بل څه ځواب لري؟

عزت او ذلت د الله په اختيار کي دی:

لکه چې زموږ د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالى له لوري کېږي او په همدې خاطر بايد په خپل مرگ او ژوند يوازي له الله تعالى نه ووېرېږو او لکه څنگه چې زموږ د رزق او روزي اختيار د الله تعالى په لاس کي دی او په همدې خاطر بايد په خپل رزق او روزي يوازې له الله تعالى ووېرېږو، همدا راز د انسان د عزت او ذلت پرېکړه هم يوازي د الله تعالى له لوري کېږي، د همدې لپاره بايد عزت د ده په خوا کي ولټوو او په خپل عزت هم صرف له الله تعالى نه ووېرېږو.

قرآن په دې اړه فرمايي:

Ć Œ \$ ' î ` Br Ñ ° q » J ¨ 9 \$ ' î ` B ¼ 9 Ĳă ǫ „ © \$ ž c & • ? 6 9 &

~~ŽŸ2 r > !r!š Ńf ±9# ž\$7žš Ėqā Z9# ũJ)š š ū ō±9#~~

`B ¼ 9 \$ Jù a! \$ Cíc `Br Ü # < è ñ ð ã ; m î · ÿ r Ä \$ Z9 \$ `B

الحج: ١٨

ÇİNÈ æ±„ \$B @èÿf ©\$bĴ Eì8B

نه گورې چې الله ته ټول هغه څه سجده کوي چې په آسمانونو او زمکې کې دي، لمر، سپوږمۍ، ستوري، غرونه، ونې، حیوانات او له خلکو نه ډېر ئې، او په ډېرو ئې عذاب محقق شوی، او الله چې د چا سپکاوی او اهانت وکړي نو هغه هیڅ عزت ورکوونکی نه لري، "هیڅوک اکرام او عزت نشي ورکولی"، یقیناً الله چې څه وغواړي هغه کوي.

هو؛ د زمکي او آسمانونو هر څه الله تعالی ته منقاد دي، هر څه به د هغه چا ملاتړ کوي چي خپل رب ته مطيع وي، هر څه به ئې درناوی کوي، او که هغه له خپل رب نه مخ واړوي، الله تعالی به ئې سپک او ذليل کړي، داسي څوک به ونه مومي چي ده ته عزت ورکړي؟ په خپلو سترگو گورو چي ډېر حله، يوه معمولي خبره، د يوه داسي انسان چي په قوم کي ډېر منلی، مخور او با عزت وي، داسي سپک کړي او عزت ئې داسي ختم کړي چي هر څوک ورته په سپکه سترگه گوري، هيڅوک د ده په څنگ کي ودریدو ته تيار نه وي، يقيناً الله تعالی چي څوک سپک او ذليل کړي، په دنيا کي به داسي څوک پيدا نه کړي چي هغه ته عزت ورکړي، په ټول

عالم کي به داسي څوک او څه ونه مومي چي له سپکاوي ئې وژغوري او عزت ورپه برخه کړي.

š• ۱۱۱\$ā\?r ā± ۱۱۱ `B š• ۱۱۱\$'īseĀ ۱۱۱\$ 7 îB 06-9\$Ēē

4?ā 7 RĴ ĩö, ۱۱۱\$8%ŠĴ ā± ۱۱۱ `B AÉĉ ā± ۱۱۱ `Ēĉ ā± ۱۱۱ `BĒ

آل عمران: ۲۶

ÇİÈ Ö% ۱۱۱\$ « ۱۱۱\$ā

ووايه: اې باري ربه! د واکمنۍ واکداره! دا ته يې چي چا ته وغواړې واکمني ورکوي او له چا نه چي وغواړې د واکمنۍ "جامه" بېرته باسې، چي چا ته وغواړې عزت ورکوي او چي څوک وغواړې سپکوي ئې، بښگنه ټوله ستا په لاس کي ده، بې شکه چي ته په هر څه قادر يې.

ته د ملک مالک يې، دلته ستا حکم نافذ دئ، هر څه ستا په اراده ترسره کېږي، دا ته يې چي چا ته وغواړې اقتدار ورکوي، چي څوک وغواړې د اقتدار تخت او تاج ئې نسکوروي، له سپکاوي او ذلت سره ئې مخامخ کوي، چي چاته وغواړې عزت ورکوي، چي څوک وغواړي سپکوي ئې، بښگني ټولي ستا په لاس کي دي، ستا په هري پرېکړي کي خیر مضمّر دئ، ته په هر کار قدير او توانا يې.

د منافقانو په باب چي له الله نه پرته د بل چا په څنگ کي عزت لټوي، او ځي د کافرانو په څنگ کي ودرېږي په دې طمعه هلته به عزت تر لاسه کړي، فرمايي:

Šc qācō& ūūZB+Q\$EŕB `B āššŏ& ūīŏŏ3\$braī, Ff ūīŏ&

النساء: ۱۳۹

ÇİİÈ \$šİd + o"ēmbŏ ŏ"ēmbŏ%ŏŏYā

همغو ته چي له مؤمنانو نه پرته کافران په دوستۍ نيسي، آيا د دوی خوا ته عزت لټوي؟ نو عزت خو ټول الله لره دی.

دا منافقين له کافرانو سره دوستي کوي، گمان او انتظار ئې دا دی چي د کافرانو تر څنگ به عزت تر لاسه کړي، په دې نه پوهېږي چي په منافقت او دښمن ته په تسليمېدو سره خپل موجود عزت او اعتبار هم له لاسه ورکوي، په دې نه پوهېږي چي د عزت پر بکړه الله تعالی کوي، عزت له ايمان نه پرته له بلي لاري نه شي تر لاسه کېدی، يوازي د الله مؤمن او صالح بنده د واقعي عزت خاوند دی، منافق د هر چا له نظره سپک، ذلیل او بې اعتباره وي، هرڅوک ئې يوه بې اعتباره وسله گڼي، هيڅوک د يوه مطمئن دوست په سترگه ورته نه گوري.

له دې آيت نه معلومېږي چي له کافرانو سره دوستي او ملگرتيا د نفاق نښه ده، منافق د عزت په طمع دا کار کوي او هغه وخت ئې کوي چي دښمن ورته قوي او مسلمانان ورته ضعیف معلوم شي.

هسي دا منافقين غولېدلي چي د کافرانو په ملگرتيا کي عزت لټوي، د هغوی څنگ ته درومي، له هغوی سره معاهدې کوي، هغوی د اولياوو او دوستانو په توگه نيسي، په دې طمعه چي د هغوی په څنگ کي به عزت تر لاسه کړي، خو يقيناً چي عزت صرف الله سره دی.

Ü hÖ\$Dî3\$RèÁ f hÖj \$è<îd äRè\$T ù o"è\$Rfîäb%. `B

È#<ãŮçÑ\$«ñ9\$brãôf`f%\$¼dãüö&îÁ9\$@Jèñ

Chère âme, qd 7 1/2 rées Br 0/100 ©

دلته د عزت دوه عوامل په گوته کوي:

۲- او صالح عمل چي الله تعالیٰ رفعت او لوږوالی ورکوي.

يعني: يا ښه افکار، ښکه او غوره عقیده د دې باعث کېږي چي انسان عزت تر لاسه کړي او يا صالح عمل، حُکمه الله جل شأنه دا دواړه اوچتوي، پاكي خبرې د الله په لوري اوچتې درومي، او دا صالح عمل دی چي الله ورته رفعت او اوچت والی ورکوي. وَ الَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ: او هغه چي له سيئاتو نه د تدبير او مکر په توگه کار اخلي، مکر پټ تدبير ته وايي، يعني دوی له بدو عملونو نه د مکر په توگه استفاده کوي او له دې لاري غواړي

عزت تر لاسه کړي، لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَ مَكْرٌ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ : د دوی د تمنا او طمعي برعکس دوی ته شدید الهي عذاب په انتظار کي دئ او د دغو کسانو همدا بد مکر په خپله تباہ کېدونکی او بې نتیجې پاته کېدونکی دئ، الله جل شأنه به هیڅ نتیجه پرې مرتب نه کړي.

دلته عزت ته د رسېدلو دوه لارې په ګوته شوي:

یوه هغه چې عزت ته د رسېدو لپاره له سیئاتو نه د تدبیر په توګه کار اخیستل کېږي، ناروا تدبیرونه د داسي وسیلې په توګه کارول کېږي چې خاوند ئې عزت ته ورسوي، له حرامو لارو رزق او روزي تر لاسه کوي او په حرام مال او دولت تر لاسه شوی نوم او په ټولني کي خپل کاذب اعتبار حقيقي عزت ګڼي، ظالمو حکامو ته به سر تیت کړي، هڅه به ئې دا وي د غوره مالۍ له لاري حکامو او د اقتدار خاوندانو ته ځان نږدې کړي او له دې لاري عزت تر لاسه کړي، له نورو ناروا او ناجائزو لارو عزت ته د رسېدو هڅه کوي، خو الله تعالی د دوی په اړه فرمایي چې د دوی د هڅو پایله عزت نه بلکي شدید الهي عذاب دئ، دا مکر او تدبیر به ئې شنډ او بې نتیجې پاته شي او هیڅکله به له دې لاري خپلو موخو ته ونه رسېږي.

او بله ئې د صالح عمل، غوره کلام او نېکي عقیدې له لاري الله تعالی ته نږدېوالی او عزت تر لاسه کول دي، الله تعالی د دې ضامن دئ چې څوک دا لار غوره کړي عزت او درناوی به ورپه برخه کوي.

په دې ترتیب تاسو ولیدل چې قرآن خپل مخاطب ته بلنه ورکوي چې یوازي له الله تعالی وېره ولري، هم په خپل مرګ او ژوند، هم په خپل رزق

او روزي او هم په عزت او درناوي، دا هغه شيان دي چي انسان ته تر هر څه زيات ارزښت لري، پرې وېرېږي، ډېر ځله ئې وېره له هغه چا وي چي نه ئې ورکولى شي او نه ئې ترې اخيستلى شي، د دې پر ځاى چي په دې اړه ئې وېره يوازي د دغو شيانو له حقيقي مالک او هغه ذات څخه وي چي په ده ئې پېرزو کړي، برعکس له هغه څه پرې وېرېږي چي نه ئې ده ته ورکړي او نه ئې له ده اخيستى شي، په دې توگه ئې د ماسوى الله وېره او خوف زړه ته لار پيدا کړي، خو تا د قرآن په گڼ شمېر آيتونو کي وليدل چي درته وايي: له خپل هغه رب نه ووېرېږه چي د آسمانونو او د زمکي پالونکى او ساتونکى دى، رحمت ئې بې انتها او بې پايه دى، هغه د دې عالم مالک او حاکم دى، دلته د هغه اراده نافذه ده، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي، په دې خاطر به ته نه په خپل مرگ او ژوند له الله تعالى پرته له بل چا وېره لرې، نه په خپل رزق او روزي او نه په خپل عزت او کرامت.

په الله باندي توکل

په الله باندي د ايمان بله غوښتنه دا ده چي انسان به په الله توکل کوي، خو بايد پوه شو چي د توکل معنى څه ده؟ په الله تعالى باندي توکل يعنې څه؟ آيا د توکل دا تعبير سم دى چي له کار نه لاس واخلو، په کارونو کي تدبير او احتياط پرېږدو او هر څه الله تعالى ته حواله کړو؟ متأسفانه ځيني خلک توکل په همدې معنى نيسي، هغه د تدبير او احتياط منافي گڼي، ځيني لتي، بې احتياطي، بې تدبيري، بې اعتنايي، تساهل، د مسئوليت عدم

احساس او خپلو وجائبو او مسئولیتونو ته اهتمام نه کول د توکل په نامه یادوي، په داسي حال کي چي دا د توکل ډېر ناسم او غلط تعبیر دی.

که تاسو قرآن ته مراجعه وکړئ دې ته به متوجه شئ چي د قرآن له نظره توکل د عمل کوونکو صفت دی، قرآن توکل د یوه مؤمن عامل او با ایمانه عمل کوونکی انسان خصوصیت او صفت گڼي، توکل دې ته وايي چي ته د احکامو او وجائبو د تعميل لپاره اوچت شې او د دې لپاره ملا وترې چي خپل مسئولیتونه تر سره کړې، خو د نتایجو په اړه ډاډه او مطمئن وې، د دې پروا نه لرې چي په دې باندې به څه نتائج مرتب کېږي، له دې ناحیې ډاډه او مطمئن یې چي الله تعالی ستا هلي حلي نه ضایع کوي، د خپلو کړو وړو نتائج الله تعالی ته حواله کوې، الله جل شأنه د وکیل په توگه نیسي او له نتایجو نه په دې خاطر مطمئن او ډاډه یې چي الله ستا وکیل دی، هغه د هیڅ بنده اجر نه ضایع کوي، دې ته توکل وايي.

دا توکل نه دی چي ته تدبیر، احتیاط او دقت پرېږدې او ووايې چي ما پر الله توکل کړی!! پیغمبر علیه السلام تر ټولو ستر متوکل وو، خو هغه په جنگ کي زړه اغوسته، چي کله به جنگ ستر او شدید وو نو دوه زرې به ئې اغوستې، پهره دار ئې درلود، هغه به په جنگ کي ټول امنیتي تدابیر نیول، صفوف به ئې منظم کول، هر چاته به ئې خپله موضع بنودله، له کوم لوري به چي د دښمن د حملې احتمال وو، هلته به ئې فوځ حای په حای کولو، ټول امنیتي تدابیر به ئې نیول، له دې وروسته به ئې پر الله توکل او بروسه کوله.

توکل دې ته وایي چې ته خپله وجیه او مسئولیت ترسره کوي، له
نتائجو ډاډه او مطمئن یې، هغه الله تعالی ته حواله کوي او الله جل شأنه د
وکیل په توګه نیسي.

لکه چې قرآن فرمایي:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالْحَقِّ وَهُوَ الْكَافِرُ﴾ ١

العنكبوت: ٥٨-٥٩

د عمل کوونکو اجر ډېر غوره دی، هغه عمل کوونکي چې صبر ئې وکړ او
په خپل رب توکل کوي.

دا نېک اجر او غوره بدله به هغه څوک تر لاسه کوي چې په نیمایي
لاره کې بې حوصلې او بې صبره نشي، شکوه او شکایت و نه کړي، کله چې
له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي نادم او پېښمانه نشي، شکوه او
شکایت ونه کړي، بلکې صبر کوي، او هغه چې له نتائجو نه هم ډاډه او
مطمئن وي، نتائج الله ته حواله کوي او په الله توکل کوي. گورئ چې توکل
د عامل صفت دی، د بې عمله صفت نه دی، خو ځیني متوکل هغه بې عمله
کس ګڼي چې عمل نه کوي، خپل مسئولیت نه ترسره کوي، خپل وجائب
نه ادا کوي او صرف په خوله وایي چې په الله مي توکل دی.

توکل داسي وګڼئ: الله تعالی مسلمانان په دې مکلف کړي چې که د
دښمن شمېر تر دوی دوه ځله زیات وي، مقابله به ئې کوي، دښمن ته به
شا نه اړوي او له میدان به نه تښتي، که ته د دغه الهي حکم مطابق د یوه
داسي ځواکمن دښمن مخي ته ودرېږې او مقابلې ته ئې ملاتړې چې ستا

دوه برابره دئ، د نښتي د پايلو په اړه هيڅ اندېښنه نه لرې، نتايج خپل رب ته حواله کوي او په ډاډه او مطمئن زړه د دښمن مقابلې کوي، دې ته توکل وايي. ته ځکه د داسي دښمن مقابلې ته ملا ترې چي د الله تعالى په دې وينا دي باور دئ چي فرمايي: که څه هم د کافرانو شمېر، ستاسو په نسبت لس چنده وي، تاسو به غالب ياست، ته په دې باور لرې، د لس چنده لښکر سره مخامخ يې، د هغه مقابلې کوي او له خپلي کاميابۍ او فتحې نه ډاډه او مطمئن يې، د توکل حقيقي معنى همدا ده. يعنې توکل د بې عملو صفت نه دئ؛ بلکي د عمل کوونکو صفت دئ.

د احد په جنگ کي، ځينو کسانو غوښتل چي بې زړه توب وکړي، په هغو کي جن، وېره او بې همتي راپيدا شوه، د پيغمبر عليه السلام او د مسلمانانو لښکر ئې يوازي پرېښود او بېرته په شا وگرځېدل، په ځينو نورو کي د دوی په شا تگ تشویش راپيدا کړ، غوښتل ئې هغوی هم بې زړه توب وکړي، قرآن په دې اړه فرمايي:

﴿لَا يَسْتَوِي الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى الْكُفْرِ وَالْعَدْوِ﴾

آل عمران: ۱۲۲

﴿لَا يَسْتَوِي الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى الْكُفْرِ وَالْعَدْوِ﴾

کله چي ستاسو دوو قبيلو د بې زړه توب قصد وکړ، په داسي حال کي چي الله ئې ولي او مرستندوی وو او مؤمنان خو بايد پر الله توکل وکړي. دا همغه دوه قبيلې، بنو حارثه او بنو سلمه دي چي د ابی بن سلول او د ده د ملگرو له ستنېدو وروسته نږدې وه بې همتي وکړي او له جگړې په شا شي. د

دوى په اړه ويل شوي چې بې همتي ورته مناسبه نه وه، د چا چې الله مولا او مل وي؛ ولي به بې همتي كوي، له مؤمنانو سره خو دا ښايي چې تل او په هر حالت كې ئې پر خپل خداى توكل او بروسه وي او د دښمن له زور ځواك نه ونه وېرېږي.

گورئ چې دلته هم په ډېر تأكيد او پرېكنده توگه ويل شوي چې د ايمان يوه تقاضا دا ده چې مؤمن به پر خپل رب توكل كوي، د ايمان له هر مدعي نه د ايمان غوښتنه دا ده چې پر الله به توكل او بروسه كوي.

همدا راز فرمايي:

«ل \$ ' ? ā r \$ Z99 qB qđ \$ Z9 ! \$ = Fÿ2 \$ B ŵj \$ Z ; < Ā ā ` © @ Ğ

التوبه: ۵۱

ÇİÈ šc qāš+00\$@Z2 qGšū

(ورته) ووايه: له هغه څه پرته چې الله راته ليكلي هيڅ مصيبت نه رارسې، هغه مو مولا دئ، او مؤمنان بايد پر الله توكل وكړي.

يعني د كافرانو د گواښونو په وړاندې به ستا ځواب دا وي: ﴿

«ل \$ ' ? ā r \$ Z99 qB qđ \$ Z9 ! \$ = Fÿ2 \$ B ŵj \$ Z ; < Ā ā

او مخكې له مخكې ئې راته مقدر كړي، بل هيڅ مصيبت نه رارسېږي، دا ستا د عقيدې او ايمان يوه برخه ده چې باور وكړې هيڅ مصيبت نه دررسېږي؛ مگر هغه چې تا الله تعالى تا ته له مخكې نه مقدر كړي. دوهمه برخه ئې دا ده چې ته به پدې خبرې باور لرې چې الله ستا مولا دئ، هغه به تا يوازي نه پرېږدي، هغه به ستا هلي ځلي نه ضايع كوي، تا به د دښمن په

وراندي په ميدان کي يوازي نه پرېږدي. او درېيمه خبره دا ده چي مؤمنان بايد پر الله توکل وکړي. وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ .

زموږ بروسه او اعتماد په الله دئ، دا حُکَ چي موږ ايمان لرو او د ايمان تقاضا دا ده چي انسان به په الله بروسه کوي.

د دې مبارک آيت مهمي لارښووني دا دي:

- د الله تعالى له اذن نه پرته هېچا ته کوم مصيبت نه رسېږي.
- انسان ته يوازي هغه مصيبت وررسېږي چي له مخکي نه هغه ته مقدر او د ده په تقدير پانې کي ليکل شوی.
- دا مقدرات نه بدلېږي.
- او دا چي الله زموږ مولا او چاره گر دئ، موږ به يوازي نه پرېږدي، په هره پرېکړه او فيصله کي ئې زموږ لپاره خير مضمّر دئ، دا حُکَ چي الله زموږ مولا دئ او هر څه د هغه په اراده کېږي، که په موقتي توگه له ماتې سره مخامخ کېږو، زموږ خير په همدې کي مضمّر دئ او که فتح او غلبه را په برخه کړي خير په همدې کي دئ، دا حُکَ چي الله زموږ مولا دئ.
- او دا چي د ايمان خاوندان بايد پر الله تعالى باندي توکل وکړي، له نتايجو نه مطمئن وي، کار به الله ته حواله کوي او له دې نه به ډاډه وي چي الله جل شأنه به په هغه باندي نېک نتايج مرتب کوي.

د مائډې په سوره کي دې مطلب ته داسي اشاره شوې:

أَلَمْ يَأْتِ الْفِرْعَوْنَ بِآيَاتِنَا آلِفَافًا مُّجْتَمِعِينَ فَلْيَنْصَرِفْ إِلَيْهِمْ إِنَّا مُّسَوِّمُونَ .

bĴ (pēqGù « \$ ' ?ār bqđî î nārfū mQūz Š #ēfū šU \$6m\$

المائدة: ۲۳

ÇİÈ ŪŪZBSB Oçä

له هغو چي وېرېدل، دوو سړيو ئې چي الله پرې پېرزوينه كړې وه، وويل:
له دروازې پرې ورننوځئ، نو كله هم چي ورننوټئ تاسو به بريالي وئ او كه
مؤمنان وئ نو پر الله بايد توكل وكړئ.

موسی علیه السلام څه كسان يوه ښار ته د معلومات راغونډولو لپاره
لېږلي وو چي وگوري هلته د دښمن حالت څنگه دئ، هغوی ئې پوه كړي
وو چي كوم احوال تر لاسه كړئ نو خلكو ته به ئې نه وايست، خاص ما ته
به ئې رارسوئ. دوی چي راوگرځېدل، ځينو ئې په قوم كي وېره او خوف
راپيدا كاوو او ويل ئې چي دښمن قوي دئ او مقابله ئې ممكنه نه ده، خو د
دوی له جملې نه دوو كسانو قوم ته ډاډ وركاوو او حملې ته ئې هڅول.

له دغه قوم نه چي له دښمنه ئې وېره درلوده، دوو ئې چي الله تعالى
پرې پېرزوينه كړې وه او د وېري په ځای ئې زړونه له ډاډ او اطمئانه ډك
وو، قوم ته ويل: په دښمن له دروازو داخل شئ، ستاسو له ننوتلو سره سم
به دښمن ماتې خوري او تاسو به غالب او فاتح وئ، دوی د برياً، فتحي او د

ډاډ او اطمئنان خبره وكړه او وئې ويل: Oçä bĴ (pēqGù « \$ ' ?ār

ŪŪZBSB : كه په رښتيا تاسو ايمان لرئ نو پر الله توكل وكړئ؛ كه د ايمان
په دعوی كي رښتيني يئ نو ځان الله ته وسپارئ، په الله توكل وكړئ، په

دښمن بريد وکړئ او له نتائجو ئې مطمئن او ډاډه اوسئ، گورئ چې د
ايمان خاوندان همدا خبره کوي چې بايد مؤمن انسان پر الله بروسه او
اعتماد وکړي.

همدا راز فرمايي:

لāä b] (pēq? hōèù « \$! lāB#ä lāä b] pē) »f 4 > qā A\$%r

يونس: ۸۴

ÇÍÈ üüÜîÇB

او موسى وويل: اي زما قومه! كه تاسو پر الله ايمان راوړئ وي، نو په هغه
توكل وكړئ كه رښتيا د الله اوامرو ته منقاد ياست "كه مسلم ياست او
ايمان لرئ نو په الله توكل وكړئ"

گورئ چې دلته هم قرآن عظيم الشان فرمايي چې په الله باندي توكل د
ايمان غوښتنه او تقاضا ده.

ډاډه او مطمئن زړه

په الله باندي د ايمان يوه بله تقاضا او غوښتنه دا ده چې د الله ذكر او د
هغه يادونه بايد د انسان د اطمئنان باعث شي او اضطراب او پرېشاني ئې
ختمه شي، تر سخت نه په سخت حالت كي هم كله چې د الله نوم اخيستل
كېږي، بايد همدا د انسان د ډاډ او اطمئنان باعث شي او د هغه تشويش او
پرېشاني رفع شي.

قرآن عظيم الشان موږ ته همدا نبيي چې څوك په الله ايمان لري،

همدا ايمان به په سختو حالاتو کي د دې باعث شي چي هغه ډاډه او مطمئن وي، برعکس هغه چي په الله ايمان نه لري، تل به مضطرب او پرېشانه وي، حيران به وي او وېرې او خوف به نيولی وي. په دې باب گڼ شمېر آيتونه راغلي، لکه چي فرمايي:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ (سوره نحل: ۹۷)

الرعد: ۲۸

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

هغه چي ايمان ئې راوړی او د الله په ذکر سره ئې زړونه مطمئن کېږي، خبر دار چي د الله په ذکر او يادولو سره زړونه مطمئن کېږي

يعني هغه چي ايمان لري، د الله د نوم په اخيستلو سره، د الله په ذکر سره او چي کله الله ور په ياد شي، په دې سره ئې زړونه مطمئن شي. دا ځکه چي کله شيطان درته وسوسې تلقين کړي او خوف دي په زړه کي راپيدا کړي، خو چي کله ته دې خبري ته متوجه شې چي ستا مرگ ژوند د الله په اختيار کي دئ او دلته هر څه د الله په اراده ترسره کېږي، هغه لکه چي ستا پيدا کوونکی دئ همدا راز ستا پالونکی او ساتونکی هم دئ، د هغه رحمت او پېرزوينه بې انتهاء ده او هغه د دې ملک مالک دئ، په دې زمکه کي د هغه اراده حاکمه او نافذ ده او هر څه د ده ارادې ته منقاد دي، دا اعتقاد او دا ايمان پخپله د دې باعث شي چي ته ډاډه او مطمئن وې او متيقن وې چي له تصادفي حوادثو او پېښو سره نه مخامخ کېږې، بلکي دلته چي هر څه کېږي د يوه مالک الملک الله په اراده کېږي، په دې خاطر، ته

مطمئن او ډاډه وې.

د الفتڅ په سورې کي راغلي:

ټ B \$X J f) (yBŠ-i ûüZB+01\$E qe 'Î pY<A 9\$A "R& ū ټ %Qqđ

\$J,îă ټ \$ b%.r Ć ū\$ N°q»J 9\$ Bqăă + r NİJ f)

الفتح: ٤

ÇİÈ \$V<Am

دی هغه ذات دی چي د مؤمنانو په زړونو کي ئې سکینه نازله کړه، چي ایمان ئې په نور ایمان ورزیات کړي او د آسمانونو او زمکي ټولي لښکري د الله دي او الله باحکمه پوه ذات دی.

په دې مبارک آیت کي، د هغه حالت په اړه بحث شوی چي پیغمبر علیه السلام له څوارلس سوه ملگرو سره د عمرې او طواف په نیت له مدینې نه خوځېږي، دښمن د هغه مخه نیسي، په سخت خطرناک سفر وتلی، بی له وسلې او بې له جنگې تیاري نه د دښمن تر تسلط او سیطری لاندې منطقي ته ننوتی، دښمن د مقابلي اراده لري، په همدغه خطرناک سفر کي دی او یاران ئې ډاډه او مطمئن ول، دا هغه ډاډ او اطمئنان وو چي الله جل شأنه د دوی په برخه کړی وو، په دې توگه ئې د دوی ایمان ته قوت او خلا ورکړې وه، هغوی مطمئن او ډاډه وو او په الله جل شأنه ئې بروسه او اعتماد وو.

گورئ چي څوک ایمان لري نو الله جل شأنه په داسي سخت حالت

کي د هغه په زړه کي اطمئن او ډاډ راپيدا کوي او د هغه اضطراب او پرېشاني ختموي.

همدا مطلب د توبې د سورې په ۲۶ او ۴۰ آيتونو کي داسي بيان شوی:

A“R&r šú üZBs0B\$’?är ¾/İİqİS‘ 4?ã ¼qG^<A™ a! \$A“R& Bē

â“ _ š• İEr {rāy. šú iİ%Q > nãr \$dr? 00#Ÿqāā

التوبة: ۲۶

ÇİÈ ÛİİŸ»3B\$

بيا الله په خپل پيغمبر او مؤمنانو باندي سكينه نازله كړه او هغه لښكرې ئې راولېږلې چي تاسي نه ليدې او كافران ئې تعذيب كړل او دا د كافرانو سزا ده.

د حنين په جگړه کي چي د مسلمانانو شمېر هومره وو چي دوی ئې په تعجب او حيرت کي غورځولی وو، خو ناڅاپي د حنين په منطقه کي د خپل شمېر په نسبت له تقريباً څلورمي برخي دښمن سره مخامخ کېږي، د دوی شمېر تر دولس زره نه اضافه وو او د دښمن فوځ تقريباً څلور زره کسان وو، خو د دوی له ناڅاپي حملې نه دومره پرېشانه شول چي پيغمبر عليه السلام ئې په ميدان کي يوازي پرېښود، زمکي ځای نه ورکولو، قرآن عظيم الشان د دوی د پرېشاني په اړه فرمايي: زمکه له خپلي پراخۍ سره سره په تاسو تنگه شوه، دا د الله تعالی پراخه زمکه په تاسو تنگه شوه، د

ټېکي او د پناه ځای مو نه موندلو او پیغمبر علیه السلام مو په میدان کي یوازي پرېښود. خو د دې نه وروسته قرآن عظیم الشان فرمایي چي بیا مو په پیغمبر علیه السلام او په مؤمنانو باندې سکینه نازله کړه. په لومړیو شېبو کي مضطرب او پرېشانه دي، زمکه ورته ځای نه ورکوي، د ټېکي او د امن پناه ځای نه مومي، خو په دې پسي متصل د دوی په زړونو کي سکون، ډاډ او اطمینان راپیدا کېږي. دا هم د ایمان یوه علامه ده، الله په سختو حالاتو کي د ایمان په وجه د انسان په زړه کي ډاډ، اطمینان او سکون راپیدا کوي.

همدا مطلب په څلوېښتم ۴۰ آیت کي په دې الفاظو راغلی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّخَذُوا فَتَذَرُوا سُبُلَ اللَّهِ حَلَّالِهَا وَحَرِّمَهَا يُخَبِّرُ الْمَنِ بَيْنَ الْأَقْبَامِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّخَذُوا فَتَذَرُوا سُبُلَ اللَّهِ حَلَّالِهَا وَحَرِّمَهَا يُخَبِّرُ الْمَنِ بَيْنَ الْأَقْبَامِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّخَذُوا فَتَذَرُوا سُبُلَ اللَّهِ حَلَّالِهَا وَحَرِّمَهَا يُخَبِّرُ الْمَنِ بَيْنَ الْأَقْبَامِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّخَذُوا فَتَذَرُوا سُبُلَ اللَّهِ حَلَّالِهَا وَحَرِّمَهَا يُخَبِّرُ الْمَنِ بَيْنَ الْأَقْبَامِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي اتَّخَذُوا فَتَذَرُوا سُبُلَ اللَّهِ حَلَّالِهَا وَحَرِّمَهَا يُخَبِّرُ الْمَنِ بَيْنَ الْأَقْبَامِ﴾

که تاسو د پیغمبر مرسته و نه کړئ، یقیناً الله د هغه مرسته وکړه، کله چي کافرانو هغه په داسي حال کي د (خپل ملک نه) اخراج کړ چي هغه یو له دوو کسانو څخه وو، کله چي دواړه په هغه غار کي ول، هغه مهال چي خپل

ملگري ته ئې مکرر ويل: غمجن کبره مه، يقيناً چي الله له موږ سره دئ، نو الله خپله سکينه پرې نازله کړه او په هغو لښکرو ئې د ده مرسته وکړه چي نه مو ليدل، د کافرانو شعار ئې ټيټ کړ، او الهي کلمه خو لوړه ده، او الله باحکمه عزتمن دئ.

دا مبارک آيت د ضعف او کمزورۍ هغه حالت انځور کړی چي د مکې کفارو پيغمبر عليه السلام له خپله ملکه وتلو ته اړ کړ، په داسي حالت کي ووتلو چي د دوو کسانو دوهم کس وو، مجبور وو يوه غار ته پناه يوسي، ټول قوم د ده د نيولو او وژلو لپاره وتلی، توري ئې له تېکو ايستلې، ابوجهل د دې اعلان کړی چي که هر چا پيغمبر عليه السلام ونيولو يا ئې ووژلو سل اوښان به هغه ته انعام ورکوي، د مکي مکرمې ټولي لاري نيول شوې.

دا خو څه کوئ چي دوی دوه کسان وو، ټول قوم ئې په خلاف وتلی او هغه ئې له خپل ملک نه اخراج کړی، او دې ته مجبور شوی چي غار ته پناه يوسي، بلکي په همدې حالت کي هم د ده دا دوهم ملگری، د دې په ځای چي د ده د ډاډ او اطمئنان باعث شي، برعکس ده ورته اطمئنان ورکاوو، يعني هغه هم پرېشانه او مشوش دئ. که د سنگر ملگری مطمئن او ډاډه وي دا د انسان د اطمئنان باعث کېږي، خو گورئ چي حالت داسي دی چي ملگري ئې د ده ډاډگېرني او اطمئنان ته ضرورت لري، هغه ته وايي: لا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعْنِي: مه غمجن کېږه، الله له موږ سره دئ، گورئ چي په دغسي سخت حالت کي پيغمبر عليه السلام مطمئن او ډاډه دئ او په دې

کامل یقین لري چي الله له هغه سره دئ. د همدې اطمئن او ډاډ د اظهار نه پس الله تعالی مزید سکینه پرې نازله کړه او په غیبي لښکرو سره ئې د ده مرسته وکړه: فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ یعنی کله چي ده اطمئن وښود او په دې خبرې ئې خپل ډاډ څرگند کړ چي الله له ده سره دئ او خپل ملگري ته ئې هم اطمئن ورکړ، د دې اطمئن او ډاډ له څرگندولو الله خپله سکینه پرې نازله کړه، الفاظ داسي دي چي ښيي دا سکینه او اطمئن د هغي مخکنۍ وينا نتیجه وه، چي خپل ملگري ته ئې وويل: لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا: مه غمجن کېږه یقیناً چي الله له موږ سره دئ او د همدې وينا په سبب الله جل شأنه په داسي لښکرو سره تأیید کړ او د هغه مرسته ئې وکړه چي تاسو نه لیدل، دا فتحه او غلبه او د ملائکو راتگ د دې خبرې نتیجه وه چي پیغمبر علیه السلام خپل ملگري ته وويل: مطمئن او سپر به چي الله له موږ سره دئ. وَ جَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى: او د کافرانو کلمه ئې نسکوره او راتپته کړه وَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا: او د الله کلمه همدا اوچته ده، وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: او الله عزیز حکیم ذات دئ. الله غالب او با حکمته دئ، هغه په دې قادر او توانا دئ چي مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي، د کافرانو مکر شنډ کړي، توطئې ئې خنثی کړي او پرې نږدي چي هغوی خپل هدف ته ورسېږي او هغه حکیم دئ، په دې ښه پوهېږي چي په څه ترتیب او له کومي لاري پیغمبر علیه السلام او مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي او کافران له ماتې او هزیمت سره مخامخ کړي، هم غالب دئ او هم حکیم، عزیز دئ، تاسو ته پر هر ځواکمن دښمن بری درکولی شي،

حکیم دئ پوهېږي چي څنگه دښمن په خپلو هڅو کي ناکام کړي او پرې نږدي چي خپل هدف ته ورسېږي.

د آل عمران د سورې په ۱۷۳ آيت کي هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چي الله جل شأنه فرمايي:

بَدِئَ بِمِثْلِ مَا رَزَقَهُنَّ لِيُدْرِيَنَّاهُنَّ رَزَقَهُنَّ مِنْهُ وَأَنَّهُنَّ كَافِرَاتٌ بِّآيَاتِهِ

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُذْنَ مِنْهُ وَتَعْرَضْنَ عَنْهُ قَالَتْ أَتَقْتُلْنَ أُنثَىٰ إِن يَسِفِرْ فَيَمُوتْ وَأَلَا نَحْنُ بِمُتَحَدِّثِينَ

هغه "مؤمنان" چي خلکو ورته وويل: يقيناً چي ډېر خلک "ستاسو دښمنان" درته راغونډ شوي "لښکري ئې ستاسو په خلاف راغونډي کړې دي" نو له دوی نه ووېرېږئ! نو "دې خبرې" د دوی ايمان لازيات کړ، او وئې ويل: الله موږ ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ.

گورئ، د دې په حای چي د دښمن دا تبليغات چي ويل ئې د مسلمانانو په خلاف فوځونه او لښکري را غونډ شوي، د دوی په زړونو کي وېره او خوف راولاړ کړي، برعکس دا د دوی د ايمان د مزيد تقويې باعث گرځي او وايي: حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ: الله موږ ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ. هغوی مطمئن او ډاډه دي، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه وېره نه ساتي، د دې په حای چي د فوځونو راغونډېدل د دوی په زړونو کي وېره او خوف راپيدا کړي، برعکس د هغوی ايمان تقويه کېږي، په الله ئې اعتماد اضافه کېږي، الله ته ئې هيلي زياتېږي، په سختو حالاتو کي د هغوی اړيکي له خپل رب سره مزيد مضبوطي شي، او همدا د دوی د ايمان د تقويې باعث

ئې نه څرگندوي، وايي: که د دې کار څه زموږ په برخه وي نو دلته به نه وژل کېدو، ورته ووايه: که په خپلو کورونو کې هم وي نو هغه کسان به هرومرو د خپلې مړينې ځای ته راوتلي وو چې وژنه ئې مقرر شوې وه او ترڅو ستاسو د سينو خبرې و آزمويي او ستاسو د زړونو شته عيار کړي او الله د زړونو په شته وو ښه پوه دی.

گورئ چې دلته دوه داسې ډلې سره مقايسه شوې چې له ورته خطر سره مخامخ دي، د جگړې سخت حالت او د دښمن له لوري د لوی برید وېره، خو يوه ډله دومره ډاډه او مطمئن ده چې پرمېنځۍ پرې راځي، له خوب نه مخکې چې کوم حالت پر انسان راځي، پر دوی همدا حالت راتلو، او دا همغه امن، سکون او ډاډينه وه چې الله تعالی پر دوی نازلوله، خو د دې په مقابل کې بله ډله داسې وه چې دې غم او اندېښنې مصروف کړي وو چې له دې خطرې به څنگه ځان ژغوري، څه چاره به کوي، پرېشان او مضطرب وو، دا هغه مهال وو چې د احد د جگړې په دوران کې، د مسلمانانو د لښکر په لیکو کې د سخت اضطراب او پرېشاني حالت راپيدا شو، د دښمن د برلاسي او د مجاهدينو د ماتې آثار او نښې راڅرگندي شوې، په دې وخت کې مسلمانان په څو ډلو ووېشل شول، قرآن عظيم الشان د ځينو حالت داسې بيانوي چې د ډېر ډاډ او اطمینان په وجه د خوب حالت ورباندې راځي، تاسو پوهېږئ چې انسان ته يوازې هغه وخت خوب ورځي چې په بشپړه توگه ډاډه او مطمئن وي، يو معمولي تشويش د دې باعث شي چې له انسانه خوب وتښتي، هغه مهال خوب پرې راځي چې ټول

تشویشونه ئې رفع شي او كاملا ډاډه او مطمئن شي، د جنگ په دوران کي چي په چا خوب راځي، د دې معنی دا ده چي له هغه سره په همدې حالت کي هيڅ تشویش او اندېښنه نشته.

که الله تعالی په سخت حالت کي د واقعي مؤمنانو زړونه په ډاډ او اطمینان خړوبوي، آن تر دې حده چي په دوی باندي پرمېنکی راځي، په مقابل کي ئې بله ډله د ایمان د ضعف په وجه په سخت حالت کي په داسي وېرې او تشویش اخته وي چي د خپلو نفسونو غم او اندېښنې مصروف کړي وي او د الله تعالی او د هغه د وعدو په اړه د جاهلیت د دورگمانونه کوي، له خپل انتخاب او له مسلمانانو سره له ملگر تیا پېښمانه وي او وایي: هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ چي له دې خبري نه د دوی مراد یا دا وي چي آیا له دې کاره موږ ته کومه ګټه متصوره ده؟ آیا له داسي کارونو نه څه نتیجه تر لاسه کولی شو؟ موږ ته به څه په لاس راشي؟ دا خو یو بې نتیجې کار دی!! او یا ئې مراد دا دی چي د دې کار د ادارې او لارښووني په اړه موږ څه اختیار او واک نه لرو، مسئولیت ئې د هغه چا په غاړه دی چي د جنگ سوق او اداره ئې په لاس کي ده، دا کار زموږ په مشوره ونشو، زموږ معقولو وړاندیزونو ته اعتناء ونه شوه، نو ځکه له دې ماتې سره مخامخ شوو، که قیادت او مشري زموږ په لاس کي وی، که زموږ رایه منل شوې وی، نو له دې ماتې سره به نه مخامخ کېدو!!

هو؛ دا منافقین دي چي د ماتې نه وروسته د خپلو نفسونو فکر حیران کړي وي او په دې اندېښنه کي وي چي څنگه ځان وژغوري، څه وکړي چي

هغوی ته صدمه و نه رسېږي او له خطر نه څنگه خوندي پاته شي، د الله جل شأنه او د ده وعدو په اړه ډول ډول ناحقه جاهلانه گمانونه کوي، قرآن موږ ته لارښوونه کوي چې د منافقینو د دغو تبلیغاتو په ځواب کې باید ووايو: **إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ**: یقیناً چې کار ټول الله لره دی، ټول کارونه د ده په اختیار کې دي، فیصلې دی صادروي، په کارونو باندې نتائج دی مرتب کوي، اختیارات له ده سره دي، د چارو پایلې دی ټاکي او هر کار د ده په اراده ترسره کېږي. قرآن فرمایي چې د منافقینو دا خبرې له هغو افکارو او عزایمو نشأت کوي چې دوی ئې په خپلو سینو کې پټ ساتي او له څرگندولو ئې ډډه کوي: **يَخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ**: په خپلو سینو کې هغه څه پټوي چې نه غواړي تا ته ئې څرگند کړي، که څه هم خبرې په دې انداز کوي چې ګواکي د نتایجو په اړه تشویش لري او وایي آیا په دې کار مو څه نتیجه مرتب کېدی شي؟ موږ هم په دې کې څه برخه لرو؟ خو د دوی په سینو کې ډېری خبرې داسې دي چې څرگندول ئې نه غواړي، **يَقُولُونَ لَوْ كَانَا لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا**: وایي: که له دې کار نه موږ ته څه برخه وای نو دلته به نه وژل کېدو، که رښتیا دا وعدې حق وی چې الله جل شأنه به زموږ مرسته کوي، موږ به فاتح او غالب یو او دښمن به ماتې خوري، نو ولي به موږ دلته له ماتې سره مخامخ کېدو او ولي به وژل کېدو، که چېرې د دې کار اداره زموږ په لاس کې وی او قیادت او مشري زموږ په اختیار کې وی، دلته به زموږ کسان وژل کېدل!!

ډېر کسان داسې وي چې د ماتې او هزیمتونو پر مهال د قیادت په

خلاف همدا راز تبليغات کوي، هغه جابه طلب عناصر چي د قيادت لاس ته راوړلو لپاره مترصد وي او غواړي له هر فرصت نه په استفادې سره موجود قيادت وټکوي او په صف کي د هغه اعتبار تضعيف کړي، د ماتو په دوران کي همدا تبليغات کوي: که کار زموږ په لاس کي وي، که زموږ رايه منل شوې وي، که موږ ته موقع راکړ شوې وي، که قيادت او رهبري زموږ په لاس کي وي، نقشه او پلان موږ وضع کړی وي، نو دلته به له ماتې سره نه مخامخ کېدو!! تل د هزيمتونو په دوران کي ځيني کسان دغسي منافقانه مواقف غوره کوي. بنابي له دې مشکل سره د هري جبهې هر قوماندان مخامخ شوی وي چي د ده د جبهې هغه غرضي او جابه طلب کسان چي غواړي د ده ځای ونيسي، دې ناروا مقصد ته رسېدو لپاره هغه موقع تر ټولو غوره فرصت گڼي چي جبهه په موقتي ډول له ماتې او کړاوونو سره مخامخ شوې او تلفات ئې ليدلي وي، دلته ده چي دغه منافق عناصر، د قيادت وېر، چي غواړي ثابته کړي دا جنگونه په روان شکل کي بې فائده دي، تر څو چي د قواوو ترمنځ توازن نه وي راغلی، د عسکري او فوځي وسائلو له ناحيې مو پر خپل دښمن برلاسي او تفوق نه وي حاصل کړی، بايد له دښمن سره د ټکر او تصادم لاره غوره نه کړو، دوی له دغو ماتو نه د موجود مجاهد قيادت په ضد استفاده کوي او دا تبليغات کوي چي که قيادت زموږ په لاس کي وي، زموږ رايه منل شوې وي، زموږ مشورو ته مو غوږ ايښی وي، او قيادت د دغو موجوده کسانو په اختيار کي نه وي نو دلته به زموږ کسان وژل کېدل، قرآن د دوی په ځواب کي فرمايي: قُلْ لَوْ كُنْتُمْ

فِي يُؤْتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ : ورته ووايه! که څه هم تاسو په خپلو کورونو کې وی "يعني ستاسو رايه منل شوې وی، جنگ نه وی شوی او تاسو له خپلي رايې سره سم په خپلو کورونو کې پاته شوي وی" حتماً به هغه کسان چې د دوی په اړه د مرگ فيصله شوې، خپل مضجع او مقتل ته وتلي وو، د چا په اړه چې د مرگ فيصله شوې وه، هغه به خامخا په خپلو قدمونو هغه ځای ته تلل، په کوم کې چې بايد په اړخ پرېوتې وای او د روح امانت ئې الله ته تسليم کړی وی. وروسته فرمايي: دا حالت خو الله تعالى د دې لپاره راولي چې: وَ لِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَ لِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ : تر څو الله هغه څه و آزمويي چې ستاسو په سينو کې دی او هغه څه ښه عيار کړي چې ستاسو په زړونو کې دی او الله په هغه څه چې په سينو کې دی ښه پوه دی.

يعني تاسو چې د دې ادعا کوئ چې ايمان لرو، اخلاص لرو، په الله مو توکل او اعتماد دی، الله جل شأنه به دا خبرې د جنگ په ميدان کې و آزمويي، دا به معلومه کړي چې آيا په رښتيا تاسو په الله توکل او اعتماد لرئ، او په دې خبرې باور لرئ چې د مرگ او ژوند پر پکړه د الله تعالى له لوري کېږي؟ دا پټ اسرار، لدې نه پرته په بل صورت کې نه معلومېږي چې د جنگ داسې صحنې رانشي چې د دښمن شمېر تر تا زيات وي، د هغه مواضع په ظاهر کې ستا له سنگر نه مستحکمي او ټينگي برېښي، تر څو چې داسې حالت رامنځته نشي، د دې خبرو حقيقت نه معلومېږي.

دې ته به مو حتماً پام وي چې دلته په يوه مورد کې (سينې) ته او په بل

مورد کي (زړه) ته اشاره شوې، او ويل شوي: هغه څه و آزمويي چي ستاسو په سينو کي دي او هغه څه چي په زړونو کي دي هغه عيار کړي او رشد ورکړي، بايد وگورو له دې نه مراد څه دئ، په زړونو کي څه دي او په سينو کي څه؟

د منافق افکار، تصورات او عقايد تل له شک او شېبې سره توأم وي او د زړه تل ته له نفوذه عاجز، په سينه کي پټ وي، خو زړه ته لار نشي موندلې، دا ايمان دئ چي د زړه سلول سلول ته نفوذ کوي او انسان ته ډاډ او اطمینان وربخښي، د الله جل شأنه په اړه د منافقينو ناسالم اعتقاد او د دوی غلط تصورات، د دې موجب شي چي هغوی د جگړي په دوران کي مذبذب او متردد وي او عدم اطمینان، وېرې او اضطراب احاطه کړي وي، خو د مؤمنانو په زړونو کي چي کوم اخلاص دئ، په الله کلک اعتقاد او ايمان دئ، د جهاد په نتيجه کي به الله دې ته وده ورکوي، دا به کاملاً عياروي او کمال ته به ئې رسوي. گورئ چي جنگ له يوې خوا د دې باعث شي چي د منافقينو حقيقت بربنډ شي، له بلي خوا د مؤمنانو د ايمان د تقويې او د هغوی د مزیدي تربیې او رشد باعث شي. همدا د جنگ صحنې او د ماتې او هزیمت حالت دئ چي له يوه پلوه د هغه چا ايمان ته قوت او حلا وربخښي او له الله تعالی سره ئې تعلق او رابطه ټينگوي چي په زړه کي ئې ايمان وي، خو له بله پلوه د منافقينو حقيقت څرگندوي، په دغسي حالت کي د دوی نفاق بربنډ او هر چا ته واضح او څرگند شي، هغه څه چي دوی په خپلو زړونو کي پټ ساتلی هغه بربنډ شي. د دې آزمويي او امتحان

معنی دا نه ده چي الله جل شأنه غواړي د دوی په حقیقت پوه شي؛ بلکي غواړي چي خلکو ته ئې څرگند او برېښ کړي، الله جل شأنه علیم دی، څه چي خلک په خپلو سینو کي پټ ساتي هغه پرې پوه دی، وَ اللَّهُ عَلِيمُ بِذَاتِ الصُّدُورِ .

د احزاب په سوره کي دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

اَمْ لَمْ يَكُنْ لَهُ الْبَصَرُ اَمْ هُوَ اَعْمٰی

اَمْ لَمْ يَكُنْ لَهُ الْبَصَرُ اَمْ هُوَ اَعْمٰی

الاحزاب: ۲۲

عۛ

او کله چي مؤمنانو لښکري وليدلې وئې ويل: دا همغه څه دي چي الله او پيغمبر ئې له موږ سره ژمنه کړې وه، او الله او د هغه پيغمبر په خپله وعده کي رښتيني دي، او زيات ئې نه کړ مگر د دوی ايمان.

په دې مبارک آيت کي د احزابو جنگ ته اشاره شوې، هغه مهال ته چي د مسلمانانو په خلاف ټول دښمنان راغونډ شوي وو، مدينه محاصره وه، د عربو په تاريخ کي دومره ستر لښکر د چا په خلاف نه وو وتلی، مسلمانان د دې ستر لښکر د مخامخ مقابلي توان نه لري، مجبور شوي چي د مدينې منورې شا و خوا خندق وکيني، خو کله چي مؤمنان گوري چي د دوی په خلاف ټول دښمنان په مدينې باندي د پرېکنده ستر بريد لپاره راغونډ شوي، راشئ وگورو چي د دې حالت په ليدو او له دغه ستر لښکر

سره د مخامخېدو په دوران کي د دوی حالت څنگه او وينا ئې څه وه؟
قرآن موږ ته د دوی حالت داسي انځور کړی: د لښکر په لیدو سره هغوی
وویل: دا همغه څه دي چي الله تعالی ئې له موږ سره وعده کړې وه، دا
وعده چي پر دوی به فتحه او غلبه راکوي، ډاډه او مطمئن دي چي د الله
تعالی دا وعده رښتونې ده، د دې په ځای چي د ستر لښکر راغونډېدل په
دوی کي وېره او خوف راولاړ کړي، د دوی په زړونو کي شک او ریب
راپیدا کړي، د دوی د اضطراب او پرېشاني باعث شي، برعکس مطمئن دي
چي الله او د هغه پیغمبر، په خپلو وعدو کي رښتوني دي، دا همغه د الله
تعالی رښتونې وعده ده چي له موږ سره ئې کړې ده، حتماً به موږ ته په
دوی باندي فتحه او غلبه راکوي، که د دښمنانو راغونډېدا په دوی کي څه
زیات کړی وي نو هغه د دوی ایمان او پوخ باور په الله تعالی او د ده په
وعدو وو نه بل څه: وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا: په دوی کي ئې بل څه
زیات نه کړ مگر ایمان او د الله تعالی په وړاندي انقياد ئې، يعني دغه حالت
باعث شو چي په الله جل شأنه باندي د دوی اعتماد او باور مزید مضبوط،
اړیکي ئې له خپل رب سره لازياتي ټینګي شي، او د الله تعالی د اوامرو په
وړاندي ئې انقياد او تسلیمي لازياته شي، گورئ چي په سختو حالاتو کي، د
اضطراب او پرېشاني په وخت کي، د دې په ځای چي د مؤمنانو په زړونو
کي خوف، وېره، جبن او پرېشاني راپیدا شي، برعکس د هغوی ایمان
تقويه کېږي، داسي حالات په دوی کي نه راپیدا کوي مگر د ایمان
ټینګوالی او د انقياد زیاتوالی.

په دې ترتيب تاسو گورئ چي په دغسي سختو حالاتو كي به د ايمان
 په وجه د انسان په زړه كي اطمینان او ډاډ راپيدا كېږي او د عدم ايمان په
 وجه به انسان مضطرب او پرېشانه وي.

اطاعت

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي انسان به د خپل رب اوامرو
 ته غاړه ږدي، د الله تعالی دین ته به منقاد وي، اطاعت او مننه به کوي. په
 عملي توگه د الهي احکامو اطاعت او مننه د ايمان تقاضا ده، کله چي انسان
 په دې پوه شي چي دا د الله حکم دئ بيا به له څه ځنډ او تأخير نه پرته،
 فوري اقدام کوي او د حکم د عملي کولو لپاره به ملاتړي، ټوله هڅه به ئې
 دا وي چي د حکم مطابق عمل وکړي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په متعددو آیتونو كي بیان شوی، د
 النساء په سوره كي په دې اړه داسي لولو:

وَبِعَذَابِنَا يَسْتَفْهِمُونَ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاكِبُونَ ۖ

فَإِذَا دُفِعُوا مِنْهُ خِافُوا مِنْهُ ۖ وَإِنَّهُمْ فِي يَدَيْهِ لَعَاكِ ۚ

النساء: ٦٥

نو نه، ستا په رب قسم چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی چي تا په
 خپلمنځيو شخړو كي حکم ونه گرځوي، بيا ستا د پرېکړي په اړه په خپلو
 زړونو كي تنگوالی ونه مومي او په بشپړه توگه تسليم نه شي.

ای پیغمبره! ترڅو چي تا په خپلو شخړو كي حکم ونه نیسي او بیا ستا په

پرېکړې راضي نه شي او په خپلو زړونو کې هيڅ حرج احساس نه کړي او عملاً انقياد ونکړي، مؤمنان نه شي بلل کېدې او د ايمان ادعا ئې نه شي قبلېدې. له دې آيت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چې د ايمان د قبلېدو لاندې شرايط دي:

- شخړې او منازعات شريعت ته محول کول.
- د اسلام په هرې پرېکړې رضايت.
- او هر حکم ته ئې عملاً غاړه ايښودل.

دا آيت موږ ته وايي: تر هغه د چا ايمان اعتبار نه لري چې په خپلو شخړو او مشاجرو کې پيغمبر عليه السلام او هغه دين چې د ده په لاس لېږل شوی د حکم په توگه ونه مني، د خپلو مشاجرو د حل و فصل لپاره هغه ته رجوع ونه کړي، پيغمبر عليه السلام د حکم او قاضي په حيث ونه مني، په فيصلې او پرېکړې راضي او قانع نه وي، د پرېکړې په اړه په خپل زړه کې څه حرج او تنگوالی احساس نه کړي، او تر څو چې عملاً غاړه ورته کښېښودي او عمل پرې ونه کړي.

د انسان ايمان هغه مهال اعتبار لري چې دا درې شرايط تأمين شي: په ټولو شخړو، مشاجراتو او منازعاتو کې هغه دين د حکم په توگه منل او هغه ته رجوع کول چې پيغمبر عليه السلام راوړی، د دين په فيصلې رضايت او قناعت، د دين له هيڅ پرېکړې به په خپل زړه کې څه حرج او تنگي نه احساسوي، که دين دا فيصله کړې وه چې د هغه لاس قطع شي، په دې فيصله به راضي وي، که د ده د رجم فيصله ئې کړې وه، په دې به

قانع او راضي وي، او درېيم دا چي هغه به عملاً منقاد وي، د دين پرېکړو ته به تسليم وي او دا فيصلې به مني، يعني دين ته د حکميت لپاره رجوع، په فيصلې باندې رضایت او قناعت او هغه ته عملاً انقياد، دا هغه درې شرطونه دي چي له دې پرته د چا د ايمان دعوی نه منل کېږي.

د دې آيت الفاظ ډېر پرېکنده، قاطع او واضح دي، الله جل شأنه په ټول تأكيد سره فرمايي: اې پيغمبره! ستا په رب دي قسم وي چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی، ايمان ئې مقبول نه دئ او الله تعالی د دوی ايمان ته اعتبار نه ورکوي، تر هغه چي همدا درې شرطونه تأمین نه شي. همدا راز فرمايي:

bqaf b& #•B yâqİS 'r ¹ \$ÓÓ% #Cj pzBsa Wr 9BsÖİ b%. \$Br

W=Ê @Ê 6)ù¼aİS 'r ©\$Ê e/ `Br NÜİB ÖB ä•İöSİG

الاحزاب: ۳۶

ÇİİÈ \$XİB

با ايمان نارينه او مؤمني نسختي ته دا نه ښايي چي کله الله او د هغه پيغمبر، د کوم کار فيصله وکړي "کوم حکم صادرکړي"، بيا دي دوی لره په خپل کار کي څه اختيار وي، "د دوی نه بيا اختيار سلب شي، بيا به له حنډ او تأخير نه پرته اطاعت او مننه کوي، بيا هغوی ته هيڅ اختيار نه دی پاته، بيا به عملاً منقاد وي" او چا چي له الله او د هغه له پيغمبر نه عصيان او سرغړاوی وکړ، يقيناً چي په څرگنده توگه لارورکی شو.

يعني كله چي يوه مؤمن انسان ته دا خبره معلومه شي چي د يوه كار په اړه د الله تعالى او د هغه د پيغمبر حكم څه دى، له دې وروسته هغه د څه ويلو او له پرېكړې نه مخالفت اختيار نه لري، بيا به كاملاً منقاد وي او حكم ته به غاړه ردي، دا مطلب حجرات په سوره كې په دې الفاظو راغلي:

~~{qã7\$ ¾lŃqß‘r ‹t \$Ä %oƒ û# {qää} êÿ {qab#a ûñ%\$Sk\$}7~~

الحجرات: ١

ÇÈ Æîæ ñ <ïœ ©\$bĵ ©\$

اَی د ایمان خاوندانو! د الله او د هغه د پیغمبر په وړاندي مخکي مخکي مه
کېږئ او له الله نه ووېرېږئ، یقیناً چې الله ښه پوه او ډېر ښه دی.

بايد وگورو چي د الله تعالى او د ده د پيغمبر په وړاندي د مخکي
مخکي کېدلو معنی څه ده؟ او په دې سره موږ له څه کولو منعه شوي يو؟
د دې معنی دا ده چي که ته د کومي قضیې او کار په اړه مخکي له دې چي د
الله او د هغه د پيغمبر حکم ځان ته معلوم کړې، مخکي له دې چي درته
معلومه شي په دې اړه الهي حکم څه دی، قضاوت يا تبصره کوې يا کوم
عملي اقدام کوې، دا د الله او د هغه د رسول په وړاندي تقدم او مخکي
مخکي کېدل دي. ستا د ايمان غوښتنه دا ده چي لومړی به ځان پوهوې چي
په دې اړه د الله تعالى او د ده د پيغمبر امر څه دی او دين څه هدايت
ورکوي، تر دې وروسته به اقدام کوې، بيا به د څه ويلو او کولو او تحليل او
تبصرې اراده کوې، ته به د يوه مطيع بنده په څېر عمل کوې، هغه چي
اقتداء کوي او له ځان نه مقتدا او امام نه جوړوي، مخکي مخکي نه ځي،

بلکي د يوه مطيع او منقاد بنده په توگه اطاعت کوي او د پيغمبر په پل درومي. که تا د کوم کار په اړه مخکي له دې نه چي وپوهېږي د الله او د هغه د پيغمبر حکم او فيصله په دې اړه څه ده، کومه تبصره وکړه، يا دي کوم اقدام وکړ، تا تقدم کړی، دا تقدم هم په خبرو کي دئ او هم په عمل کي، ځکه د آيت په پای کي راغلي چي الله جل شأنه اورېدونکی علیم ذات دئ. ستاسو په هغو خبرو هم پوهېږي او اوري ئې چي په هغو کي مو د الله او پيغمبر په وړاندي تقدم کړی او ستاسو په هغو کارونو هم پوه دئ چي هغه مو د الله او د هغه د پيغمبر په امر نه، بلکي له خپله طرفه، په خپله خوښه او د خپل تصميم په بنا تر سره کړی، مخکي له دې نه چي وگورئ د الله او د پيغمبر حکم ئې په دې اړه څه دئ؟

همدا راز راځي چي:

﴿pāUē Ŵr AqI\$9\$ (qāŪr ©\$(qāŪ& (pāB#ā ūiŴ\$ \$k\$Ŵ\$7

محمد: ۳۳

ÇiìÈ ÌB=»H&

اې د ايمان خاوندانو! د الله اطاعت وکړئ او د پيغمبر اطاعت وکړئ، او خپل عملونه مه باطلوئ.

د دې آيت معنى دا ده چي کوم عمل د الله او د هغه د پيغمبر د اطاعت له مخي نه وي، هغه عمل د الله په وړاندي باطل دئ، هر څه چي کوې بايد په دې اساس او له دې احساس سره ئې وکړې چي په دې سره د الله او د الله د پيغمبر اطاعت کوې، يعني کوم عمل چي د الله او د پيغمبر د اطاعت

په بنا نه وي هغه باطل دی او د الله تعالی په وړاندي هیڅ ارزښت او اعتبار نه لري.

دې مطلب ته د النور په سوره کي په دې الفاظو سره اشاره شوې:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا يَأْخُذُهُ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَ أَدْبَارِهِمْ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَ رَبِّهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَ أَدْبَارِهِمْ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

النور: ۵۱

یقناً کله چي مؤمنان د الله او د ده د رسول لوري ته د دې لپاره وبلل شي چي د دوی تر منځ پرېکړه وکړي، نو د دوی وينا له دې پرته بل څه نه وي چي وايي: وامو ورېده او اطاعت مو وکړ، او همدا ډله بريالي دي.

يعني د واقعي مؤمنانو قول او وينا په هغه وخت کي چي د الله او پيغمبر لوري ته په دې خاطر وبللی شي چي د دوی په منازعاتو او مشاجراتو کي حکم وکړي داسي وي: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا يَٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ عَظِيمًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

وروسته فرمايي:

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا سَلَامًا

النور: ۵۲

قُلْ

او چا چي د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت وکړ او ترې ووېرېدو، نو همدغه کسان بريالي دي.

گورئ چي له الله تعالى نه وېره او تقوى درلودل او د الله او د هغه د
پیغمبر اطاعت، د کامیابی او بري عوامل دي.

دوستي او دښمني د الله لپاره

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي د انسان مينه او دوستي به هم
د الله لپاره وي او دښمني، کرکه او بغض به ئې هم د الله لپاره وي. يعني
الحب في الله و البغض في الله: محبت د الله تعالى لپاره او د الله په لار کي
او دښمني، بغض، کرکه او عداوت د الله په لار کي او د الله لپاره، دا مطلب
هم د قرآن عظيم الشأن د گڼ شمېر آيتونو په ترڅ کي ، د ايمان د
غوښتنې او تقاضا په توگه معرفي شوی، لکه چي راځي:

Š\$m ôB šc rš!qā!Δ F\$Qōk « \$ šc qzBšā\$Dq % BqB žv
0G^Rqz) # Nēä\$Yb # Nēä\$/#ä (pY2 qR ¼āqIS 'r ©\$
qB 9 rā Nē%of&r ` » J/ly\$ā!qē 'î = Fÿ2 7 íTré Nāž•E ā
š_ Å ' \$g<î ûiſî z āgrŕ \$ \$kēB `B “ ìB Mz_ 0Gāā 6ār
Nē « \$ > ſm b) w& « \$Ů ſm 7 íTré qā (qE 'r Nāā a \$

المجادله: ۲۲

ÇEÈ bqS îyqS

هغه قوم چي په الله او په آخرت ئې ايمان وي هيڅکله داسي ونه مومي چي

له هغه چا سره دوستي وكړي چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
دښمني كړې وي، كه څه هم دا د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
وي او خپلوان ئې وي، همدغه كسان دي چي الله د دوى په زړونو كي ايمان
ثبت كړى او په خپله روح (غيبى فيض) سره ئې د دوى مرسته كړې، هغوى
به داسي جنتونو ته داخل كړي چي (د ونو او بنگلو " لاندي ئې نهرونه
بهېږي، په هغه كي تلپاته، الله له دوى راضي شوى او دوى له الله راضي
شوي، همدغه كسان د الله حزب دئ، "د الله د حزب غړي دي" يقيناً د الله
حزب بريالى دئ

دلته د الله د حزب د غړو خصوصيات او مواصفات ښودل شوي چي دا
دي: له هغه چا سره دوستي نه كوي چي د الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
دښمني كړى وي كه څه هم هغه د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
وي او خپلوان ئې وي.

د المائدې په سوره كي راځي چي:

Deð « \$ > 4m bfu {qzB#ä ûi%Gr %AqS'r © \$ AqGf `Br

المائدة: ٥٦

ÇlîÈ bqôôô

او څوك چي له الله او د ده له پيغمبر او مؤمنانو سره دوستي كوي نو بې
شكه چي همدا د الله حزب غالب دئ.

دلته د الله تعالى مؤمنو بندگانو ته د حزب الله نوم وركړى شوى، او
ويل شوي: د الله تعالى حزب له هغو كسانو جوړ شوى چي دوستي ئې

šc rāŭ | ʈ è/ āšŕ | nḡ è/ m » ʏš | bḡ ʏš

šc qēšā 04-A 9šc qBŠĖr ĩ3ZBŃCă bögzfr Å rē-JmŃ

©\$bĴ ¢ \$šŋqž™ 7 Ĩ»9ré yāqB‘r ©\$šc qēšŬā 04.“9\$

ÇÈ ÒŠm f f ã

باليامانه نارينه او ښځې، ځيني ئې د ځينو نورو دوستان دي، په معروف امر کوي، له منکر نه ممانعت کوي، لمونځ قائموي، زکات ورکوي او د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت کوي، همدا کسان دي چي ډېر ژر به الله په دوی رحم وکړي، يقيناً چي الله باحکمه عزتمن دی.

دا آيت موږ ته لارښوونه کوي چي د مؤمنانو ترمنځ به تل د دوستۍ او ولايت، د يو بل نه د دفاع او حمايت او د يوه بل مرستي ته د راوړاندي کېدلو تعلق وي.

قرآن فرمايي چي هره انساني ډله د خاصو اخلاقي او فكري
مواصفتو پر بنسټ جوړېږي، لکه څنگه چي د مؤمنانو ترمنځ به د دوستۍ
او مينې اړيکي وي، همدا راز به د منافقينو د ټولگي ترمنځ خاص روابط وي،
منافقين به د يو بل په څنگ کې وگورئ:

منافقين ځيني د ځينو نورو له ډلي څخه دي، د منكر سپارښتنه كوي، له
 ښېگڼو نه مخنيوی كوي، خپل لاسونه (د خير له كار او د مال له انفاق نه)
 بندوي، دوی خدای هېر كړی او خدای دوی هېر كړي، يقيناً چي منافقين
 فاسقان دي.

گورئ چي د منافقينو تر منځ د دوستۍ اړيكي نشته، هسي د يوې ډلي
 غړي دي، نفاق او منافقت سره يوځای كړي دي، د دوی ترمنځ د ولايت
 هغه رابطه نشته چي د مؤمنانو ترمنځ وي، دا ځكه چي منافق يو غرضي
 انسان وي، هغه له هيچا سره داسي اړيكي نه ساتي چي په اخلاص او
 صداقت ولاړي وي، د خپل ملگري مرسته وكړي، حمايت ته ئې راوړاندي
 شي او د ده په خاطر كوم خطر ومنې، كه څه هم هغوی د يوه صف او
 ټولگي غړي دي خود هغوی ترمنځ د ولايت او دوستۍ رابطه نه وي.

همدا راز كافران هم ځيني د ځينو نورو اولياء دي:

الانفال: ٧٣

... C'è / a / S' / N' / r' / u' /

او کافران ځینی د ځینو نورو اولیاء دي.

همداراز قرآن فرمایي چي ظالمان هم ځيني د ځينو نورو دوستان دي

او د هغوی مرسته کوي، يوازي د منافقينو ترمنځ د دوستۍ او و لایت رابطه نشته، د يو بل په څنگ کي وي، د يوه صف او د يوې ډلې غړي وي خو د هغوی ترمنځ دوستي نشته او يو د بل اولياء نه دي.

قرآن عظيم الشأن فرمايي:

09r NAZB {rBg_ ûi%\$! \$Aef \$B9r {qāzēb 06Am Q&

a! \$ pf <9r ûUZB\$G\$W 3/4lIQS ' W 4 \$ErB `B {rāi, Gf

التوبه: ۱۶

ÇİÈ šc qèè? \$JÎ 7Îz

آيا گمان مو کړی چي همداسي به پرېښودی شی، حال دا چي تراوسه الله ستاسو هغه کسان نه دي معلوم کړي چي جهاد ئې کړی او له الله او د ده له رسول او مؤمنانو نه پرته ئې د اسرارو بل محرم حانته نه دی غوره کړی. او الله ستاسو له کړو وړو ښه خبر دی.

تر څو چي الله جل شأنه د مؤمنانو په ډلې کي دغه کسان نه وي تفکیک کړي، مجاهدين ئې نه وي معلوم کړي او هغه ئې نه وي بېل کړي چي له الله تعالی، د هغه له پیغمبر او له مؤمنانو نه پرته بل څوک د پټ دوست په توگه نه نیسي، گمان مه کوئ چي الله جل شأنه به تاسو همدغسي خپلي مخي ته پرېږدي او له ابتلاءاتو او آزموینو سره به مو مخامخ نه کړي!!

پیغمبر علیه السلام فرمايي:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا تدخلون الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا أولا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحاببتم؟ أفشوا السلام بينكم.

رواه مسلم

له ابوهريره رضى الله عنه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: جنت ته به داخل نه شئ تر خو ايمان را نه وړئ او ايمان به مو و نه منل شي تر خو له يوه بل سره مينه او محبت و نه لرئ، آيا داسي څه دروښيم چي په کولو سره به ئې په تاسو کي مينه او محبت راپيدا کېږي؟ په خپلو منځونو کي سلام خور او عام کړئ.

يعني الله جل شأنه به ستاسو ايمان په هغه صورت کي قبلوي چي په خپلو منځونو کي مو مينه او محبت وي، چي همدا د ايمان تقاضا ده او د همدې په وجه به جنت ته ځئ.

ابوهريره رضى الله عنه روايت کوي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

عن أبي هريرة: عن النبي صلى الله عليه وسلم أن رجلا زار أخا له في قرية أخرى فأرصد الله له على مدرجته ملكا فلما أتى عليه قال أين تريد ؟ قال أريد أخا لي في هذه القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها ؟ قال لا غير أني أحببته في الله عز وجل قال فإني رسول الله إليك بأن الله قد أحبك كما أحببته فيه.

رواه مسلم

يو کس د خپل داسي ورور لیدو ته ولاړ چي د الله لپاره ئې له هغه سره وروري وه او په بل کلي کي اوسېدو، نو الله د ده د ورتلو په لار کي يوه

فرشته ولېږله، کله چې هلته ورسېدو ورته وئې ويل: چېرې د تلو اراده لرې؟ وئې ويل: په دې کلي کي مي د خپل يوه ورور د "لیدو" اراده کړې "فرشتې" وويل: آیا له هغه کس سره دي کوم نعمت "لکه مال، زمکه، او بل څه" دی چې پالنه ئې کوې؟ وئې ويل: نه "هیڅ څه مو ترمنځ نشته" مگر دا چې زه د الله لپاره له هغه سره مینه لرم، فرشتې ورته وويل: زه د الله استازی یم، چې ستا په لوري "له دې زېري سره راغلی یم چې" یقیناً الله جل شأنه له تا سره داسي مینه ساتي لکه په تا چې د ده لپاره هغه کس گران دی.

په بل حدیث کي راځي:

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم خرج على حلقة من أصحابه فقال ما أجلسكم قالوا جلسنا نذكر الله عز وجل ونحمده على ما هدانا للإسلام ومن علينا بك قال آله ما أجلسكم الا ذلك قالوا آله ما أجلسنا الا ذلك قال أما اني لم استحلفكم تهمة لكم وانه أتاني جبريل عليه السلام فأخبرني ان الله عز وجل يباهي بكم الملائكة.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپلو یارانو په یوې حلقي او ډلي راووت او وئې ويل: څه شي سره یو ځای کښېنولي یاست؟ وئې ويل: ناست یو الله یادوو او د ده شکر ادا کوو چې موږ یی د اسلام په لوري هدایت کړو او په موږ ئې پېرزوینه وکړه، وئې فرمایل: آیا واقعاً همدا د الله ذکر او خاطر سره راغونډ او یوځای کښېنولي یئ؟ وئې ويل: په الله قسم چې موږ نه یو کښېنولي مگر همدې شي، وئې فرمایل: ما د دې لپاره قسم درنکړ چې

تاسو ته کوم تهمت (راجع کوم) خو ما ته جبرئیل راغی او دا خبر ئې راکړ
چي يقيناً الله د فرشتو په وړاندي په تاسو فخر کوي.

همدا راز فرمايي:

الرجل علی دين خليله فلينظر احدكم من يخالل.

هر سړی د خپل دوست په دين وي، نو ستاسو هر يو دي وگوري چي له چا
سره دوستي کوي.

همدا راز د هغو کسانو د اوچت او لوړ مقام په اړه فرمايي چي د الله
لپاره يو له بل سره مينه ساتي:

عن أبي زرعة بن عمرو بن جرير أن عمر بن الخطاب قال: قال النبي
صلى الله عليه وسلم "إن من عباد الله لأناس ما هم بأنبياء ولا شهداء
يغبطهم الأنبياء والشهداء يوم القيامة بمكانتهم من الله تعالى" قالوا
يا رسول الله تخبرنا من هم؟ قال: "هم قوم تحابوا بروح الله، على غير
أرحام بينهم ولا أموال يتعاطونها فو الله إن وجوههم لنور وإنهم على
نور لا يخافون إذا خاف الناس ولا يحزنون إذا حزن الناس وقرأ هذه
الآية: ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون.

يقيناً چي د الله له بندگانو نه ځيني داسي دي چي که څه هم نه انبياء دي او
نه شهداء، خو د قيامت په ورځ به حتی انبياء او شهداء پدوی غبطه کوي، د
هغه مقام او منزلت په وجه چي د الله په خوا کي به ئې لري. صحابه وو
وويل: يا رسول الله! موږ پوه کړه چي دوی څوک دي؟ وئې فرمايل: دا هغه
ډله ده چي په الهي فيض او پېرزويني سره ئې يوه له بل سره مينه ساتله،

پرته لدې چي د دوی ترمنځ د خپلوی اړیکي وي او پرته له دې چي د دوی ترمنځ د مال د راکړې ورکړې معامله وي "يوازي په الله ايمان په خپلو منځونو کي سره نږدې کړي او له يوه بل سره مينه لري" په الله قسم چي د دوی مخونه به د نور په شان وي او دوی به په نور او رڼا وي، کله چي خلک وېرې اخستي وي دوی به نه وېرېږي او کله چي خلک غمجن شي دوی به نه غمجن کېږي او بياني دا آيت تلاوت کړ: پوه شه چي يقيناً د الله دوستان داسي دي چي نه پر دوی خوف او وېره شته او نه به دوی غمجن شي.

په حديث قدسي کي راځي چي الله جل شأنه فرمايي:

وجبت محبتي للمتحابين في و المتجالسين في و المتزاورين في و المتبازلين في.
رواه احمد

زما محبت هغه چا لره واجب او لازم شو چي په خپلو منځونو کي زما لپاره مينه او محبت ساتي او زما لپاره په خپلو منځونو کي سره کښيني او زما لپاره يو د بل زيارت او ليدلو کتلو ته درومي او زما په خاطر يو د بل لپاره بذل کوي، قرباني ورکوي او خپل مال لگوي.

يعني د چا چي دا څلور صفات وي د هغوی لپاره زما محبت واجب شوی دی، زه به له هغه چا سره مينه او محبت ساتم چي: زما لپاره خپلو منځونو کي مينه ساتي، خپلو منځونو کي ناسته ولاړه لري، يو د بل زيارت او ليدلو ته ځي او زما په خاطر په خپلو منځونو کي مالونه لگوي، هديه او تحفه ورکوي او يو خپل مال بل ته ورکوي. د چا تر منځ چي همدغه تعلقات وي الله جل شأنه خپل محبت هغوی لره لازم کړی، الله جل شأنه دی موږ

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library